

Buku antologi cerita anak Indonesia ini terdiri atas 10 cerita anak dari 10 provinsi di Indonesia. Buku ini kami buat dengan tujuan untuk meningkatkan pengenalan dunia atas budaya dan bahasa Indonesia.

Эта книга состоит из 10 индонезийских детских сказок из 10 провинций Индонезии. Книга создана с целью расширить знания о мире, об индонезийской культуре и языке.

The Agency for Language Development and Cultivation
The Ministry of Education, Culture, Research and Technology
Kawasan Indonesia Peace and Security Center (IPSC)
Jalan Anyar Km. 4, Sukahati, Citeureup, Bogor, Jawa Barat 16810
Telepon (021) 29099245, 29099247
Laman: www.badanbahasa.kemdikbud.go.id

Antologi Cerita Anak Indonesia

Сборник индонезийских детских сказок

The Agency for Language Development and Cultivation
The Ministry of Education, Culture, Research and Technology

Antologi Cerita Anak Indonesia

Сборник индонезийских детских сказок

Содержание

Страница авторского права
Предисловие
Вступительное слово

ii
iv
v

NORTH SUMATRA

The Frankincense Forest

JAMBI

Andin's Journey
at Muarajambi

KALIMANTAN

Hangin and the Beautiful Mat

CENTRAL JAVA

The Riddle in the Recipe

WEST JAVA

The King of Stilts

BALI

The Precious
Shadow Puppet

INDIAN OCEAN

Ладанный лес
ИСТОРИЯ АНДИН В ХРАМЕ МУАРАДЖАМБИ
Принц на ходулях
Загадка в рецепте отца
Любимый Ваянг

Muram Batu	/	5
Sean Popo Hadi	/	37
Darpan	/	75
Mulasih Tary	/	107
A. A. Mas Ruscitadewi	/	143

INDONESIA

PACIFIC OCEAN

PAPUA

Sintike and the "Sasi"
at Kapatcol

SULAWESI

The Awe-inspiring
Mappalecce Bola

MALUKU

Diving for the
Perfect Pearl

SUMBA

Lota Ranga's
Towering House

Коврик для Ханьин

Чудо традиции перемещения дома *Mappalecce Bola*

ЛОТА РАНГА И ДОМ-БАШНЯ

Охота за жемчугом

Синтике и традиция «Саси Лаут» в её деревне

Reda Gaudiamo & Paulus Kadok / 179

Darmawati Majid / 211

Maria Dian Andriana / 251

Syahrar Khamary / 283

Dayu Rifanto / 319

**Property of the State
Not for commercial use**

Antologi Cerita Anak Indonesia

Сборник индонезийских детских сказок

Департамент развития языков
Министерство образования, культуры, исследований и технологий
Республика Индонезия
2022

Сборник индонезийских детских сказок

Директор проекта

Э. Аминудин Азиз

Руководитель проекта

Ива Лукмана

Главный редактор

Эмма Л.М. Набабан

Заместитель главного директора

Ни Путу Аю Видари

Редакторы русской версии

Хорис Вахюни, Марике Ивоне Онсу, Ларасати, Анитавати Бахтиар, Сити Афни Афияни,
Бамбанг Эко Сугихартади, Фриста Нанда Пративи

Члены редакционной коллегии

Сусани Мухамад Хатта, Дьях Ретно Мурти, Путриасари, Йоланда Путри Новитасари,
Али Амрил, Хусна Амалия, Хардина Артатинг, Вианинда Пратамасари, Денда Ринджая,
Ладислаус Лага Монанг

Рецензенты

Елена Гаевская, Ф. Рахарди, Лаилал К. Юниарти, Клара Нг, Палупи Мутиасих,
Ясфи Яхья

Писатели

А. А. Мас Русъчита Деви, Дарпан, Дармавати Маджид, Даю Рифанто, Мария Дайан
Адриана, Мулиясих Тари, Мурам Бату, Паулус Кадок, Реда Гаудиаммо, Шахрян Хамари, Шон
Попо Харди

Переводчики с индонезийского на русский

Мария Дви Карнияти, Маулана Иода Пермана

Переводчики с индонезийского на местные языки

А.А. Мас Русъчита Деви (балийский язык), Бенямин Кака (язык коди),
Дадан Сутисна (сунданский язык), Деки Шапутра (язык керинчи), Джефриянто (яванский
язык), Мангуджи Набабан (язык батак тоба), Мухаммад Иша Гаско (добельский язык),
Нураидар Агус (бугийский язык), Паулус Кадок (язык даяк бенуак),
Пенина Мища Марьен (биакский язык)

Филологи

Дадан Сутисна (сунданская письменность), Деки Шапутра (письменность «инчунг»),
Джефриянто (яванская письменность), Мангуджи Набабан (письменность «батак тоба»),
И Маде Судiana и И Ньюман Сутрисна (балийская письменность),
Нураидар Агус (бугийская письменность)

Иллюстраторы

Ратих Рахмавати, Октавия Аю Ниямиллах, Вики Эва Маварни, Такинелльс, Нур Агни
Алавиях, Аурелия Паулина, Андрея Шарон, Надин Мериел, Джессика Путри Элизабет,
Гигана Свастивитантра

Верстальщики

Аурелия Паулина, Андрея Шарон, Надин Мериел, Джессика Путри Элизабет,
Гигана Свастивитантра

Дизайнеры обложки

Ратих Рахмавати, Октавия Аю Ниямиллах, Вики Эва Маварни, Такинелльс,
Нур Агни Алавиях

Авторские права © 2022
Департамент развития языков

Все права защищены.

Полное или частичное воспроизведение содержания этой книги в любой форме
без письменного разрешения Департамента развития языков запрещено

ISBN:

Menteri Pendidikan, Kebudayaan,
Riset, dan Teknologi
Republik Indonesia

KATA PENGANTAR ПРЕДИСЛОВИЕ BUKU ANTOLOGI CERITA ANAK INDONESIA СБОРНИК ИНДОНЕЗИЙСКИХ ДЕТСКИХ СКАЗОК

Melalui Presidensi G-20 oleh Indonesia pada tahun 2022, Kementerian Pendidikan, Kebudayaan, Riset, dan Teknologi (Kemendikbudristek) memimpin pertemuan di bidang pendidikan dan kebudayaan untuk menggalang gotong royong di antara negara-negara G-20 dalam upaya memulihkan dunia dari dampak pandemi Covid-19, sebagaimana tercermin dalam tema Presidensi G-20 Tahun 2022, “Recover Together, Recover Stronger.”

Dalam hal ini, diplomasi budaya berperan penting untuk menguatkan kolaborasi global dan menyatukan langkah bersama menuju masa depan yang lebih resilien dan berkelanjutan. Melalui Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa, kami merealisasikan penguatan diplomasi budaya dengan melakukan diplomasi kebahasaan yang terwujud dalam kerja-kerja penerjemahan bahasa asing ke bahasa Indonesia serta bahasa Indonesia ke bahasa asing. Penerjemahan tersebut mendukung upaya penginternasionalan bahasa Indonesia sekaligus penyebaran nilai-nilai budaya bangsa Indonesia ke masyarakat global.

Sebagai bagian dari kepemimpinan Kemendikbudristek pada Presidensi G-20 oleh Indonesia, kami menyusun buku antologi terjemahan cerita anak untuk jenjang pembaca madya yang terdiri atas 10 cerita anak dari 10 provinsi di Indonesia. Kesepuluh cerita ini diterjemahkan ke dalam 10 bahasa daerah, ditransliterasikan ke dalam 6 aksara daerah di Indonesia, serta diterjemahkan ke dalam 6 bahasa resmi PBB, yaitu Inggris, Rusia, Mandarin, Prancis, Spanyol, dan Arab. Cerita-cerita dalam buku ini menarasikan kisah anak-anak Indonesia, para Pelajar Pancasila yang cerdas, ceria, dan cinta damai, serta senantiasa memegang nilai-nilai kearifan budayanya.

Kami mempersembahkan buku ini sebagai buah tangan bagi para pemimpin negara dan delegasi negara G-20 untuk memperkenalkan budaya dan bahasa Indonesia ke dunia global. Melalui penguatan diplomasi budaya yang kami dorong melalui buku ini, gotong royong antarbangsa untuk memulihkan dunia akan semakin erat, membawa kita semua melompat ke masa depan sehingga semua anak di seluruh dunia belajar dengan merdeka.

Благодаря тому, что Индонезия стала председателем «Большой двадцатки/G-20» в 2022 году, Министерство образования, культуры, исследований и технологий (Kemendikbudristek) проводит встречи, посвященные области образования и культуры, для содействия взаимному сотрудничеству между странами G-20 в борьбе с глобальной пандемией, согласно теме председательства G-20 на 2022 год: «Recover Together, Recover Stronger (Восстанавливаться вместе, восстанавливаться сильнее)».

В связи с этим культурная дипломатия играет важную роль в укреплении глобального сотрудничества и совершении общих шагов к более устойчивому и стабильному будущему. При содействии Департамента развития языков мы реализуем усиление культурной дипломатии, проводя языковую дипломатию, что проявляется в работе по переводу с иностранных языков на индонезийский и с индонезийского на иностранные языки. Перевод поддерживает усилия по интернационализации индонезийского языка, а также распространение культурных ценностей индонезийской нации среди мирового сообщества.

В рамках руководства Министерства образования и культуры в период председательства Индонезии в G-20 мы составили сборник переводов детских сказок для среднего уровня читателей, состоящий из 10 детских сказок 10 провинций Индонезии. Эти десять сказок были переведены на 10 местных языков и переписаны на 6 местных письменностей в Индонезии, а также переведены на 6 официальных языков ООН: английский, русский, китайский, французский, испанский и арабский. Сказки в этой книге рассказывают об индонезийских детях, школьниках, которые умны, жизнерадостны, любят мир и всегда придерживаются ценностей своей культурной мудрости по индонезийской философской доктрине «Панчасила».

Мы преподносим эту книгу в подарок руководителям стран и делегациям стран G-20, чтобы познакомить мир с индонезийской культурой и языком. Благодаря развитию культурной дипломатии, которую мы поощряем в этой книге, взаимное сотрудничество между народами для укрепления мира станет более тесным, что приведет всех нас к будущему, в котором все дети во всем мире учатся свободно.

Jakarta, Agustus 2022

Джакарта, август 2022

Menteri Pendidikan, Kebudayaan, Riset, dan Teknologi
Министр образования, культуры, исследований и технологий
Нади Анвар Макарим

Nadiem Anwar Makarim

Menteri Pendidikan, Kebudayaan,
Riset, dan Teknologi
Republik Indonesia

KATA SAMBUTAN ВСТУПИТЕЛЬНОЕ СЛОВО BUKU ANTOLOGI CERITA ANAK INDONESIA СБОРНИК ИНДОНЕЗИЙСКИХ ДЕТСКИХ СКАЗОК

Indonesia merupakan negara multikultural yang memiliki kekayaan dan keragaman budaya berupa tradisi, kesenian, ritual agama dan kepercayaan, serta bahasa. Seluruh keragaman budaya dan kekayaan bahasa itu menjadi salah satu modal utama dalam pelaksanaan diplomasi untuk memperluas hubungan regional dan bilateral dengan negara-negara lain. Upaya memperkenalkan budaya Indonesia kepada masyarakat internasional dilakukan untuk memberikan pemahaman tentang keragaman budaya Indonesia kepada negara lain dalam rangka memperkuat citra positif bangsa.

Upaya diplomasi budaya telah dilaksanakan dalam berbagai bentuk kegiatan dan produk sejak sebelum kemerdekaan Indonesia. Tentunya kemajuan diplomasi budaya yang dicapai Indonesia hingga saat ini merupakan sinergi dari berbagai pihak. Untuk itu, kami memberikan apresiasi yang setinggi-tingginya kepada Kementerian Pendidikan, Kebudayaan, Riset, dan Teknologi yang telah mendukung upaya diplomasi budaya melalui kegiatan penyediaan buku antologi terjemahan cerita anak untuk jenjang pembaca muda yang diterjemahkan ke dalam 6 bahasa resmi PBB, yaitu Inggris, Rusia, Mandarin, Prancis, Spanyol, dan Arab. Buku ini tentunya akan menjadi sarana diplomasi kebahasaan yang sangat efektif untuk menumbuhkan pemahaman negara lain terhadap kekayaan bahasa dan budaya Indonesia.

Sejalan dengan tema Presidensi G-20 Indonesia tahun ini “Recover Together, Recover Stronger”, yang terinspirasi dari salah satu nilai dasar budaya bangsa Indonesia yaitu gotong royong, tentunya buku ini dapat menjadi buah tangan yang akan menjadi jembatan bagi para pemimpin dan para delegasi negara anggota G-20 untuk memahami bagaimana gotong royong diterapkan di masyarakat Indonesia.

Indonesia — многокультурная страна, обладающая богатством и культурным разнообразием в виде традиций, искусства, религиозных ритуалов и верований, а также языков. Все многообразие культур и богатство языка становится одним из основных средств в осуществлении дипломатии для расширения как региональных взаимоотношений, так и двусторонних отношений с другими странами. Усилия по представлению индонезийской культуры международному сообществу предпринимаются для обеспечения понимания культурного разнообразия Индонезии другими странами с целью укрепления положительного образа нашей нации.

Проведение культурной дипломатии заключалось в различных видах мероприятий и продуктов еще до того, как Индонезия обрела независимость. Конечно, прогресс культурной дипломатии, достигнутый Индонезией на сегодняшний день, является синергией различных сторон. По этой причине мы выражаем нашу глубочайшую признательность Министерству образования, культуры, исследований и технологий, которое поддержало усилия культурной дипломатии, предоставив сборник переводов детских сказок для читателей среднего уровня. Сказки переведены на 6 официальных языков ООН, а именно, английский, русский, китайский, французский, испанский и арабский. Эта книга, безусловно, станет очень эффективным средством языковой дипломатии для расширения понимания других стран богатства индонезийского языка и культуры.

В соответствии с темой председательства Индонезии в G-20 в этом году «Recover Together, Recover Stronger (Восстанавливаться вместе, восстанавливаться сильнее)», вдохновленной одной из основных ценностей индонезийской культуры, а именно, «gotong royong» (взаимное сотрудничество), эта книга, безусловно, может стать мостом, по которому лидеры и делегаты стран-членов G-20 смогут прийти к пониманию того, как «gotong royong» применяется в индонезийском обществе.

Jakarta, Agustus 2022
Джакарта, август 2022

Menteri Luar Negeri Republik Indonesia
Министр иностранных дел Республики Индонезии

Retno Marsudi

Hutan Kemenyan

Ладанный лес

Писатель:
Мурам Бату

Иллюстратор:
Джессика Путри Элизабет

Переводчик с индонезийского на местные языки и
филолог:

Мангуджи Набабан

● “Tiba waktunya untukmu, Saut. Sudah berguguran bunganya.”

Kupandangi beberapa helai bunga berwarna putih yang dibawa Kakek dan kini berserak di tikar.

“Sudah siap, Saut? Hari Senin nanti kita berangkat.”

Aku mengangguk. Terbayang jalanan kecil membelah hutan, melewati barisan pohon dan semak yang rapat. Kemudian menginap di saposopo, pondok kecil yang sempit untuk melawan rasa dingin di tengah hutan yang lebat.

● «Вот и пришел твой час, Саут. Цветы уже опали».

Я посмотрел на белые цветы, которые принёс дедушка и теперь были разбросаны по коврику «Ты готов, Саут? Мы пойдем в понедельник».

Я кивнул. Я уже представил небольшую дорогу, уводящую в лес и проходящую мимо густых зарослей деревьев и кустарников. Затем мы будем ночевать в соро, в небольшой тесной хижине, чтобы было не так холодно посреди густого леса.

“Nunga mangarade ho, dang i Saut? Ari Sinen na ro on ma hita borhat.”

[illegible]

✧ ✧ ✧
● Kabar dari Kakek itu melegakan. Aku sudah menunggu dua tahun. Dalam masa itu aku selalu menanti Kakek pulang dari hutan kemenyan atau tombak haminjon miliknya dan menyatakan bahwa pohon milikku itu sudah siap untuk disadap. Manige atau menyadap pohon yang belum menggugurkan bunga putihnya adalah sebuah kesia-siaan. Pohon ini memang baru bisa disadap setelah bunganya berguguran, tepatnya setelah berusia sepuluh tahun lebih. Kini ia telah berusia 12 tahun, sama denganku.

Aku memang sudah akrab dengan suasana di hutan kemenyan yang berjarak tiga jam dengan berjalan kaki dari kampung kami. Namun, aku hanya sebagai penggembira saja. Tugasku hanya mengurus *bahul*, keranjang anyaman persegi empat terbuat dari bambu. Pada masa itulah Kakek selalu bercerita tentang lima pohon kemenyan yang disiapkannya untukku. Bukan pohon sembarangan karena benihnya berasal dari *haminjon jalangan*, kemenyan yang tumbuh alami, bukan hasil budi daya.

● Новость, полученная от дедушки, стала для меня облегчением. Я ждал этого два года. Когда-то я всегда ждал дедушку из ладанного леса или tombak haminjon, который ему принадлежит и вот он заявил, что моё дерево готово к постукиванию, потому что постукивание или *manige* дерева, которое еще не сбросило свои белые цветы, было пустой тратой времени. Постукивание по дереву можно начинать только после того, как опадут цветы, а если быть точным, то после того, как дереву исполнится 10 лет или более. Сейчас ему 12 лет, как и мне.

Мне уже знакома атмосфера ладанного леса, который находился в трех часах ходьбы от нашей деревни. Впрочем, я был всего лишь помощником. Моя работа состояла только в том, чтобы следил за *bahul* – это прямоугольная плетенная корзина сделана из бамбуковых полосок. Я вспоминаю те дни, когда дедушка всегда рассказывал мне о пяти ладанных деревьях, которые он заготовил для меня. Необычные деревья, потому что семена их происходят из пород диких ладанных хаминджон джаланган (*haminjon jalangan*), а

Мне уже знакома атмосфера ладанного леса, который находился в трех часах ходьбы от нашей деревни. Впрочем, я был всего лишь помощником. Моя работа состояла только в том, чтобы следить за bahul – это прямоугольная плетенная корзина сделана из бамбуковых полосок. Я вспоминаю те дни, когда дедушка всегда рассказывал мне о пяти ладанных деревьях, которые он заготовил для меня. Необычные деревья, потому что семена их происходят из пород диких ладаных хаминджон джаланган (haminjon jalangan), а не специально выращенные человеком.

Nian, nunga peam be di ahu songon dia partinaonan di tonga ni tombak haminjon na pola jalahen lele ni tolu jom mardalan pat sian hutanami.

Alai na sai laonna i, holan pangihutihut dope ahu. So ganda holan mangarade hirang manang bahul dope na boi huulahon. Uju na mardalan i hami, dipabotohon Ompung Doli do taringot si lima kambona hau haminjon na sinuanna i na gabe parbagiananhu. Na umpolinnu i do hau haminjon parbagiananhi, sian lata ni haminjon jalangan do dipillit.

[illegible]
$$x \bar{0} \wedge x \leq \bar{0} \vee x \leq \bar{1} \wedge x \leq \bar{0} = \bar{0} \vee x \leq \bar{1} \wedge x \leq \bar{0}$$

“Tapi, Kek, aku ajak Sahat dan Panda, ya?”

“Panda?”

“Pandapotan.”

“Ah, kenapa namanya bisa Panda? Sebelumnya Dapot, kan?”

Aku hanya tertawa. Teman yang kusebut bernama Panda ini memang lucu. Selain mengganti nama panggilan agar tampak keren, dia berambut keriting dan bertubuh gempal. Sementara aku dan Sahat berambut lurus dan berbadan cenderung kurus.

Kelucuan lainnya, Panda tidak begitu tahu soal kemenyan. Dia hanya tahu kemenyan itu untuk dukun saja, padahal mata pencaharian utama orang tua kami di Kecamatan Pollung, Kabupaten Humbang Hasundutan adalah sebagai petani kemenyan Toba yang sudah terkenal sejak dulu kala. Kemenyan itu, menurut cerita guruku, bukan untuk dukun, melainkan untuk industri farmasi dan kosmetik. Oleh karena itu, harganya mahal.

«Но, дедушка, можно я приглашу Сахата и Панду, хорошо?»

“Панда?”

«Пандапотан».

«Ах! как так получилось, что его зовут Панда? Ранее его звали Дapot, верно?»

Я просто рассмеялся. Этот друг, которого зовут Пандой, очень милый. Помимо того, что он изменил своё прозвище, чтобы выглядеть круто, у него вьющиеся волосы и коренастое телосложение. В то время как у нас с Сахатом прямые волосы, при этом стройны и худы.

Ещё одна забавная вещь, Панда на самом деле ничего не знает о ладанном лесе. Он только знал, что ладан предназначался для шаманов, хотя это основной источник средств к существованию в районе Поллунг, округе Хумбанг Хасундутан. Наши родители были фермерами, которые занимались выращиванием ладана Тоба, который известен с древних времен. Ладан, по рассказу моего учителя, не используется в шаманских ритуалах, а как сырьё для фармацевтической и косметической промышленности. Поэтому он и стоит дорого.

“Panda?”

“Pandapotan”

“Ah, boasa gabe si Panda goarna? Na binoto, si Dapot do, dang i?”

Martata boti do ahu umbege i. Dongan na margoar si Panda on antar adong ergetna. Asing sian na pagantiganti goar asa songon na beteng di hilala rohana, parjambulan na kariting jala pardaging na tolmok do ibana. Hape, ia ahu dohot si Sahat, marjambulan na ranjo do jala pardaging na antar lihi.

Na gumeok dope, tung so adong do na ni antusan ni si Panda tarsingot haminjon. Na niantusanna, holan datu do na manghaporluhon haminjon. Hape margogohon sian I do pandaraman ni angka natua-tuanami na mian di kecamatan Pollung-Humbang Hasundutan, martombak Haminjon Toba naung tarbarita sian najolo.

Mangihuthon pandok ni guruku, ia haminjon i ndada laho tu datu, alai haporluan ni paberik ubat do i dohot mambahen badak. Siala ni i do mambahen mansai arga tuhorna.

— 〇、△ ?

一〇、八、一、二、三、四、五、六、七、八、九、一〇、

၂၈၂။ ဂန္ထဝင် နှစ် ၃၀ - ၁၀၂၂ ဂန္ထဝင် ၁၀
 နှစ် ၂၀၂၂ - ၂၀၂၂ နှစ် ၂၀၂၂ ?

[illegible][illegible]

$\tau_{0, \text{NR}} \approx \frac{1}{\omega} \ln \frac{1}{\omega} \approx \frac{1}{\omega} \ln \frac{1}{\omega} \approx \frac{1}{\omega} \ln \frac{1}{\omega}$
 $\approx \frac{1}{\omega} \ln \frac{1}{\omega} \approx \frac{1}{\omega} \ln \frac{1}{\omega}$

“Iyalah. Nanti kita buat pondok yang lain di sana. Mana muat kita semua di pondok itu,” kata Kakek sambil garuk-garuk kepala dan pergi ke belakang untuk mandi.

Aku memang tinggal dengan Kakek dan Nenek sejak kehilangan Bapak dan Ibu saat masih berusia dua tahun. Sebuah truk merenggut nyawa mereka di jalan yang menghubungkan kampungku dengan Dolok Sanggul.

“Конечно. Потом мы построим там ещё одну хижину. Как же мы все вместе поместимся в той избушке?», — спросил дедушка, почесав затылок и пошёл принимать душ.

Когда мне исполнилось два года, грузовик забрал жизни моих родителей, с тех пор Я живу с дедушкой и бабушкой. Грузовик забрал их жизни на дороге, которая соединяет мою деревню с Долок Сангул.

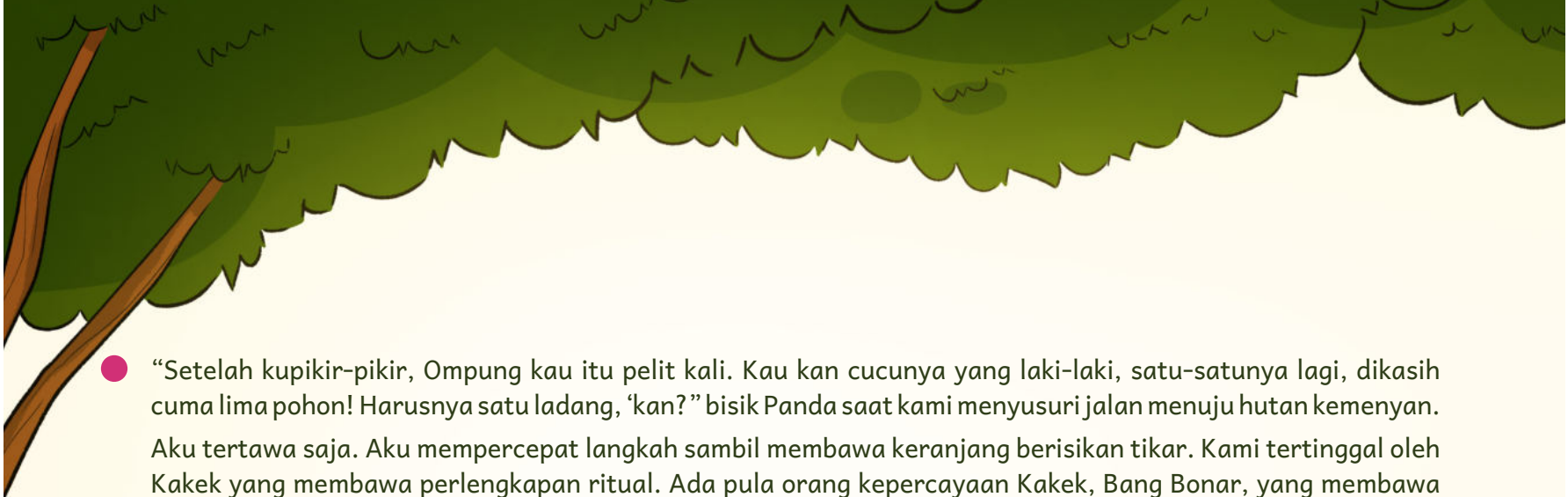
“Olo ma. Tabahen pe annon sopo na asing di san. Ai so siat hita na opat di sopo na menek i,” ninna Ompung Doli huhut dihao simajungna huhut dilangkahon tu pudipudi laho martapian.

Raphon Ompung Doli dohot Ompung Boru do ahu dunghon marujung Among dohot Inong, tagan marumur dua taon dope au. Dillanggar motor prah do nasida di dalam huli unjurhon ni hutanami on tu huta sabungan Dolok Sanggul.

[illegible]

$\eta \eta \delta, \leq 0, \eta \eta \bar{0} \times, \delta, \leq 0, \leq 0, \eta \times \bar{0},$
 $\delta - 0, \bar{0},$

[illegible]

● “Setelah kupikir-pikir, Ompung kau itu pelit kali. Kau kan cucunya yang laki-laki, satu-satunya lagi, dikasih cuma lima pohon! Harusnya satu ladang, ‘kan?” bisik Panda saat kami menyusuri jalan menuju hutan kemenyan. Aku tertawa saja. Aku mempercepat langkah sambil membawa keranjang berisikan tikar. Kami tertinggal oleh Kakek yang membawa perlengkapan ritual. Ada pula orang kepercayaan Kakek, Bang Bonar, yang membawa keranjang berisi bahan makanan selama lima hari.

● «Ты знаешь, я думаю, что твой *Ompung* очень скупой. Ты же его внук, да ещё и единственный, которому он дал всего пять деревьев! А должно быть целое поле, верно?» — прошептал Панда, пока мы шли по тропинке к ладанному.

Я просто рассмеялся. Я ускорил шаг, неся корзину с ковриками, так как мы отстали от дедушки, который нес ритуальное оборудование. В том числе и Банг Бонар – правая рука дедушки, который нёс корзину с продуктами на пять дней.

● “Malo bubilangbilangi di rohangku, tung na bolit ma hane Ompunami. Ho, pahompung baog, anak sangkibung

Martata sambing do ahu. Hupahojot langkungku huhut huboan hiran na marisihon lage, alana nunga dao hami hatinggalan sian langka ni ompung na mangusung haporluan pamelean raphon sahalak haposan ni Ompung Doli, i ma Angkang si Bonar, na mangusung hiran na marisihon bohalnami tuk tu lima ari.

[illegible]

Да, в будущем я буду отвечать за замену деревьев в лесу, когда они не смогут производить смолу. Как сказал дедушка, tombak haminjon (ладанный лес) принадлежит не только мне, но и моим потомкам, поэтому его нельзя продать или передать кому-то вне семьи.

[illegible]

● “Omak, kayalah kau. Anggaplah satu pohon bisa hasilkan satu kilo getah haminjon kelas satu, berarti...,” cetus Panda.

Begitulah Panda, dia tidak tahu banyak soal kemenyan. Padahal telah kuceritakan kalau panen kemenyan tidak seperti dulu lagi. Jika sebelumnya satu pohon bisa menghasilkan satu sampai dua kilogram getah kelas satu atau yang biasa disebut *sidukabi*, sekarang satu pohon bisa menghasilkan setengah kilogram saja sudah hebat. Sahat paham akan hal itu, makanya dia diam saja. Bahkan Sahat paham faktor penyebabnya, yaitu usia pohon yang makin tua dan pohon pelindung yang makin berkurang.

● «Ooo, ты разбогатеешь! Предположим, что одно дерево может дать один килограмм ладанной смолы первого класса, это означает...», — сказал Панда.

Такой уж Панда, он мало что знает о ладане. Хотя я уже говорил ему, что урожай ладана уже не тот, что раньше. Если раньше одно дерево могло давать от одного до двух килограммов первосортного смолы или того, что принято называть *sidukabi*, то теперь — только полкилограмма. Сахат это понимает, поэтому и промолчал. Даже Сахат понимает, что причиной этого является возраст и стареющие деревья, а также уменьшается количество деревьев который выступает в качестве защитной полосы.

- “Ueh, mamora ma ho, ate. Bahen ma jolo molo pola do dapot sakilo gota ni haminjon i sangkambona, nomor sada na i muse, molo songon i ...” diultophon si Panda halihali ni rohana.

Songon i ma si Panda, na so haru mangantusi taringot tu haminjon. Hape nian, nunga huhatahon na so sarupa be gogo ni haminjon si nuaeng tu sinajolo. Nauju i, gogo ni sangkambona haminjon, dapot do sakilo ro di dua kilo gota nomor sadana i, ima na digoarna sidukabi, hape ia nuaeng, molo dapot i satonga kilo nunga mauiate. Ianggo si Sahat, diboto do i. I do umbahen sai sip ibana so pola mangantoi. Jala tahe, diboto si Sahat do sibonsiri ni i, i ma umur ni hau i naung lamu matua dohot hau pangalinggomina pe nunga lamu moru.

- [illegible]

[illegible]

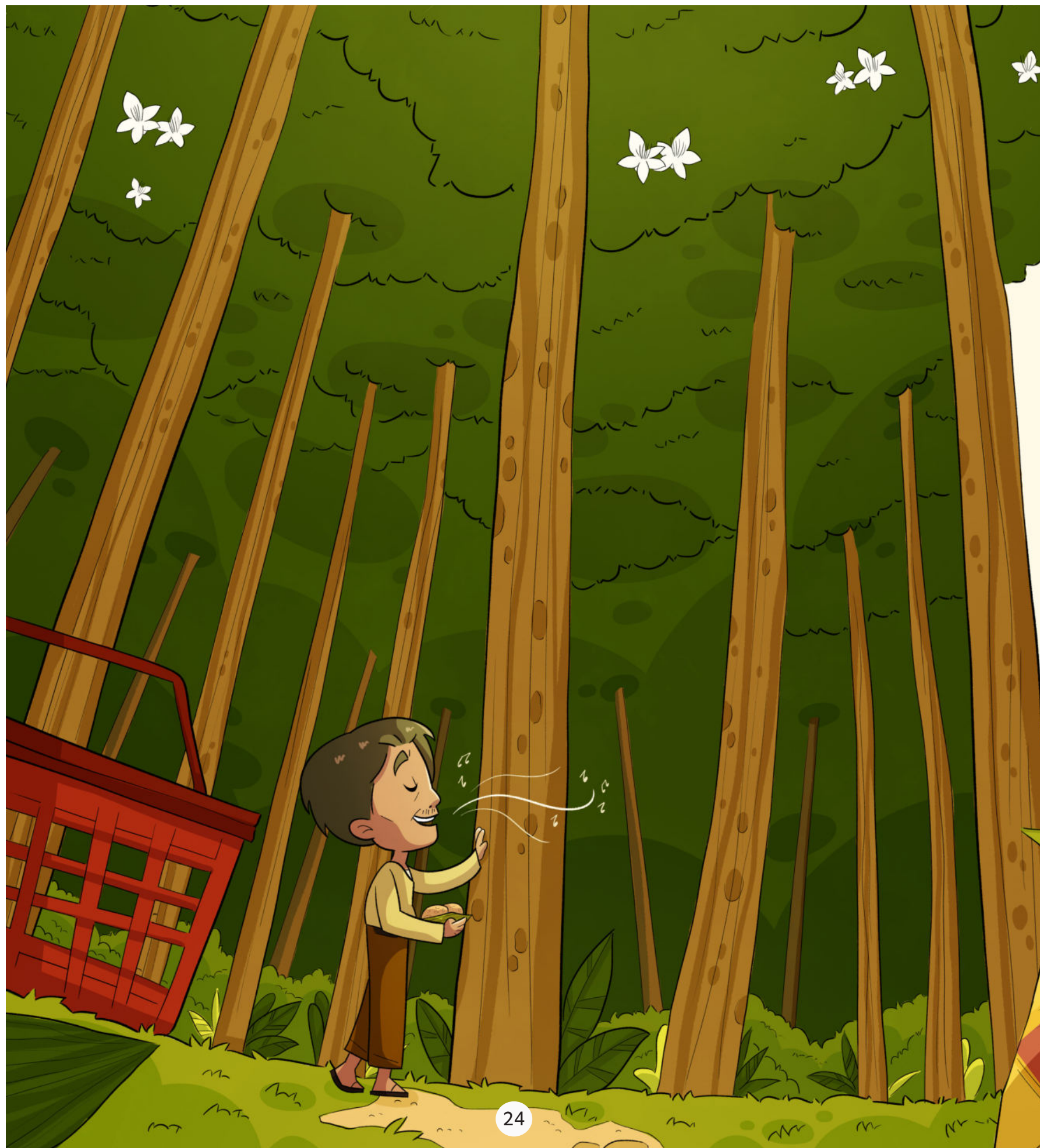

“Jadi, wajarlah kalau bisa sekolahkan anak sampai tamat kuliah,” kata Panda sambil menerawang, memandang awan yang tidak mendung.

«Поэтому вполне естественно, что вы можете отправлять своих детей в университеты, пока они не получиат обучение», — сказал Панда, глядя на безоблачное небо.

“Jei, patut do hape natorasmuna tolak pasingkolahon hamu satimbo ni timbona, ate” ninna si Panda huhut mangaranap dompak langit, nata pe so marhobot.

[illegible]

- Akhirnya, kami tiba di hutan kemenyan sebelum tengah hari. Setelah istirahat, Kakek langsung melakukan *mangarontas*, ritual sebelum menyadap. *Itak gurgur* (kue terbuat dari tepung beras, kelapa muda parut, dan sisiran gula merah) dan *na marmiak-miak* (masakan berbahan daging babi) dikeluarkan dari *bahul* dan dihidangkan di bawah pohon kemenyan yang besar dan tinggi dan batangnya penuh lubang.

Kakek berdoa. Hidangan dan kue tersebut dia oleskan ke pohon. Seiring itu, dia pun bernyanyi seperti merayu seorang gadis, “*Parung simardagul-dagul, sahali mamarung gok appang, gok bahul-bahul.*”

- Наконец-то, еще до полудня мы прибыли в ладанный лес. После перерыва дедушка сразу принялся делать ритуал mangarontas. Он достал из бахула (плетенной корзины) пирожное из рисовой муки смешанного с тертым молодым кокосом и коричневым пальмовым сахаром (Itak gurgur) и горячее из свинины (na marmiak-miak), далее Дед преподнес под большим и высоким ладанным деревом, ствол которого был в дырах.

Дедушка помолился. Он потёр немного подношения по дереву. Вместе с этим он также пел, словно соблазняя девушку: *“Parung simardagul-dagul, sahali mamarung gok appang, gok bahul-bahul.”*

- Dung i, sahat ma hami di porlak haminjon i andorang so tonga ari. Dungkon mangulon sangombas, dibuhai Ompung Doli ma patupa pangelehon mangarontas. Dipaharuar ma itak gurgur dohot na marmiakmiak sian bahul laos dipatibal jonokhon bona ni hau haminjon na bolon jala natimbo, naung gok bugangna.

Dihatahon Ompung Doli matonggona. Uliannaung pinajagarna i dipandaishon tubona ni hau i. Huhut dipandaishon angonangon, maralong ma Ompung Doli tudos tu na mangerdeng si boru nauli, “Parung simardaguldagul, sahali mamarung gok amfang, gok bahulbahul”

[illegible][illegible]

ማረጋገጫ ማረጋገጫ ለጥያቄው ለ ማረጋገጫ ምን ሊሆን ይችላል
 ጥያቄው ምን ሊሆን ይችላል ለጥያቄው ምን ሊሆን ይችላል

— ३३ —

Selesai. Persembahan itu pun telah habis mereka makan. Panda tampak sumringah campur bingung. “Ini keren! Tapi, tadi itu maksudnya apa?”

“Itu adalah doa supaya kita dikasih hasil panen yang banyak,” balasku.

“Pohon kemenyan itu adalah jelmaan seorang putri, makanya dirayu-rayu. Dikasih makanan dan nyanyian,” timpal Sahat.

“Tapi, nggak pakai bakar kemenyan?”

Sahat terbahak. “Inikan untuk pohon kemenyan!”

Aku ikut terbahak, Panda mendadak menjadi hiburan yang menyenangkan.

Ритуал закончился. После этого они съели подношения. Панда выглядел счастливым и растерянным. “Это здорово! Но что делает это?”

«Это молитва о том, чтобы нам будет хороший урожай», — ответил я.

«Ладанное дерево — это воплощение принцессы, поэтому нужно словно заигрывать с ним. Приносить еду, петь ему песни», — сказал Сахат.

“Но, не зажигая ладан?”

Сахат рассмеялся. “Это ведь для ладанного дерева!”

Я тоже рассмеялся, Панда вдруг стал веселым развлечением для нас.

- Dunghon simpul didaisi bona ni hau i, hupangan hami ma tebateba ni ulian i maradu suda. Hupasuda hami ma sude ulian i. Tarhatotong do ianggo si Panda jala marseto dihilala rohana. “Jebu nai! Alai, aha do lapatan ni tonggo sinangkaning?”

“Tangiang pangidoan do i anggiat parohon gota na godang angka hau haminjon on” alushu.

“Hau haminjon i pangiluluan ni si boru nauli do i dihaporseai, asa i do ingkon disubut rohana. Dipasahat sipanganon na tabo jala dielek marhite ende na momo” diangkupi si Sahat.

“Alai, ndada pola mardaupa, dang i?”

ኢትዮጵያ ረዕሰ-ገብ ሩጅኑ ወጪውን በ
፡ ስራው ላይ ይገልጻል ለሰራተኛው ፡
ሆኖ ስራው ላይ ይገልጻል ፡
ደግሞ ለሌሎች ፡ ስራው ላይ ይገልጻል ፡
ሆኖ ስራው ላይ ይገልጻል ፡ ስራው ላይ ይገልጻል ፡
ሆኖ ስራው ላይ ይገልጻል ፡ ስራው ላይ ይገልጻል ፡

$\alpha < 0, \beta - \alpha < x, \beta \leq x \Rightarrow \alpha \cap 0, \beta \setminus - \alpha x \cap \beta x \setminus$
 $\cap x \beta \cap x \leq \alpha \cap x \leq$

[illegible]

“Hari ini Kalian tak usah manige. Siapkan saja pondok kalian! Bisa, kan?” sambungnya sambil berlalu menuju pohon kemenyan yang siap disadap.

«Сегодня вам не нужно заниматься *tanjige* , просто постройте свою хижину. Сможете?» — продолжал он, направляясь к ладанному дереву, которое было готово к процессу постукивания.

“Ndang pola jo manige hamu sadari on, sopo i ma jolo pature hamu. Boi do, kan?” diuduti Ompung Doli hatana huhut didapothon hau haminjon sisigeonna.

$\partial_1 \tilde{\tau} - x_1 \in x$ ሆኖ ገና $\tau \in \mathbb{Q}$ ሆኖ $x_1 - x$
 $\in x \in x_1 x - \mathbb{Q}$ ገና $\partial_1 \tilde{\tau} \in x$ ሆኖ $\tau \in \mathbb{Q}$
 $\partial_1 \tilde{\tau} - x_1 \in x$ ሆኖ ገና $\tau \in \mathbb{Q}$ ሆኖ $x_1 - x$
 $\in x \in x_1 x - \mathbb{Q}$ ሆኖ $\partial_1 \tilde{\tau} \in x$ ሆኖ $\tau \in \mathbb{Q}$

● Той ночью мы втроем спали в хижине, которую сами построили. Не очень хорошая, но достаточно для борьбы с холодом. Звуки диких животных из джунглей звучали очень реально, но нам не было страшно. Мы верим, что благие намерения приведет к удаче.

[illegible]

“Ini, kan hutan kemenyan, tapi tak ada bau kemenyannya?” tanya Panda sambil membalut badannya dengan sarung.

“Ada, tapi bau getah, kalau dia kering baru harum. Kalau dibakar baru baunya seperti di dukun-dukun itu,” balasku.

“Kau bayangkan saja pohon karet. Bedanya, kalau getah karet harus ditampung setelah disadap sedangkan kemenyan tidak, getahnya menempel di batang,” sambung Sahat.

“Iya, tahu aku, tadi kan aku sudah lihat pohonnya yang berlubang itu!”

● «Это ведь ладанный лес, а почему ладаном не пахнет?» — спросил Панда, закутываясь в сарунг.

«Запах есть, но запах смолы, а когда высохнет, тогда будет пахнуть. Когда ладан поджигают, вот тогда пахнет словно у шаманов,» — ответил я.

«Представь себе каучуковое дерево. Разница в том, что смола каучука сразу нужно размещать в емкость после добычи, а ладан — нет, смола прилипает к стволу», — продолжил Сахат.

“Да, я знаю, я видел сегодня дерево с многочисленными зарубками в стволе!”

● “On, kan tombak haminjon do, alai boasa ma ate indang adong muap haminjonna i?” marpanungkun si Panda huhut disuruk mandarna.

“Adong do, alai uap ni gota na maniris do, dung pe marhimpal gota i asa gabe hunsus. Molo ditutung pe asa taranggo uapna songon datu nidokmi,” alushu.

“Ingot ma jo hau hapea. Imbarna, ianggo gota ni hapea ingkon ditarei do i dungkon diguris, alai ianggo haminjon, ndang pola ditarei, lohoh do gotana i di bonana,” diuduti si Sahat patoranghon.

“Olo, huboto ma i, ai nangkin kan nunga huida bonana na marlubang i!”

[illegible][illegible][illegible]

- “Nanti saat panen, baru kalian tahu hasil kerja kalian.” kata Kakek dalam perjalanan pulang.

Ya, kini kami hanya menunggu tiga bulan lagi, bulan Desember. Saat itu haminjon yang kami sadap telah mengeluarkan getah, putih, meleleh bak lilin, dan mengeras di batang-batangnya. Saat itulah panen raya.

- «Только после сбора урожая вы узнаете результаты своего труда», — сказал дедушка по дороге домой.

Да, теперь ждём ещё три месяца, до декабря. В это время деревья *haminjon*, которые мы простукивали, пустят смолу, белую, расплавленную, как воск, и она затвердеет на стволах деревьев, вот тогда и будет время сбора основного урожая.

- “Haduan pe dungkon manggotil, asa botoonmuna parbue ni na niulamuna i” ninna Ompung Doli hatiha di pardalanan laho mulak tu huta.

I do, saonari holan paimahon bulan Desember nama, tolu bulan nari. Di si, nunga haruar be gota ni haminjon na husige hami i, saksak, maderder suman tu lilin na matutung, dung i, malhot marpir di angka bona ni hau haminjon i. Di ombas i ma hami manggotil na niulanami.

[illegible][illegible]

Язык батак тоба является местным языком в областях Северной Тапанули, Самосир, Тоба, Хумбанг Хасундутан, некоторых местах в Даири, некоторых местах в области Центральной Тапанули, некоторых местах в области Сималунгун, а также в некоторых районах города Пематанг Сиантар. Количество носителей – около 2 миллионов человек. Статус языка – безопасный. Батакская письменность уже не так активно используется. (Источник: Институт по развитию языков)

Kisah Andin di Candi Muarajambi

ИСТОРИЯ АНДИН В ХРАМЕ МУАРАДЖАМБИ

Писатель:
Шон Попо Харди

Иллюстратор:
Аурелия Паулина

ТПереводчик с индонезийского на
местные языки и филолог:

Деки Шапутра ЗЕ

“Kita mau kemana, Ma?”

“Mau ke Candi Muarajambi, Andin.”

Mobil mereka masuk ke gerbang untuk mencari tempat parkir. Andin menuju loket pembelian tiket. Dia kagum melihat candi yang tersebar di berbagai sudut. Penataannya rapi dan pepohonannya tumbuh subur mengelilingi kawasan terluas di Asia Tenggara sekaligus pusat aktivitas agama Buddha Mahayana yang cukup ramai pada masanya tersebut.

Hari itu wisatawan sangat ramai. Banyak yang liburan bersama keluarga. Warga sekitar diberikan lapak untuk berjualan. Andin berjalan menuju ke tempat penyewaan sepeda. Dia bertemu dengan Anjani, gadis kecil yang membantu orang tuanya menyewakan sepeda.

«Куда мы едем, мама?»

«Мы едем в храм Муараджамби, Андин».

Их машина въехала в ворота, и они принялись искать место для парковки. Андин подошла к кассе, она была поражена, увидев храмы, разбросанные по разным углам. Четкое расположение на территории, плодородные деревья процветали вокруг самой большой территории в Юго-Восточной Азии, а также данная территория являлась центром деятельности буддистов Махаян, который в то время был довольно оживленным.

В этот день туристов было очень много, многие отдыхали семьями. Местным жителям выделили территорию для торговли. Андин направилась к пункту проката велосипедов. Она встретила Анджани, маленькую девочку, которая помогла ее родителям арендовать велосипеды.

“Kito ndok kamano, Mak?”

“Ndok gi Candi Muaro Jambi, Andin.”

Uto uhang itoh masuk gi pintu lawang, nalak tempek parkir. Andin pegi ka loket mli karcis, nyo kagum ngimak candi ngan tasebar di babagai suduk. Tasusun iluk, umpun kayu tumbuh subu ngaliling kawasan paling gdang di Asia Tenggara serto pusat agamo Budha Mahayana ngan ramai samasonyo.

Ahi itoh wisatawan ramai niang, banyak dinga lalau usik samo kaluargonyo. Uhang pahak kat situ dibagih tempik bajaga. Andin bajalan ke tempek karito angin yang disio. Nyo basuo dingan Anjani. Gadih nek dinga nulong uhang tuonyo nyiwo karito angin.

Гґа- ґґґґ ґґґґ ґґґґ

ґґґґ ґґ ґґґґ ґґґґґґґґ ґґґґґґ

ґґґґ ґґґґ ґґґґґґ ґґґґґґ ґґ ґґ

ґґґґ ґґґґґґ ґґґґґґ ґґґґґґґґ ґґґґґґ

ґґґґґ ґґґґґґґґ ґґґґґґґґґґґґ ґґ

ґґґґґ ґґґґґґґґ ґґґґґґґґґґґґ ґґґґґґґґ

ґґґґґґґґ ґґґґґґґґґґґґ ґґґґґґґґ ґґґґґґ

ґґґґґґґґґґґґ ґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґ

ґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґ

ґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґ

ґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґ

ґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґ

ґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґ

ґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґ

ґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґ

ґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґ

ґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґґ

- “Mau naik sepeda, Kak? Pilih saja yang Kakak suka.” ujar Anjani.

Andin mengambil sepeda yang berwarna merah jambu. Setelah memberikan uang, dia mulai mengelilingi Candi Muarajambi. Dia tiba di Candi Gumpung.

- «Хотите покататься на велосипеде? Выбирайте какой вам нравится». — сказала Анджани.

Андин взяла розовый велосипед. После оплаты аренды, она начала объезжать храмы Муараджамби. Она приехала в храм Гумпунг (Candi Gumpung).

- “Ndok naik karito angin, Kak? Pilih kayo ndok dinga mano.” kato Anjani.

Andin ngambik karito angin warno abang jambu ayi. Sudah magih sen, nyo mulai ngaliling Candi

- ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ
ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ
ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ
ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ
ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ
ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ
ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ ᨧᨶᨱᨶ

● “Siapa di sana?”

Terdengar suara dari dalam candi. Andin memasukinya. Dari dalam tampak cahaya yang membentuk pintu di bebatuan. Ketika dia menyentuhnya, mendadak candi itu runtuh. Andin berusaha keluar, tetapi bebatuan itu malah menguburnya.

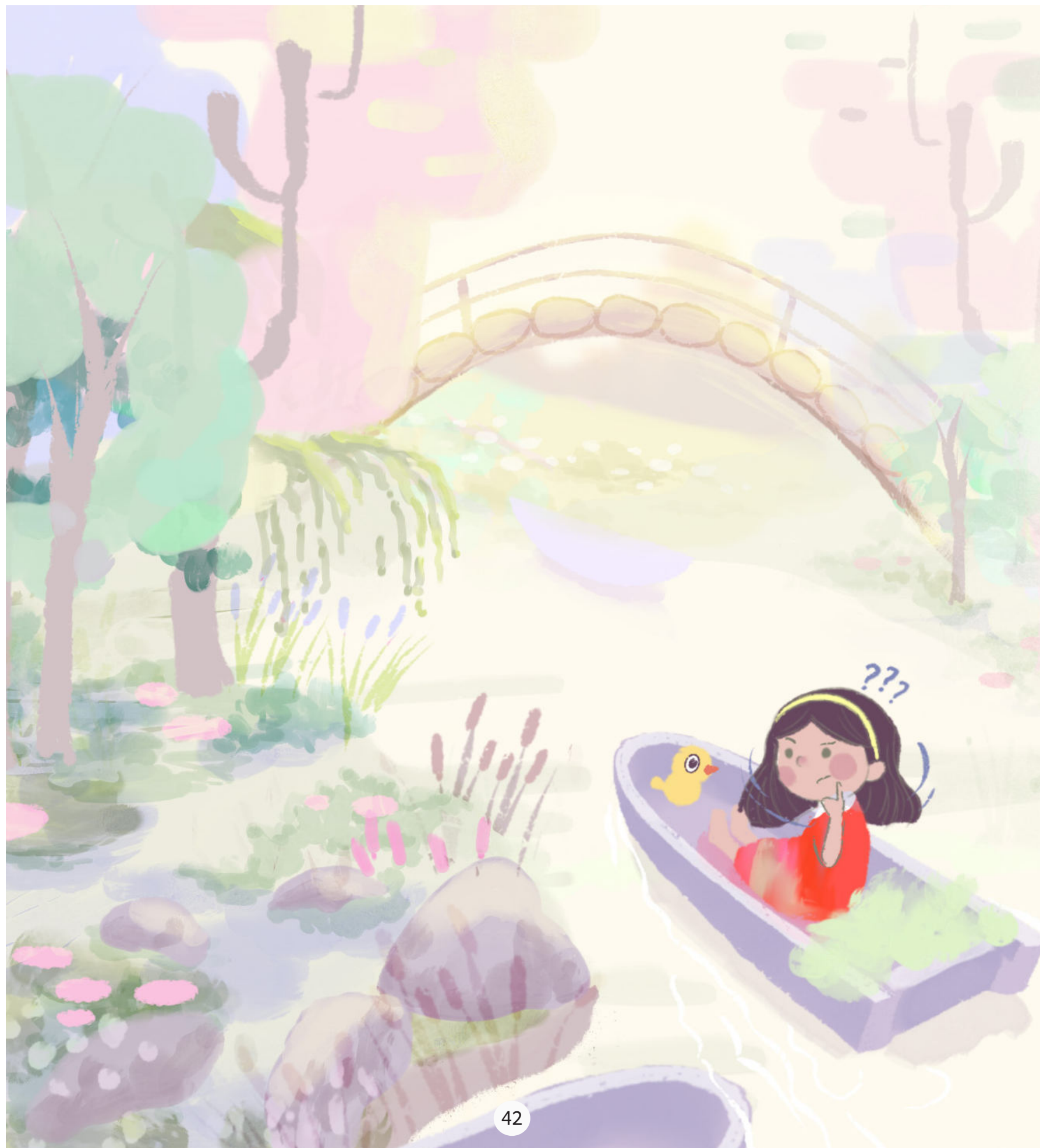
● “Sapo situ?”

Tadenga suaro dahi dalam candi, Andin masok ka dalam. Nampak cahayo spumang pintu. Katiko nyo pegang candi itoh untoh. Andin bausaho kalua, tapi nyo takubu oleh batu-batu itoh.

● «Кто там?»

Изнутри храма раздался звук, Андин вошла в него. Внутри появился свет, из которого образовалась дверь в скалах. Когда она прикоснулась к ней, внезапно храм рухнул. Андин попыталась выбраться, но камни завалили её.

● =V, =x,
-G M =+1, G L x G V W, Y W x
и x x m W =, n G G V W, m G n Y L W,
=V, W V x L, n -x n m, V L Y W x и x,
H L, и x x m T H = L n y + -V x m,
-G T H V W x T, T, и x,
T, T, и x,

- Gemercik air membasahi tubuhnya. Andin terbangun di atas biduk yang mengapung di kanal yang terhubung dengan Sungai Batanghari. Dia bangkit dan melihat sekitar. Tampak air jernih memenuhi kanal. Dia melihat di sebelah kiri dan kanannya. Ada tinggalan kebudayaan klasik masa Sriwijaya dan Melayu Kuno awal abad ke-7 hingga ke-13. Candi-candi itu muncul dari bawah menapo, seperti Candi Koto Mahligai, Candi Gumpung, Candi Tinggi, Candi Kembar Batu, dan Candi Astano. Hutan-hutan juga masih sangat lebat dan hewan-hewan masih tampak di pinggir kanal. Biduk terus berjalan mengikuti arus air hingga berhenti di ujung kanal.
- Всплески воды касались её тела. Андин очнулась в маленькой лодке, плывущей по каналу, который соединялся с рекой Батанхари (Batanghari). Она встала и огляделась. Вода в канале была кристально чистой. По левую и правую стороны от себя она видела остатки классической культуры периода Сривиджая (Sriwijaya) и Мэлаю Куно (Melayu Kuno), которые существовали в период с начала 7го и до 13х веков. Эти храмы появились из-под земли в Менапо, такие как Храм Кото Махлигаи (Candi Koto Mahligai), Храм Гумпунг (Candi Gumpung), Храм Тингги (Candi Tinggi), Храм Кембар Бату (Candi Kembar Batu) и Астано Храм (Candi Astano). Леса тоже были по-прежнему очень густые, на краю канала можно было увидеть животных. Маленькая лодка продолжала плыть по течению, пока не остановилась в конце канала.
- Titik ayi masuh tubuhnyo. Andin tajago ateh biduk dingan ngapok di benda dinga ngale ka sungai Batanghari. Nyo bangkit ngimak sakaliling. Nampak ayi bening menuh benda. Nyo ngimak di kida dingan kanannyo tinggalan dahin maso Sriwijaya dan Malayu Kuno awal abad katujuh sampe tigo beleh. Candi-candi ituh nyumbo dahi bawuh menapo, spumang Candi Koto Mahligai, Candi Gumpung, Candi Tinggi, Candi Kembar Batu dan Candi Astano. Imbo-imbo agi imbu. Binatang-binatang agi nampak tepi benda. Biduk bajalan teruh nuhut ayi ngale, sampe benti di muaro benda.

[illegible]

- Andin mendengar suara lonceng. Dia mengikutinya dan berhenti di gerbang bebatuan. Gerbang itu sangat indah. Terdapat pula makara, keramik dari dinasti Cina, arca, dan stupa serta relief-relief kambing, ikan, gajah, dan ular di sana. Andin menaiki anak tangga, menuju puncak, dan memasuki Candi Kedaton yang di kelilingi pagar bebatuan dan semak belukar. Candi itu memiliki luas sekitar 4,6 hektare dan merupakan yang terbesar di antara bangunan lainnya. Seorang biksu dari Tiongkok telah menunggunya di atas tangga. Dia tersenyum ke arah Andin. Dari sana tampak seluruh kegiatan yang dilakukan oleh biksu dari berbagai negara. Biksu dari Nalanda, India, mengajak Andin turun dan mengelilingi setiap ruangan. Ada sembilan ruangan di Candi Kedaton.

- Андин услышала звук колокола и пошла на звук, затем остановилась у каменных ворот. Ворота были очень красивые. Здесь уже была макара, керамика времен китайской династии, статуи, ступы и рельефные рисунки коз, рыб, слонов и змей. Андин поднялась по лестнице вверх, вошла в храм Кедатон, окруженный забором из камней и кустарников. Площадь храма составляла около 4,6 га, что делало храм самым большим среди других построек.

Наверху лестницы её ждал Монах из Китая, он улыбнулся Андине. Оттуда можно было наблюдать всю деятельность, проводимую монахами из разных стран. Монах из Наланды, Индии, водил Андин по каждой комнате. В Храме Кедатон есть (Candi Kedaton) девять комнат.

- Andin nenga suaro ketuk, nyo nuhut suaro ituh dan benti di lawang babatu. Lawang ituh iluk niang. Di sitau ado pulo makara, keramik dahi dinasti Cino, arca, stupa dan ukiran kambek, lauk, gajah dan ula. Andin naki anak tangga, ka puncak, masok Candi Kedaton yang dikaliling paga babatu dan baluka. Luweh candi ituh sekitar mpak koma nam hektar sahinggo jadi candi paling gedang di antaro dinga lainnyo.

Biksu dahi Cino lah nantiknyo ateh tangga, sido gelak ngadap ka Andin. Situ nampak galo-galo gawe biksu dahi banyak negara. Biksu dahi Nalanda India ngimbo Andin tuhun ngaliling galo-galo bilik. Ado sembilan bilik di Candi Kedaton.

- Иаххуи иаххуи =+16 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

- “Tempat apa ini?” tanya Andin bingung.
 “Selamat datang di abad tujuh Masehi, Andin. Kamu telah sampai di tempat pendidikan terbesar di Asia pada abad ini.”
 “Abad ketujuh?”
 “Ya, keingintahuanmu yang membawamu ke sini.”
 “Aku tidak ingin mengetahui apa pun.”
 “Kau tidak perlu berbohong. Aku melihatmu sejak kau turun dari mobil hingga berhenti di sebuah candi. Aku akan menjelaskan padamu sedikit pengetahuan yang belum kamu tahu.”

- «Что это за место?» — смущенно спросила Андин.
 «Добро пожаловать в седьмой век нашей эры, Андин. Ты находишься в крупнейшем учебном заведении в Азии в этом столетии».
 «Седьмой век?»
 «Да, это твое любопытство привело тебя сюда.»
 «Я ничего не хочу знать».
 “Тебе не нужно лгать. Я наблюдал за тобой с того момента, как ты вышла из машины, и потом остановилась у храма. Я расскажу тебе кое-что, чего ты еще не знаешь».

- Mereka duduk di dalam salah satu ruangan yang paling besar. Andin mengambil posisi ternyaman untuk mendengar Biku bercerita.

“Sejak lama kami telah menjalin hubungan baik dengan bangsa-bangsa lain seperti Nalanda, India, hingga Tiongkok. Hubungan itu disebut sebagai toleransi, seperti yang terjadi di zamanmu ini. Apakah kau juga menjalin hubungan baik dengan orang lain, Andin?”

Andin diam sejenak. Dia coba mengingat sesuatu. Kemudian, sambil tersenyum, Andin membalas pertanyaan itu.

“Iya, saya sering menyapa tetangga, membantu orang tua, bergotong royong, dan masih banyak lagi yang saya lakukan untuk orang lain.”

Melihat tingkah lucunya, Biku juga ikut tersenyum. Dia melihat Andin sebagai seorang gadis kecil yang baik dan mempunyai rasa ingin tahu.

“Bagus, kita memang harus menjalin hubungan baik dengan orang lain, Andin. Kami juga telah menjalin hubungan dengan berbagai suku bangsa di bidang perdagangan, keagamaan, budaya, dan politik.”

- Они сидели в одной из самых больших комнат. Андин заняла наиболее удобную позу, чтобы послушать рассказ Монаха.

«В течение долгого времени мы поддерживаем хорошие отношения с другими странами, такими как Наланда, Индия и Китай. Эти отношения называются толерантностью, как и в ваше время. Ты тоже поддерживаешь хорошие отношения с другими людьми, Андин?»

Андин на мгновение замолчала, пытаясь что-то вспомнить. Затем с улыбкой Андин ответила на вопрос.

«Да, я часто здороваюсь с соседями, помогаю родителям, помогаю знакомым и многое другое, что я делаю для других людей».

Увидев её милое поведение, Монах тоже улыбнулся. Он видел Андин как добрую и любопытную маленькую девочку.

«Хорошо, Андин, нам действительно нужно поддерживать хорошие отношения с другими людьми. Мы также установили отношения с различными этническими группами в сфере торговли, религии, культуры и политики».

● “Apa yang kalian jual?”

“Banyak, termasuk beberapa hasil bumi. Kami menjual keramik dan rempah-rempah, seperti kayu manis dan kemenyan. Kami juga menyebarkan agama Buddha yang mengajarkan untuk tidak melakukan kekerasan. Kami juga mempelajari kosmologi dan ilmu pengetahuan lainnya.”

Andin mengangguk. Dia teringat bahwa candi itu seperti sekolahnya yang banyak digunakan untuk aktivitas belajar dan mengajar. Dia teringat pula penjelasan gurunya mengenai rempah dan kekerasan yang sering terjadi akhir-akhir ini.

● «Что вы продаете?»

«Многое, в том числе некоторые продукты питания. Мы продаём керамику, специи, такие как корица и ладан. Мы также распространяем буддизм, который учит не применять насилие и жестокость. Мы также изучаем космологию и другие науки».

Андин кивнула, она вспомнила, что храм был похож на её школу, которая была занята преподаванием и обучением. Она также вспомнила объяснение своего учителя о специях и жестокости, которая часто случалась в последнее время.

● “Apo dingan kayo-kayo jaga?”

“Banyak, termasuk beberapa hasil bumi. Kamai bajaga kramik, rempah-rempah sendo kulik manih dan kemenyan. Kamai nyebar agama Budha ugo, ngaja untuk idak babuat kekerasan. Kamai balaja kosmologi dan ilmu pengetahuan lainnyo ugo.”

Andin nganggok, nyo taingat manan Candi ituh spumang sekolahnyo ngan sibuk dingan aktivitas balaja mangaja. Nyo taingat pulo ngan diterang gurunyo tentang rempah dan kekerasan dingan kuak tajadi akhir-akhir inih.

● ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪
ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪
ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪
ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪
ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪
ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪
ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪
ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪

- “Kenapa ilmu pengetahuan perlu disebar? ‘Kan kita sudah capek mencarinya, kok malah disebar secara gratis.”

Biksu berhenti. Dia menatap Andin sembari tersenyum. Dia menunjuk ke arah sekumpulan siswa yang sedang mendengar materi pelajaran.

“Kaulihat orang-orang itu, Andin.”

“Iya, aku melihatnya.”

“Mereka sedang belajar banyak hal, seperti teologi, kedokteran, obat-obatan, filsafat, arsitektur, hingga seni. Kelak merekalah yang akan mencerdaskan masyarakat di tempat mereka masing-masing. Itulah yang dinamakan pengabdian. Kita tidak boleh egois.”

Sejenak Andin tersipu malu. Dia seperti pernah mendengar beberapa kata yang diucapkan oleh Biksu.

“Aku pernah mendengar kalimat itu. Mencerdaskan kehidupan bangsa tertuang di pembukaan UUD 1945. Kelak setelah tamat sekolah, aku juga mau mengabdikan diriku dengan ilmu pengetahuan yang kupunya.”

● «Зачем нужно распространять знания? Ведь нам тяжело получать знания, а тут еще и раздавать бесплатно».

Монах остановился, с улыбкой посмотрел на Андин. Он указал на группу студентов, которые слушали материал курса.

«Посмотри на этих людей, Андин.»

«Да, я вижу».

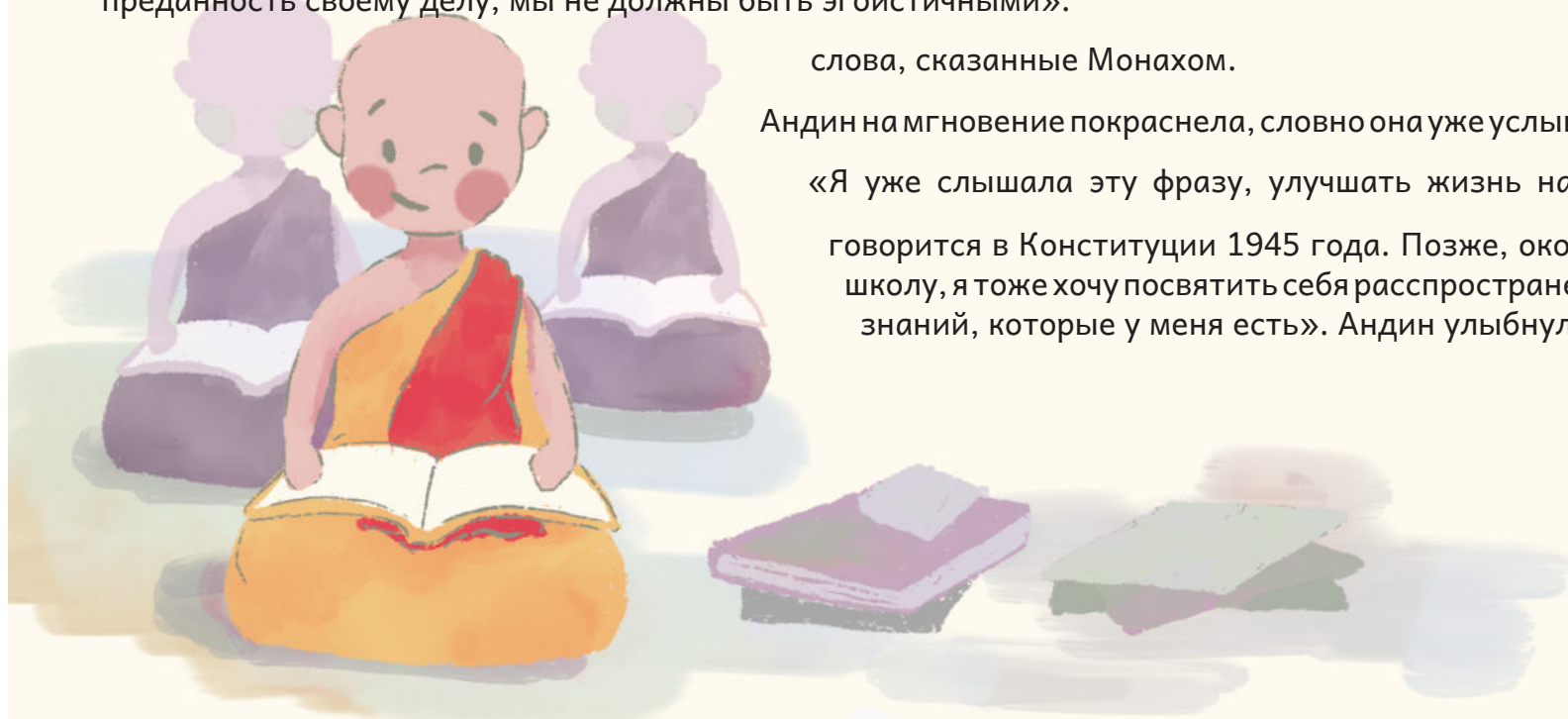
«Они сейчас изучают многие вещи, например теологию, медицину, фармацевтику, философию, архитектуру, и даже искусство. Позже они будут обучать людей на своих землях. Это называется преданность своему делу, мы не должны быть эгоистичными».

слова, сказанные Монахом.

Андин на мгновение покраснела, словно она уже услышала

«Я уже слышала эту фразу, улучшать жизнь нации,

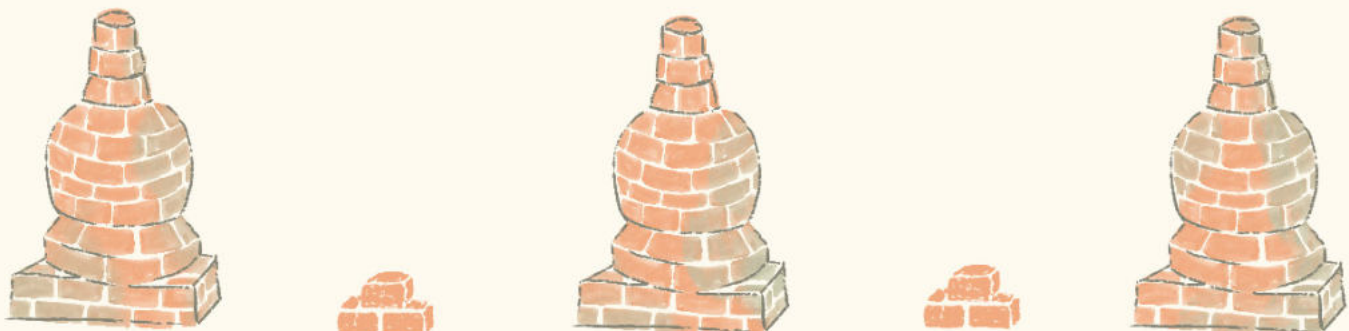
говорится в Конституции 1945 года. Позже, окончив школу, я тоже хочу посвятить себя распространению знаний, которые у меня есть». Андин улыбнулась.

“Kaaau kimak uhang-uhang ituh, Andin.”

“Banyak hal yang dipalaja uhang ituh sendo teologi, kedokteran, obat-obatan, filsafat, arsitektur, hingga seni. Isuk uhang ituhlah ngan mencerdaskan masyarakat di neghi uhang ituh masain-masain. Ituhlah ngan dinamokan pengabdian, kito idak bulih kikaik.”

“Aku ajin nenga kalimat ituh, mencerdaskan kehidupan bangsa, tasuhat dalam pembukaan UUD 1945. Kalau lah tamat sakula isuk, akau ndok mengabdikan dihi dingan ilmu pengetahun ngan ado akau nahuh.” Andin tasenyum

- Mereka tiba di dekat pagar. Andin merasa aneh karena pagar itu tidak dilapisi semen. Padahal, dia sering melihat ayahnya membangun rumah dengan campuran semen. Andin menanyakan keanehan itu kepada Biksu. “Itulah ilmu pengetahuan, Andin. Batu-batu ini disusun dengan teknik tertentu agar tidak runtuh. Inilah teknologi mutakhir di abad ini, Andin.”

Andin hanya mengangguk dan matanya tidak berhenti untuk melihat setiap sudut Candi Kedaton. Dia memandangi siswa-siswa yang menuntut ilmu. Tampak kebahagiaan dan kekeluargaan di antara mereka.

- Они подошли к забору. Андин показалось странным что забор не был зацементирован. Хотя она часто видела, как её отец строит дома из смеси цемента. Андин спросила Монаха об этом. «Это наука, Андин. Эти камни выстроены с определенной техникой, чтобы не разрушиться. Это новейшая технология в этом столетии, Андин».

Андин только кивнула, ее глаза не переставали осматривать каждый уголок храма Кедатон (Candi Kedaton). Она посмотрела на студентов, которые жаждо впитывали знания. Между ними чувствовалась радость и семейная атмосфера.

- Uhang itoh tibo kat kanda. Andin ngaso ado ngan ganjie karno kanda itoh idak pakai lapih semen. Padohal nyo ajin ngimak apoknyo mena umah dingan basemen. Andin nuwik ngan ganjie ituh ka biksu.

“Ituhlah ilmu pengetahuan, Andin. Batu-batu ini disusun dengan cara tertentu supaya idak nyo untuh. Inilah teknologi dengan tinggai di maso ini, Andin.”

Andin ngangguk, idak benti matonyo ngimak tiap suduk Candi Kedaton.

Nyo ngimak siswa-siswa ngan nuntut ilmu. Nampak kebahagiaan dan basanak di antaro uhang itu.

- [illegible]

7. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$ $\frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$

[illegible]

- Terdengar suara teriakan di sekitarnya, seperti suara minta tolong hingga suara reruntuhan. Andin lekas membuka mata. Dia terkejut melihat candi-candi runtuh diterjang banjir bandang. Bahkan, Andin hampir terbawa air. Beruntung, Biksu menggendongnya dan membawanya ke tempat yang lebih tinggi.

“Apa yang terjadi?” tanya Andin sangat cemas.

“Kita berada di abad tiga belas Masehi. Di sinilah awal mula candi-candi ini runtuh dan tertimbun tanah.”

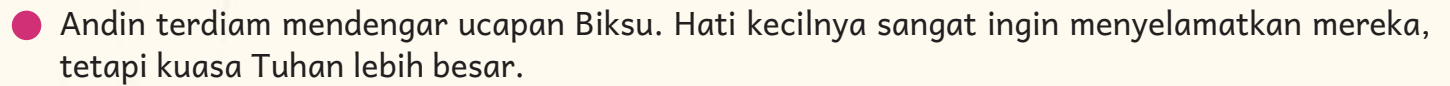
- Вокруг раздавались крики, голоса о помощи, звуки разрушения. Андин быстро открыла глаза, она была удивлена, увидев, что храмы рушились из-за пришедшего наводнения. Даже Андин чуть не унесло водой. К счастью, Монах удержал её и повел на более высокое место.

«Что случилось?» — очень обеспокоенно спросила Андин.

«Сейчас мы находимся в тринадцатом веке нашей эры. Это начало разрушения этих храмов и захоронения под землей».

Андин молчала, слушая слова монаха. Ее маленькое сердце очень хотело спасти их, но Божья сила была выше.

- Andin tasenyak nenga kicek biksu. Dari atai ngan paling dalon mboh nia nyo nulong uha itoh, tapi tuha ngan bakuaso.

[illegible]

- Setelah percakapan itu, tiba-tiba Biku menghilang. Andin terjebak di sana sendirian, di atas bagian candi terakhir yang belum terendam air. Gemuruh terdengar di belakangnya. Ketika Andin membalik badan, arus air yang deras menyapu tubuhnya. Andin berteriak minta tolong, tetapi sia-sia saja. Andin hanya bisa pasrah, dia memejamkan mata.
- После этой фразы Монах внезапно исчез. Андин застряла там одна, на самой вершине храма, которую еще не затопило водой. Внезапно позади раздался гул, когда Андин обернулась, сильный поток воды накрыл ее тело. Андин кричала о помощи, но все было напрасно. Андин оставалось только смириться, она закрыла глаза.
- Lah salese parago, tibo-tibo Biksu ngilang. Andin tajebak suhang situ, dateh candi terakhir ngan lum tarendam ayi. Tadenga guhuh kalakangnyo. Katiko Andin mbalik katubohnyo, ayi dereh ngampuh tubohnyo. Andin mekik mintok tulong, tapi sio-sio bae. Andin cuma pande pasrah lah, nyo nutup mato.
-

- “Ayo, bangun, Andin.”

Tiba-tiba Andin terbangun dari pingsan karena terjatuh dari sepeda dan memeluk ibunya sambil menangis. Orang tuanya dan warga sekitar sudah khawatir. Mereka terus menenangkan Andin yang masih syok. Tiba-tiba dia melihat Biku tidak jauh dari sana. Andin berusaha mendekatinya.

“Mau ke mana, Andin?”

Andin terdiam. Biksu itu mulai menghilang seperti debu disapu angin. Andin menghela napas, dia tersenyum manis.

“Tidak ada, Ma.” tuntasnya.

- «Давай, вставай, Андин.»

Внезапно Андин очнулась от обморока, так как упала с велосипеда и, рыдая, обняла мать. Её родители и местные жители уже начали беспокоиться. Они продолжали успокаивать Андин, которая все еще была в шоке. Внезапно она увидела Монаха недалеко. Андин направилась к нему.

«Куда ты идешь, Андин?»

Андин молчала, Монах стал исчезать, как пыль, уносимая ветром. Андин вздохнула, она мило улыбнулась.

«Никуда, мама».

- “Bangkoik, Andin.”

Tibo-tibo Andin tajago dari pingsan kareno tajatuh dari karito angin dan meluk induknyo sme nangaih. Uhang tuonyo dan warga situ lah kwatir. Uhang ituh teruh nenangkan Andin dinga agi takijut. Tibo-tibo nyo ngimak Biksu idak jauh dari situ. Andin bausaho ngampenyo.

“Ndok kamano, Andin?”

Andin tasinyak, Biksi ituh mule ngilang spumang abu disapu angai. Andin, ngulang ngok, nyo tasenyum manih.

“Dak nyado, Mak,” tuntasnyo.

- תְּהִי אֵלֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

[illegible]
$$1 \times 4 \times 7 \times 10 = 1 \times 8 \times 4 \times 11 \times 12 - 1 + 7 \times 9 + 16 \times 1 = x - 2 \parallel 7 + -x \times 1 \quad 12 - 1 \times - \parallel - 1 \parallel 4 \times 7 \times 10$$

$\frac{1}{\sqrt{x}} = x^{-\frac{1}{2}}$, $\frac{d}{dx} x^{-\frac{1}{2}} = -\frac{1}{2} x^{-\frac{1}{2}-1} = -\frac{1}{2} x^{-\frac{3}{2}} = -\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{x^{\frac{3}{2}}} = -\frac{1}{2x^{\frac{3}{2}}}$

$$T \eta = \eta \quad \forall x \in W$$

וּמִיָּצֵא לְיָצֵא וְיָצֵא וְיָצֵא

$$U_{\alpha\beta\gamma} = x_{\alpha\beta} \Gamma_{\gamma} = U_{\alpha\beta} \parallel \psi_{\alpha} \bar{\psi}_{\beta} = \bar{\psi}_{\alpha} \psi_{\beta} U_{\gamma} \quad \text{for } U_{\alpha\beta} = U_{\alpha\beta} \quad U_{\alpha\beta\gamma} = \bar{\psi}_{\alpha} \psi_{\beta} \Gamma_{\gamma}$$
$$- = \times \neg \vee | \vee \neg || \times$$

5717 5718 5719 5720

Язык керинчи является местным языком области Керинчи и города Сунгаипенух. Количество носителей – менее одного миллиона человек. Статус языка – безопасный. Письменность данного языка называется «инчунг». Инчунг в настоящее время редко используется. (Источник: Институт по развитию языков)

TeKa-teki dalam Resep Bapak

Загадка в рецепте отца

Писатель:
Мулиясих Тари

Иллюстратор:
Вики Эва Маварни

Переводчик с индонезийского на местные языки и филолог:
Джефрианто

- “Maafkan aku. Aku tidak bisa ikut bermain bersama kalian!” seru Gumilang pada Gugun dan Kinan. Gugun dan Kinan lalu berlari menuju ke lapangan sementara Gumilang berlari ke dalam rumahnya. Gumilang selalu suka menghabiskan akhir pekan memasak bersama Bapak. Dia tak mau ketinggalan permainan teka-teki dalam masakan Bapak.
- «Извините, я не могу играть с вами, ребята!» — воскликнул Гумиланг Гугуну и Кинану. Затем Гугун и Кинан побежали на площадку. Тем временем Гумиланг вбежал в свой дом. Гумиланг всегда любил проводить выходные за готовкой с папой. Он не хотел пропустить секретное послание в кулинарии своего отца.
- “Ngapurane ya, aku ora bisa melu dolan!” ujure Gumilang marang Gugun lan Kinan. Gugun lan Kinan banjur mlayu menyang lapangan. Dene, Gumilang uga mlayu mlebu menyang omah. Gumilang tansah seneng masak bareng Bapak ing dina minggu. Dheweke ora pengin ketinggalan olehe dolanan bedhek-bedhekan ing masakane Bapak.

- “ហេតុអ្វីបានជាអ្នកមិនមកលេងជាមួយយើងបានទេ?” ហ្សូន៍ក្រកក្រហមសួរហ្សូន៍ក្រហមខ្មៅ។ ហ្សូន៍ក្រហមខ្មៅឆ្លើយស្របក្រហមខ្មៅថា “យើងមានការងារផ្ទះច្រើនណាស់ ហើយយើងក៏ចង់មកលេងជាមួយអ្នកដែរ ប៉ុន្តែយើងមិនអាចមកបានទេ។” ហ្សូន៍ក្រកក្រហមស្រឡាញ់ក្រហមខ្មៅ។ ហ្សូន៍ក្រហមខ្មៅក៏ប្រាប់ហ្សូន៍ក្រកក្រហមថា “អញ្ចូលទៅ យើងនឹងមកលេងជាមួយអ្នកនៅថ្ងៃក្រោយទៀត។” ហ្សូន៍ក្រកក្រហមស្រឡាញ់ក្រហមខ្មៅ។

- “Seperti pesan rahasia, orang dahulu mengajarkan anak-anak sembari membuat perut mereka kenyang,” begitu kata bapak sambil terus mengaduk osengan ayam suwir yang hampir kering santannya. Gumilang mengangguk sementara tangannya masih sibuk dengan hidung yang gatal dan pedih setelah bersin akibat terkena bubuk merica.
- “Coba rasakan. Menurutmu apa yang kurang?” kata bapak sambil menyodorkan satu sendok ayam suwir. “Hati-hati panas,” kata bapak dengan nada ditekan supaya Gumilang menyimak perkataannya.
- “Memper sawijining wewadi, wong jaman biyen olehe mulang anak-anake karo ngajak maem,” mangkono ngendikane Bapak sinambi malik oseng ayam suwir kang wis meh mateng santene. Gumilang manthuk sinambi tangane ngosrek-osrek irunge kang gatel lan perih sawise wahing amarga nyesep bumbu mrica.
- “Coba kokrasakake, apa kang kurang?” ngendikane Bapak sinambi ngulungake sendhok isi ayam suwir.
- “Ati-ati panas,” ngendikane Bapak karo swara rada anteb supaya Gumilang nggatekake.
- “ព្រមទាំងដើម្បីឱ្យកុមារទទួលបានការស្រឡាត់ស្រឡាយពីវប្បធម៌ និងប្រពៃណីរបស់ខ្មែរ តាមរយៈការប្រើប្រាស់សម្ល ដែលមានរសជាតិក្រៃបេតិកភណ្ឌ។”
- លោកគ្រូបង្ហាញឱ្យកុមារទទួលបានការស្រឡាត់ស្រឡាយពីវប្បធម៌ និងប្រពៃណីរបស់ខ្មែរ តាមរយៈការប្រើប្រាស់សម្ល ដែលមានរសជាតិក្រៃបេតិកភណ្ឌ។
- កុមារទាំងអស់បានប្រាប់លោកគ្រូថា ពួកគេបានរស់នៅក្នុងប្រទេសខ្មែរ ដែលមានវប្បធម៌ និងប្រពៃណីខ្មែរ តាមរយៈការប្រើប្រាស់សម្ល ដែលមានរសជាតិក្រៃបេតិកភណ្ឌ។
- “ពួកគេបានប្រាប់លោកគ្រូថា ពួកគេបានរស់នៅក្នុងប្រទេសខ្មែរ ដែលមានវប្បធម៌ និងប្រពៃណីខ្មែរ តាមរយៈការប្រើប្រាស់សម្ល ដែលមានរសជាតិក្រៃបេតិកភណ្ឌ។”
- “ហេតុអ្វីបានជាពួកគេបានប្រាប់លោកគ្រូថា ពួកគេបានរស់នៅក្នុងប្រទេសខ្មែរ ដែលមានវប្បធម៌ និងប្រពៃណីខ្មែរ តាមរយៈការប្រើប្រាស់សម្ល ដែលមានរសជាតិក្រៃបេតិកភណ្ឌ។”

- Kemudian, mereka akan menikmatinya di teras bersama dengan ibu sembari bapak menceritakan beberapa hal yang diingatnya di masa lalu tentang makanan itu.

“Tahukah kamu kenapa lempre bahan utamanya adalah beras ketan?” tanya bapak.

Gumilang melonjak girang. Ini bagian akhir pekan yang paling menyenangkan. Memecahkan pesan rahasia dari masakan bapak. Lebih banyak hari Gumilang gagal menebak, tetapi begitu dia berhasil, itu membuatnya amat bangga. Hal itu menjadi bahan cerita yang membuat temannya, Gugun dan Kinan, merasa cemburu dengan kegiatannya.
- Потом они наслаждались этой едой на террасе вместе с мамой. Отец рассказывал истории об этой еде из его прошлого.

«Ты знаешь, почему основным ингредиентом лемпера является рис кетан?» спросил папа.

Гумиланг подпрыгнул от радости. Это самая веселая часть выходных. Разгадывать секретные загадки, послание из кулинарии отца. В основном у Гумиланга не получалось разгадывать, но когда ему это удавалось, он очень гордился этим. Также, это то, что заставляло его друзей, Гугун и Кинан, завидовать ему.
- Sawise rampung masak, lempere dimaem ing teras bareng Ibu. Sinambi maem lempre, Bapak nyritakake kedadeyan ing jaman biyen kang ana gayutane karo lempre.

“Kowe ngerti ora, kenengapa lempur kuwi bahan utamane beras ketan?” Bapak nyuwun pirsaa. Gumilang njimprak seneng. Iki dadi perangan kang paling nyenengake ing dina minggu yaiku mbedhek wewadi saka masakane Bapak. Gumilang sering kleru mbedhek. Nanging nalika kasil mbedhek, rasane mongkog banget. Bab iku dadi bahan carita kang nggawe Gugun lan Kinan dadi meri tumrap kegiyatane Gumilang.

- ឥឡូវនេះ បងប្អូនយើង ត្រូវតែប្រុងប្រយ័ត្ន ក្នុងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិការណ៍។
 ឯកសារដែលបានផ្តល់ជូន គឺជាឯកសារយោង ក្នុងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិការណ៍។
 “តើប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិការណ៍នេះ ត្រូវតែប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិការណ៍ដែរឬទេ?” បងប្អូនយើង ត្រូវតែប្រុងប្រយ័ត្ន។
 ប្រសិនបើប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិការណ៍នេះ ត្រូវតែប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិការណ៍ ក្នុងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិការណ៍។
 ប្រសិនបើប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិការណ៍នេះ ត្រូវតែប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិការណ៍ ក្នុងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិការណ៍។
 ឯកសារនេះ គឺជាឯកសារយោង ក្នុងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិការណ៍។

- “Hmm, biar kutebak. Aku sejak tadi memikirkan soal ketan yang lengket. Apakah berhubungan dengan itu, Pak? Bisakah aku dapat petunjuk lain?” tanya Gumilang.
“Bapak selalu mengatakan bahwa orang Jawa suka hal yang sederhana. Kamu bisa menebak dari makanan yang mereka hidangkan,” sahut bapak.
“Berarti benar ini soal ketan yang lengket satu sama lain. Apakah itu soal keluarga, kebersamaan, atau apa?” ujar Gumilang sambil memangku tangan dan berpikir.
- «Хм... дай угадаю. Я давно думал о том, что рис кетан клейкий. Это связано с этим, папа? Могу ли я получить ещё одну подсказку?» — спросил Гумиланг.
«Я всегда говорю, что яванцы любят простые вещи, ты можешь догадаться по еде, которую они подают» — ответил папа.
«Это означает, что дело в рисе кетан, зерна которого слипаются друг с другом. Возможно это о семье, близости или еще что-то такое?» — сказал Гумиланг, сжимая ладони и продолжая думать.
- “Hmm... cobilah bedheuk. Kawit wau kula kepikiran tumrap ketan ingkang pliket. Menapa wonten gayutane kaliyan menika, Pak? Utawiwonten pitedah sanesipun?” pitakone Gumilang.
“Lak Bapak tansah ngendika menawa wong Jawa seneng tumrap babagan kang prasaja. Kowe bisa mbedheuk saka panganane,” ngendikane Bapak.
“Dados leres menika babagan ketan ingkang pliket. Menapa menika gegayutan kaliyan kulawargi, patembayatan, utawimenapa Pak?” pitakone Gumilang sinambi mangku tangan lan mikir.

[illegible]

- “Kamu mendapatkan hal utamanya. Memang itu tentang kelekatan dan kebersamaan. Kali ini benar setengah, tetapi setengahnya hilang karena Gumilang ragu dan meminta petunjuk lain,” kata bapak terkekeh.
- Gumilang cemberut, “Coba lagi minggu depan,” ujar ibu menenangkan.
- “Ih, tapi aku sudah tahu. Lagipula, tumben sekali itu bukan permainan kata. Biasanya selalu saja rahasianya tersembunyi dari namanya,” kata Gumilang masih mendebat kekalahan.
- «Ты понял самое главное. На самом деле речь идет о привязанности и единении. На этот раз это было наполовину правильно, наполовину было неправильно из-за сомнений и того, что ты попросил подсказку», — сказал папа, посмеиваясь. Гумиланг обиделся. «Попробуешь еще раз на следующей неделе», — сказала мама, успокаивая.
- “Да, но я и так уже угадал. К тому же, странно, ведь это не игра слов. Обычно секрет скрыт в названии блюда,» — сказал Гумиланг, все ещё оспаривая свое поражение.
- “Kowe wis nemokake intine. Pancen bener, menawa iku babagan sesambungan lan patembayatan. Saiki bener separo. Separone ilang amarga kowe ora yakin tumrap wangsulanmu lan nyuwun pituduh liyane,” ngendikane Bapak karo gemuyu.
- Parase Gumilang malih mbesengut, “Dicoba maneh minggu ngarep,” ngendikane Ibu ngeneng-nengi Gumilang.
- “Lah, sejatosé kula sampun ngertos. Kok boten kados biyasane, sanes bedhekan tembung? Biyasane, wewadine wonten ing namine!” ujare Gumilang durung bisa legawa.
- “ពុំអាចប្រាប់សិទ្ធិបាននោះពុំអាចដឹងអ្វីបាន... ហេតុអ្វីមិនយកលាហែរវិញទៅកាន់អាណាខ្ញុំឬក៏អាណាម៉ែឬឈាចាត្រូវ
សាល់គាំជើងវិសិសាពុំបាន... សិសាពុំបានពុំអាចបំភ័យថាពុំអាចប្រាប់ពួកគេអ្វីឬប្លែកណាស់អញ្ចូលគ្នា... បើជាពុំ
បំភ័យពុំបាន” ជើងអាពុំអាចជាហេតុពុំបានពីរប្បដេស
- || ហេតុអ្វីអាណាម៉ែបំភ័យពុំបានខ្លាំងស្មើឡើយ
- “ណែនាំឲ្យឆ្ងាយពីការប្រាប់” ជើងអាពុំអាចបំភ័យជើងវិសិសាបំភ័យ
- “ប្លែក... សិសាពុំបានពុំអាចអញ្ជើញសាឈាម... ក្តីពុំបានឡើយ... ពុំអាចអាណាព្រះយេស៊ូវ... ឲ្យអាណាម៉ែឬឈាចាត្រូវ
សាកសួរសិទ្ធិឲ្យអាណាម៉ែឬ... បើជាសាកសួរ... បើជាសាកសួរ... ក្តីអាណិតបំផុត...”
- ស្រេចពុំអាចបំភ័យពុំបានប្លែកណាស់

"Klepon"

Daun Pandan

Gula Jawa

Tepung ketan

Tepung Tapioka

Parutan kelapa

- Bapak selalu seperti itu. Ia segera memberi tahu apa kesalahannya dan akan segera menenangkan begitu Gumilang mengerti. Hal itu membawa ingatan nya pada kue klepon yang dibuat mereka dua minggu lalu. Adonannya juga terbuat dari tepung ketan, tetapi dipadukan dengan tapioka sehingga semakin rekat. Klepon dikukus dengan isian gula jawa yang khas harum pandan. Tanpa daun pisang, klepon dibalur dengan kelapa parut yang sama rapuhnya. Jika salah sedikit, klepon akan hancur semua. “Kamu harus lembut agar tak membuatnya pecah kecuali dalam mulut,” kata bapak.
- Папа всегда такой, он сразу указывает на ошибку, и как только Гумиланг поймет, папа тут же подбодрит. Это навеяло ему воспоминания о блюде клепон, который они готовили две недели назад. Тесто также делается из рисовой муки кетан, но в сочетании с тапиокой делает его более липким. Приготовленный на пару с начинкой из пальмового сахара и типичным ароматом пандан. Клепон делается без банановых листьев и посыпается рассыпчатой тертой кокосовой стружкой. Если чуть не так сделаешь- блюдо испортится. «Ты должен быть очень нежным, чтобы не разломать, внутренняя начинка должна лопнуть только во рту», — сказал папа.
- Bapak pancen kaya ngono. Age-age nuduhake kaluputane Gumilang neng endi. Lan age-age ngenengake nalika Gumilang wis mudheng. Bab kuwi ngelingake Gumilang tumrap klepon kang digawe bareng Bapak rong minggu kapungkur. Adhonane uga digawe saka tepung ketan, nanging dicampur karo tapioka mula luwih pliket. Banjur digodhog bareng isen-isèn awujud gula lan godhong pandhan. Tanpa dibuntel godhong gedhang, klepon dibaluri parutan klapa kang padha dene gampang ambyare. Kleru sithik wae, rusak sekabehane. “Anggonmu mbaluri parutan klapane kanthi lembut, ya! Supaya klepone ora pecah. Olehe pecah mengko nalika dimaem,” ngendikane Bapak.

- Susah payah Gumilang terbayar oleh lembut kue dan manis gula yang lumer dalam mulut. Sayangnya, dia gagal menjawab pesan rahasia dari makanan itu. Kata bapak, “Klepon adalah simbol jalan keluar atas permasalahan, bertahan pada sabar, dan gigih belajar. Klepon juga mengajarkan kehati-hatian dan menjaga mulut agar tak menyakiti orang. Makanya, mulutmu tertutup rapat dalam satu lahap atau gulanya luber dan mengotori bajumu atau lantai lalu kamu tidak dapat menikmatinya dan harus membersihkan yang berserak.”
- Усилия окупились божественным вкусом мягкого теста и сладостью тающего во рту пальмового сахара. К сожалению, он не смог разгадать секретную загадку от папы. Папа сказал: «Клепон — это символ решения проблем. Будь терпеливым и настойчивым в обучении. Клепон также учит быть осторожным со словами, чтобы не обидеть людей, поэтому когда кушаешь нужно залпом и плотно закрыть рот, иначе сахар перельется через край и испачкает одежду или пол, тогда ты не можешь наслаждаться и нужно будет убирать то, что разбросано».
- Kesel nalika masak mujud dadi lembute klepon lan legine gula kang lumer sajeroné tutuk. Emane, Gumilang ora bisa mbedhek wewadi kang ana ing klepon. Ngendikane Bapak, “Klepon mujudake simbol carane wong ngadhepi prakara. Latihan sabar lan gigih olehe sinau. Klepon uga paring pituduh supaya anggonmu tumindak ngati-ati,

njaga lisan aja nganti nglarani wong liya. Mulane, tutukmu katutup rapet ing sepisan emplokan. Nek ora, gulane lumer lan ngregedi klambimu utawa tegel. Nek ngono, kowe ora isa ngrasakake enake klepon lan kudu ngreseki kang pating tlecek ing tegel.”

- [illegible]

Opor Ayam

Ketupat

Ikan mangut

“Gusti Allah ora mesthi maringi apa kang awake dhewe penginake. Panjenengane maringi prakara kang angel supaya awake dhewe bisa ngregani tumrap apa kang wis diduweni.” Mangkono ngendikane Bapak nalika lagi neng pusat oleh-oleh Sokaraja, toko gethuk. Gethuk mujudake olahan tela kang dadi simbul sikap prasaja nalika angel golek sega ing jaman biyen.

97

- Namun, Gumilang tidak menyangka bahwa dia akan belajar soal kehilangan dari ketiadaan pekan masak. Bapak sakit dan pekan masak menghilang. Minggu pertama Gumilang hanya kecewa, minggu kedua dia marah, minggu ketiga dia mulai sangat rindu, dan minggu keempat dia murung. Hal itu terbaca oleh Gugun dan Kinan yang biasa mendengar cerita rianya
- Но Гумиланг не ожидал, что он научится ценить это только после того, как исчезнут подобные выходные. Отец заболел, и кулинарные выходные исчезли. Первую неделю Гумиланг был просто разочарован, вторую неделю он был зол, третью неделю он начал по-настоящему скучать, а четвертую неделю он был в очень плохом настроении. Это наблюдали Гугун и Кинан, которые обычно слушали его забавные истории.

-

- Dengan langkah mantap, ketiganya pergi ke kebun.
- Nenek Gugun berjanji akan membantu jika mereka berhasil mendapatkan singkong yang menjadi bahan utama. Namun, nenek tidak memberitahu jika itu pekerjaan sulit. Pohon singkong terlalu kokoh. Mereka bertiga tidak mampu menariknya sampai akar dan hanya mampu mematahkan batangnya. Sekali tercerabut hingga akar, itu karena tidak ada singkong yang bisa dipakai.
- "Sudah-sudah, rusak semua nanti," ucap Gugun.
- "Begini saja, ibuku sering buat tahu gimbal, saus kacangnya enak sekali, siapa tahu kamu suka dan bisa membuatnya," kata Kinan.
- "Lucu juga namanya," ujar Gumilang merasa itu ide menarik dan setuju menghilangkan nasi tiwul dari rencana.
- Уверенными шагами все трое пошли в сад. Бабушка Гугун обещала помочь, если в качестве основного ингредиента будет кассава. Но бабушка не сказала, что это будет сложным процессом. Дерево кассавы слишком крепкое. Вытащить его вдвоем они не смогли и только сломали ствол. Когда получалось вырвать с корнем, то на конце была кассава, которую нельзя было использовать для приготовления.
- «Хватит хватит, а то все тут ломаем», — сказал Гугун.
- «А знаешь, моя мама часто готовит тофу гимбал, арахисовый соус просто восхитителен, кто знает, возможно и тебе понравится и ты сможешь его приготовить», — сказал Кинан.
- «Забавное название», — сказал Гумиланг, почувствовав, что это интересная идея, и согласился исключить наси тивул из плана.
- Karo laku kang anteb, bocah telu iku menyang kebon. Eyang Putrine Gugun janji bakal ngrewangi menawa ana tela kang sumadya minangka bahan utama. Nanging, Eyang Putrine Gugun ora ngendika menawa iku mujudake bab kang angel. Wit tela pranyata kukuh banget. Bocah telu iku ora kuwat anggone mbedhul lan mung tugel bonggole. Sepisan katedhul malah mung oyode. Dadi, ora ana tela kang kasil katedhul. "Wis, wis! Bisa rusak kabeh mengko wit telane," ujare Gugun.
- "Ngene wae, Ibuku sering gawe tahu gimbal, sambel kacang enak banget. Sapa ngerti kowe seneng lan bisa nggawene," ujare Kinan. "Lucu ya jenenge," ujure Gumilang kepincut tumrap pamrayogane Kinan. Dheweke sarujuk ora sida gawe Segu Thiwul.
- ពួកគេបីនាក់ទៅដល់វាលស្រែរបស់ម៉ែហង់។ អៀតខាងចំហៀងបានជួយផងដែរ។ ឯណោះមានដើមស្លឹកឈូជាច្រើនដែលធ្វើការសិក្សារបស់យើងនៅថ្ងៃអាទិត្យ។
- អៀតខាងចំហៀងបានជួយផងដែរ។ ឯណោះមានដើមស្លឹកឈូជាច្រើនដែលធ្វើការសិក្សារបស់យើងនៅថ្ងៃអាទិត្យ។
- ពួកគេបីនាក់ទៅដល់វាលស្រែរបស់ម៉ែហង់។ អៀតខាងចំហៀងបានជួយផងដែរ។ ឯណោះមានដើមស្លឹកឈូជាច្រើនដែលធ្វើការសិក្សារបស់យើងនៅថ្ងៃអាទិត្យ។
- ពួកគេបីនាក់ទៅដល់វាលស្រែរបស់ម៉ែហង់។ អៀតខាងចំហៀងបានជួយផងដែរ។ ឯណោះមានដើមស្លឹកឈូជាច្រើនដែលធ្វើការសិក្សារបស់យើងនៅថ្ងៃអាទិត្យ។
- “ពួកគេបីនាក់ទៅដល់វាលស្រែរបស់ម៉ែហង់។ អៀតខាងចំហៀងបានជួយផងដែរ។ ឯណោះមានដើមស្លឹកឈូជាច្រើនដែលធ្វើការសិក្សារបស់យើងនៅថ្ងៃអាទិត្យ។”
- ពួកគេបីនាក់ទៅដល់វាលស្រែរបស់ម៉ែហង់។ អៀតខាងចំហៀងបានជួយផងដែរ។ ឯណោះមានដើមស្លឹកឈូជាច្រើនដែលធ្វើការសិក្សារបស់យើងនៅថ្ងៃអាទិត្យ។
- “ស៊ុយសាយិនីភីពោរ...” ស៊ុយសាយិនីភីពោរ... ស៊ុយសាយិនីភីពោរ...
- ពួកគេបីនាក់ទៅដល់វាលស្រែរបស់ម៉ែហង់។ អៀតខាងចំហៀងបានជួយផងដែរ។ ឯណោះមានដើមស្លឹកឈូជាច្រើនដែលធ្វើការសិក្សារបស់យើងនៅថ្ងៃអាទិត្យ។

"Tahu Gimbal"

Lontong

Telur

Kori

Gorengan udang

Taoge

Tahu

MENDOAN

Bawang Putih

Tepung beras

Garam

Ketumbar

Daur Bawang

Tempe

WEDANG JAHE

Jahe

Gula merah

● Gumilang bersikeras membuatnya sendiri di dapur dengan janji akan berhati-hati. Begitu selesai, dia segera membawa ke kamar bapak lalu mengajukan pertanyaan tentang makna mendoan.

“Wah, tidak menyangka anak bapak sudah bisa menyampaikan pesan rahasia,” kata bapak.

“Sejujurnya ibu yang memberi tahu, tetapi bagiku, mendoan itu mendoakan Bapak agar diberi kesehatan. Hanya aku yang tahu artinya begitu, pesan rahasia kita, Pak.”

Bapak terkekeh, “Baiklah, itu rahasia di antara kita.”

Gumilang senang. Minggu kelimanya tidak lagi sepi. Bangga juga ia bisa bermain kata dengan masakannya sendiri. Tak hanya itu, bapak juga terlihat lebih segar setelah menikmati mendoan dan wedang jahe buatannya.

Яванский язык является местным языком в Центральной Яве, Джокьякарте, Восточной Яве и в некоторых регионах Западной Явы. Количество носителей составляет около 75,5 миллионов человек на 2006 г. и 68 миллионов человек на 2010. Статус языка – уязвимый. Яванская письменность в настоящее время редко используется. (Источник: Институт по развитию языков)

Pangeran Egrang

Принц на ходулях

Писатель:
Дарпан

Иллюстратор:
Гигана Свастивитантра

Traducteur de langue régionale et Philologue:
Дадан Сутисна

- Rakean. Ia menjuarai lomba balap egrang di alun-alun Wastukancana. Anak kelas 5 SD Lebakwangi itu sangat bangga ketika menerima piala langsung dari bupati. Ia tak menyangka bisa lolos mewakili kabupaten ke tingkat provinsi.

Jika Rakean menjadi juara, itu adalah buah kerja kerasnya. Rakean telah lama belajar dan berlatih egrang. Dengan postur tubuh agak kurus, Rakean berhasil menguasai teknik naik egrang nyaris sempurna.

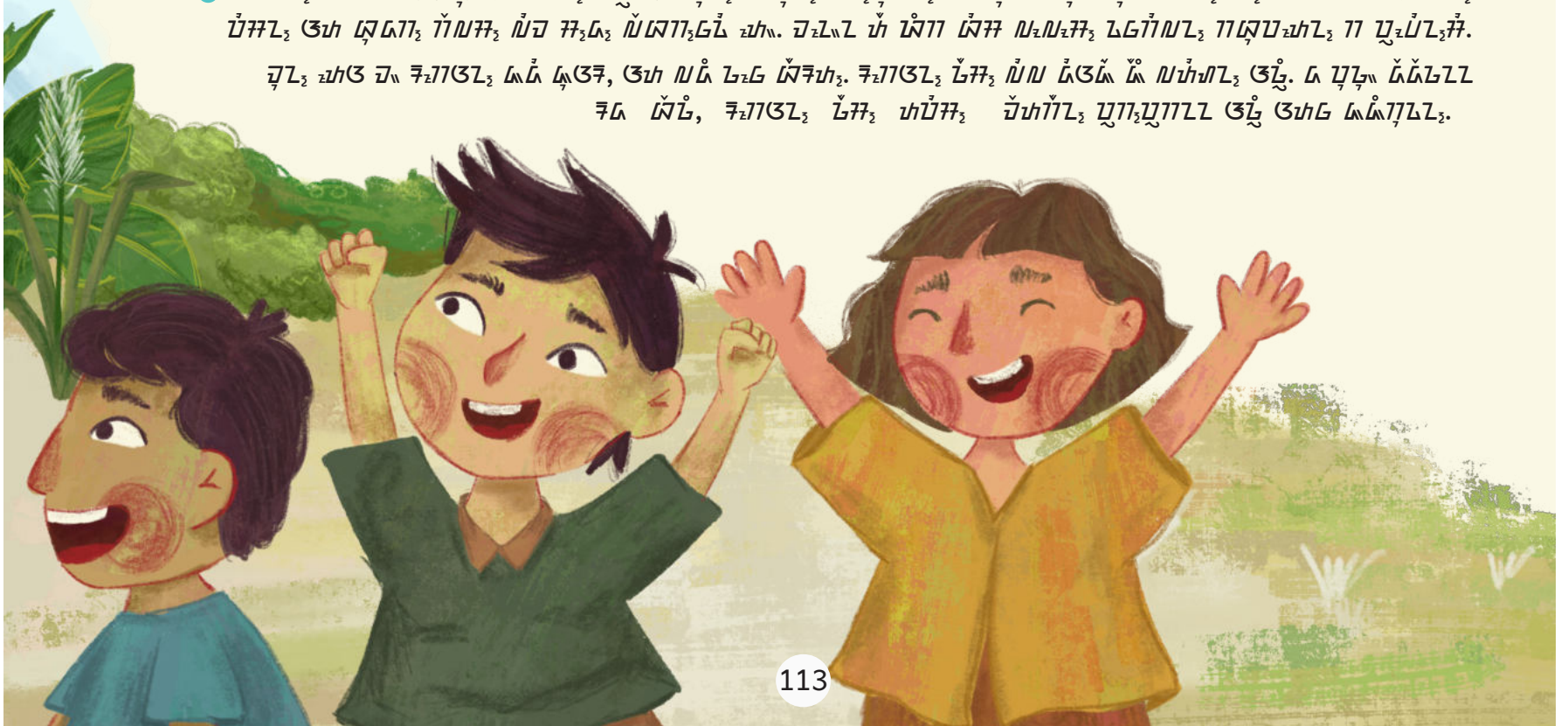
- Ракеан. Он выиграл гонку на ходулях на площади Вастуканчана (Wastukancana). Трофей вручил непосредственно Регент. Пятиклассник начальной школы Лебакванги (Lebakwangi) был очень горд. Он не ожидал, что сможет представлять регентство в провинции.

Если Ракеан и стал победителем, то это плод его тяжелой работы. Ракеан давно изучил и практиковал ходули. При слегка худощавой осанке Ракеану удалось практически в совершенстве освоить технику ходьбы на ходулях.

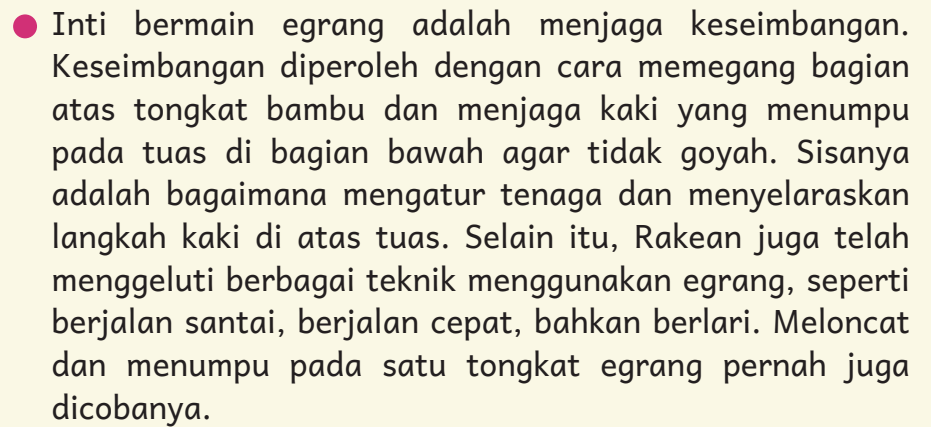
- Rakéan. Manéhna jadi juara balap égrang di alun-alun Wastukancana. Bupati nu langsung nyérénkeun pialana gé. Reueuseun pisan éta budak kelas V SD Lebakwangi téh. Manéhna teu nyangka bisa lolos ngawakilan kabupatén ka provinsi.

Mun téa mah Rakéan jadi juara, éta ladang gawé beurat. Rakéan geus lila diajar jeung latihan égrang. Da puguh dedeganana rada begang, Rakéan geus tapis metakeun prakprakanana égrang atawa jajangkungan.

- နီၤဂီၤဒၤ, ဝဲၤလၢၤ လၢၤ နီၤဒၤ ဂၢၢ်ပၤ, ဒီၣ်နီၣ် နီၣ် ဝဲၤလၢၤ-ဝဲၤလၢၤ ဂၢၢ်ပၤမၤ. မၤပၤတံၢ် နီၣ် နီၣ်ဒၤနီၣ်ဂီၤ, ပဲၤဝဲၤလၢၤ နီၣ်. နီၣ်နီၣ်, ပဲၤနီၣ်, ဒၣ် နီၣ်လၢၤ ဂီၢ်မၤ နီၣ် နီၣ်လၢၤ နီၣ် နီၣ်လၢၤ နီၣ်. ဝဲၤလၢၤ နီၣ် နီၣ် နီၣ် နီၣ်လၢၤ နီၣ်လၢၤ နီၣ်လၢၤ နီၣ်လၢၤ နီၣ်. နီၣ် နီၣ် နီၣ် နီၣ်လၢၤ, ဒၣ် နီၣ် နီၣ်လၢၤ နီၣ်, နီၣ်လၢၤ နီၣ် နီၣ် နီၣ်လၢၤ နီၣ်. နီၣ် နီၣ်လၢၤ နီၣ်, နီၣ်လၢၤ နီၣ် နီၣ်လၢၤ နီၣ်လၢၤ နီၣ်လၢၤ နီၣ်လၢၤ နီၣ်လၢၤ.

- Inti tina kaulinan égrang téh nyaéta ngajaga kasaimbangan. Ngarah awak saimbang, tungtung awi beulah luhur kudu dicekelan, ari suku nu napak kana titincakan ulah nepi ka ngarampéol. Sésana mah ukur ngatur tanaga jeung merenahkeun suku dina titincakan ngarah genah ngaléngkah. Salian ti éta, Rakéan gé geus ngulik rupaning téhnik maké égrang, saperti ngaléngkah sabiasana, leumpang gancang, nepi ka lumpat. Kungsi deuih nyobaan luncat jeung ukur neueul kana hiji jajangkungan.

115

● Namun, ia belum puas. Rakean ingin menjuarai lomba di provinsi. Masih ada waktu. Ia akan membuat hari-harinya sibuk untuk berlatih kembali. Bahkan, tak tanggung-tanggung, ia ingin mendaki Bukit Putri dengan egrang sebagai bagian dari latihannya.

“Kamu harus merekamnya. Ini peristiwa penting,” ajak Rakean pada Asep, teman karibnya. “Kamu harus mengabadikan perjalanan kita. Biar dunia tahu!”

“Untuk kamu, aku siap!” jawab Asep.

Rakean dan Asep merancang rencana: menentukan rute, memastikan spot foto, serta menyiapkan pakaian dan aksesoris yang juga penting. “Biar foto kamu bagus, euy!” kata Asep.

● Однако он был не удовлетворен результатом. Ракеан хотел выиграть соревнование в провинции. Еще есть время. Он снова планировал занять свои дни тренировками. Он даже хотел подняться на Букит Путри (Bukit Putri) на ходулях в рамках своих тренировок.

«Ты должен это заснять. Это важное событие», — сказал Ракеан Асепу, своему лучшему другу. «Ты должен запечатлеть это путешествие. Пусть мир узнает!»

“Для тебя - я готов!” — ответил Асеп.

● Ngan manéhna can sugema. Rakéan hayang jadi juara lomba di provinsi. Aya kénéh waktu. Manéhna rék suhud latihan deui unggal poé. Malah teu kapalang, manéhna rék nanjak ka Pasir Putri maké égrang. Éta gé bagian tina latihan.

“Ku manéh kudu direkam. Ieu téh kajadian penting,” cék Rakéan ngajak Asép, sobat dalitna.

“Manéh kudu motrét lalampahan urang. Dunya sina nyahoeun!”

“Demi manéh mah, uing siap!” walon Asép.

Rakéan jeung Asép nyieun rencana: engké téh rék ngaliwat ka mana waé, di mana kudu difoto, baju katut unak-anik séjénna gé penting. “Ngarah fotona alus, euy!” cék Asép.

● ㄱㄴㄴ ㄱㄴㄴ ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴ. ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ. ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴ. ㄱㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ. ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ.

“ㄴㄴ ㄱㄴㄴ ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ. ㄴㄴ ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ,” ㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ. “ㄱㄴㄴ ㄴㄴㄴ ㄱㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴ. ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ!”

“ㄴㄴㄴ ㄱㄴㄴ ㄴㄴ, ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴ!” ㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴ.

ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ: ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴ ㄴㄴ ㄴㄴㄴ, ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ-ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴ. “ㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴ, ㄴㄴㄴ!” ㄴㄴㄴㄴ ㄴㄴㄴㄴ.

- Rakean kemudian menemui kakeknya, Aki Ule. “Bisakah Aki membuatkan aku egrang yang baru?”

“Yang kemarin rusak?” tanya Aki Ule.

“Tidak. Tapi aku akan ke provinsi, Aki. Aku juga akan berlatih naik egrang dengan mendaki Bukit Putri. Aku butuh egrang yang lebih keren, yang lebih kuat!” jawab Rakean.

“Baiklah kalau begitu. Aku akan membuatkan egrang yang baru!” jawab Aki Ule sambil tersenyum.

Aki Ule dan Rakean pergi ke kebun bambu. Kemudian, Aki Ule memilih dan memotong batang bambu tali. Dipilih bambu yang diameternya tiga sentimeter dan makin melebar ke bawah.

- Rakean и Асеп разработали план: определили маршрут, обозначили места для фото, определились с одеждой и аксессуарами, они также важны. “Твои фото должны быть красивыми!” — сказал Асеп.

Затем Ракееан встретил своего дедушку Аки Уле. («Аки» — обращение на сунданском диалекте к дедушке) — «Аки, ты можешь сделать мне новые ходули?»

«Ходули, которыми ты пользуешься разве уже сломались?» — спросил Аки Уле.

“Нет. Но я еду в провинцию, Аки. Я также буду тренироваться на ходулях, взбираясь на Букит Путри. Мне нужны более крутые и более прочные ходули!» — ответил Ракееан.

“В таком случае, ладно. Я сделаю тебе новые ходули!» ответил Аки Уле с улыбкой.

Аки Уле и Ракееан пошли в бамбуковый сад. Затем Аки Уле выбрал и обрезал бамбуковые стержни и веревки. Он выбрал бамбук диаметром три сантиметра, такой, который увеличивался в ширине книзу.

● Rakéan tuluy nepungan akina, Aki Ulé. “Ki, tiasa mangdamelkeun deui égrang?”

“Nu kamari geus ruksak?” Aki Ulé nanya.

“Sanés. Nanging abdi badé ka provinsi, Ki. Abdi gé badé latihan égrang bari nyorang tanjakan Pasir Putri. Janten abdi peryogi égrang nu saé sareng weweg!” jawab Rakéan.

“Enya atuh ari kitu mah. Aki rék nyieun égrang anyar,” walon Aki Ulé bari nyéréngéh.

Aki Ulé jeung Rakéan indit ka kebon awi. Aki Ulé tuluy milih jeung neukteuk leunjeuran awi tali. Nu dipilihna téh awi nu rubak bunderanana tilu senti, beuki handap beuki rubak.

● *ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ. “ᑭᑦ, ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ?”*

“ᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ?” ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦ.

“ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ. ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ, ᑭᑦ. ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦ. ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ!” ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ.

“ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑦ ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑦ. ᑭᑦᑦ ᑭᑦᑦ ᑭᑦᑦᑭᑦ ᑭᑦᑦ ᑭᑦᑦ,”

ᑭᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑦ ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑦ ᑭᑦᑦᑭᑦᑭᑦ.

ᑭᑦᑦ ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦ ᑭᑦᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑦ ᑭᑦᑦᑭᑦ ᑭᑦᑦ. ᑭᑦᑦ ᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑦᑭᑦ ᑭᑦᑦ

ᑭᑦ ᑭᑦᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑦ ᑭᑦᑦ. ᑭᑦ ᑭᑦᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑦ ᑭᑦ ᑭᑦᑦᑭᑦᑭᑦ

ᑭᑦᑦᑭᑦᑭᑦ ᑭᑦᑦ ᑭᑦᑦᑭᑦ, ᑭᑦᑦ ᑭᑦᑦᑭᑦ ᑭᑦᑦ ᑭᑦᑦᑭᑦᑭᑦ.

- Pertama-tama Aki Ule memotong dua batang bambu tali. Ukuran panjangnya 2,5 meter. Aki Ule menyesuaikan dengan tinggi badan Rakean. Kemudian, dua batang bambu itu dibersihkan dan dihaluskan permukaannya.

Setelah itu, Aki Ule membuat pijakan egrang. Dipilih ruas bambu yang diameternya agak lebar. Pijakan itu panjangnya 25 sentimeter. Pada ujungnya diberi lubang yang cukup untuk dimasukkan ke batang tongkat. Jarak pijakan dari bawah tongkat kira-kira setinggi 30 sentimeter.

Untuk memperkuat bambu pada bagian pijakan, Aki Ule mengikatnya dengan tali rotan. Tali itu dililitkan menyilang sehingga terlihat seperti anyaman. Demikian pula ujung-ujung bambu egrang. Oleh Aki Ule, ujung-ujung bambu tersebut dihiasi lilitan tali rotan kecuali pada bagian bawahnya. Itulah keahlian Aki Ule. Di kampung ia memang dikenal sebagai pengrajin bambu.

- Сначала Аки Уле отрезал две ветки бамбука длиной 2,5 метра. Аки Уле подогнал их под рост Ракеана. Затем он очистил и выровнял поверхности этих двух бамбуковых веток.

Затем Аки Уле сделал опору на ходулях. Он выбрал отрезки бамбука довольно большого диаметра. Длина опоры 25 сантиметров. На конце он сделал отверстие, достаточное для того, чтобы вставить палку в стержень. Расстояние ступеней от низа палки примерно 30 сантиметров.

Чтобы укрепить бамбуковую опору ступеней, Аки Уле обвязал его ротанговой веревкой. Вербку нужно наматывать крест-накрест, чтобы было похоже на переплетение. Точно так же и концы бамбуковых веток, Аки Уле украсил их веревками из ротанга. Кроме нижней части ходуль. Это мастерство Аки Уле. В Деревне он известен как бамбуковый мастер.

-
- Rukea
tali ro
diguna
“Terin

«Спасибо, Аки!» — сказ

- “Tah, geus
Rakéan at
leuwih gina
dipejakan.
“Hatur nuh

123

“Ну вот и получилось. А теперь попробуй!» — сказал Аки Уле.

«Спасибо, Аки!» — сказал Ракеан. Аки Уле снова улыбнулся.

- Rakéan atoheun pisan. Égrang nu anyar téh katémbong leuwih ginding, da dihias ku hoé ongkoh. Tuluy ku Rakéan dipecakan. Égrang nu ieu mah leuwih hampang dipakéna.

“ u_{N} , $\frac{1}{2}T_2$, $\frac{5}{2}T_2$, T_2T_2 , $3W$, $u_{\text{N}}u_{\text{N}}u_{\text{N}}!$ ” $\frac{1}{2}T_2$, $3T_2$, T_2T_2 .

"*ḡ*₁ ḡ₂ ḡ₃, ḡ₄!" *z*₁ ḡ₂ ḡ₃ ḡ₄. ḡ₁ ḡ₂ ḡ₃ ḡ₄

- Bukit Putri adalah bukit indah di selatan Kampung Lebakwangi. Rakean bukan sekadar ingin berlatih egrang. Bahkan, ia ingin membuat rekor di Lebakwangi. Rakean ingin menjadi orang pertama yang mendaki bukit itu dengan egrang.

Jarak dari kampung ke Bukit Putri sekitar lima kilometer. Jika berjalan normal dengan egrang di tempat datar, Rakean bisa menempuh jarak empat kilometer dalam waktu satu jam. Namun, ini bukan balapan. Ini mendaki. Setelah menyeberang Sungai Citamiang bahkan jalan menanjak terjal.

“Berapa waktu yang diperlukan sampai kita di atas bukit?” tanya Rakean.

“Memang aku yang akan pergi?” jawab Asep sambil sedikit mengangkat bahu. “Namun, aku sarankan jangan sampai lebih dari satu jam. Bukankah kita akan membuat rekor?”

- Букит Путри — это красивый холм на юге деревни Лебакванги (Lebakwangi). Ракееан хотел не просто попрактиковать ходули. Он захотел установить рекорд в Лебакванги (Lebakwangi). Ракееан хотел стать первым, кто взобрался на этот холм на ходулях.

Расстояние от деревни до Букит Путри составляет около пяти километров. При обычной ходьбе на ходулях по ровной поверхности Ракееан мог пройти четыре километра за час. Но, на этот раз это не гонка. Это поход. После пересечения реки Читамиянг (Citamiang) дорога идет даже в гору.

«Сколько времени понадобится, чтобы добраться до вершины холма?» — спросил Ракееан.

«Ведь не я же собираюсь идти?» — Асеп ответил, слегка пожав плечами. — «Но я предлагаю не задерживаться больше часа. Разве мы не собираемся ставить рекорд?»

- Pasir Putri téh éndah pisan, perenahna kiduleun Kampung Lebakwangi. Rakéan mah lain saukur rék latihan égrang. Samalah manéhna hayang nyieun rékor di Lebakwangi. Rakéan hayang jadi nu pangheulana nanjak ka éta pasir maké égrang.

Ti kampung ka Pasir Putri téh anggangna kira-kira lima kilométer. Upama leumpang maké égrang di tempat nu datar, Rakéan bisa nyorang opat kilométer dina waktu sajam. Tapi, ayeuna mah lain keur balap. Ayeuna mah naék ka pasir. Samalah sanggeus meuntas Walungan Citamiang mah jalanna nanjak tur rumpil.

“Sabaraha lila urang bisa nepi ka puncak pasir?” Rakéan nanya.

“Ari kitu uing nu rék indit téh?” walon Asép bari ngangkat taktakna saeutik. “Tapi, ari cék uing mah ulah leuwih ti sajam. Urang téh rék nyieun rékor, lin?”

[illegible][illegible]

“အကျွန်ုပ်တို့ နှစ်ဦးက နေရာ ခြံစား နေကြတာ ပဲလား?” နေရာခြံစား လာ။

[illegible]

● Tibalah pada hari yang ditunggu-tunggu.

Rakean miris juga. Ternyata banyak orang sudah menunggu di lapangan voli. Ia akan memulai pendakian dari sana. Namun, kenapa jadi ramai begini?

“Pangeran Egrang, semangaaat!” kata Cici, gadis kecil tetangganya. Amboi, ini lebih ramai dibanding saat ia bertanding di Wastukancana. Sementara itu, Asep sudah siap dengan kamera telepon milik ibunya. Ia senyum-senyum saja.

Tepat pukul setengah delapan pagi, Rakean tegak menaiki egrangnya. Ia mengenakan kaus dan celana merah. Ikat kepalanya putih. Itu usulan Asep. “Biar hasil foto kelihatan bagus,” kata Asep. Setelah Asep memberinya aba-aba, Rakean mulai berjalan di atas egrang. Tangannya menarik batang bambu agar kaki dan tongkat egrang itu bisa melangkah. Langkahnya bergantian kiri dan kanan, begitu seterusnya, seperti berjalan biasa saja. Kelihatan sekali kepiawaian Rakean dalam menggunakan egrang.

И вот настал тот долгожданный день.

Ракеан начал нервничать, так как оказалось, что на волейбольной площадке уже собралось много людей. Именно оттуда он собирался начать восхождение. Но почему так много людей?

«Принц на Ходулях, удачи!» — сказала Чичи, маленькая девочка - соседка. Вау, здесь больше людей, чем когда он соревновался в Вастуканчана (Wastukancana). В это время Асеп уже подготовил камеру на мамином телефоне, он только улыбался.

Ровно в половине восьмого утра Ракеан взобрался на ходули. Он был одет в красную рубашку и штаны. Повязка на голове была белого цвета. Это была идея Асеп. «Чтобы фотографии были красивыми», - сказал Асеп.

После того, как Асеп дал ему сигнал, Ракеан начал свой путь на ходулях. Его руки тянули бамбуковые палки, чтобы ноги и ходули могли двигаться. По очереди левая, правая и т. д., как он обычно двигается. Очень очевидна его способность ловко использовать ходули.

● Antukna mah cunduk kana wanci nu dianti-anti. Rakéan teu burung hemar-hemir, sihoréng geus réa jelemangadagoandilapangvoli. Manéhna rék mimiti mangkat téh ti dinya. Tapi naha jadi ramé kieu? “Pangéran Égrang, sing sumanget!” cék Cici, mojang leutik tatanggana. Euleuh, ieu mah leuwih ramé ti batan basa manéhna balap di Wastukancana. Ari Asép nu geus tatan-tatan mawa hapé indungna, ukur sura-seuri wé. Panceg pukul satengah dalapan isuk-isuk, Rakéan geus ajeg naék kana jajangkungan. Manéhna maké kaos jeung calana beureum. Iketna warna bodas. Éta téh usul ti Asép. Ngaran fotona kaciri alus, cék Asép. Sanggeus Asép méré aba-aba, Rakéan mimiti leumpang maké égrang. Leungeunna ngabetot tungtung awi ngarah suku jeung égrang bisa ngaléngkah. Piligenti kénca-katuhu, kitu jeung kitu wé, kawas leumpang sabiasana. Katempona téh tapis naker Rakéan mah maké égrang téh.

● $(\exists x_2 \forall y_1 \exists z_2) [x_2 = y_1 \wedge y_1 = z_2] \wedge (\exists x_2 \forall y_1 \exists z_2) [x_2 = y_1 \wedge y_1 = z_2] - (\exists x_2 \forall y_1 \exists z_2) [x_2 = y_1 \wedge y_1 = z_2]$.

ဒီကလေးဟာ နေ့စဉ် အသုံးပြုရန် လိုအပ်သော အချက်အလက်များကို ပြသနိုင်ပါသည်။

[illegible][illegible][illegible]

- Sorak sorai warga kampung mengiringi langkah Rakean. Asep sibuk memotret. Jalan dari lapangan voli menuju Sungai Citamiang agak datar bahkan di bagian tertentu menurun. Rakean melalui pesawahan dan kebun dengan cepat. “Satu jam finis, jangan lebih,” begitu teriak Asep.

Sungai Citamiang tidak terlalu lebar. Asep sudah menentukan lokasi Rakean harus menyeberang agar tidak terlalu susah. Tepat di bawah pohon loa banyak batu dengan permukaan datar. Bahkan, Rakean seperti kancil yang riang melompat-lompat saat melewati batu-batu itu.

“Bagus!” kata Asep sambil mengamati hasil fotonya.

Kini jalan menanjak. Rakean sangat berhati-hati. Badan harus membungkuk jika tak ingin terjengkang ke belakang. Rakean bahkan harus berulang-ulang memilih pijakan yang kuat buat tumpuan egrang agar jangan sampai terpeleset.

- Аплодисменты жителей деревни сопровождали шаги Ракеана. Аsep был занят фотографированием. Дорога от волейбольной площадки до реки Читамианг (Citamiang) довольно ровная, даже местами идет вниз. Ракеан прошел рисовые поля и сады быстро. «До финиша за час, не больше», — крикнул Аsep.

Река Читамианг не слишком широкая. Аsep уже определил место, где Ракеан должен пересечь реку так, чтобы это не было слишком сложно. Прямо под деревом loa много камней и поверхность там ровная. Ракеан как олень весело подпрыгивал, проходя через камни.

“Отлично!” — сказал Аsep, рассматривая фотографии.

Вот тут дорога идет в гору. Ракеан был очень осторожен. Тело должно быть наклонено вперед чтобы не упасть назад. Ракеану даже пришлось неоднократно прощупывать прочную опору для шагов на ходулях, чтобы не поскользнуться.

● Urang lembur éak-éakan sajeroning nuturkeun Rakéan ngaléngkah. Asép pakepuh motrét. Jalan ti lapang voli ka Walungan Citamiang rada datar, sakapeung aya nu mudun. Rakéan ngaliwatan pasawahan jeung kebon, gancang naker. “Ulah leuwih ti sajam nepi ka finis,” cék Asép ngagorowok. Walungan Citamiang téh teu pati gedé. Asép geus nangtukeun di lebah mana Rakéan kudu meuntas, ngarah teu hésé teuing. Lebah handapeun tangkal loa mah réa batu lémpar. Rakéan kawas mencek nu keur manggih kabungah, luluncatan basa ngaliwatan éta batu.

“Hadé!” cék Asép bari niténan ladang motrétna.

Ayeuna mah jalanna nanjak. Rakéan ati-ati pisan. Awakna kudu dongko ngarah teu ngajengka ka tukang. Samalah Rakéan kudu sababaraha kali milih tincakeun nu pageuh keur neueurkeun puhu égrang, sangkan teu tisolédat.

[illegible][illegible]

“၂၃၆၂!” ၃၃၃၃ ၆၆၆ ၇၇၇၇ ၈၈ ၉၉၉၉၉၉.

[illegible]

- “Ayo, Kean. Berjuang! Di atas sana ada pohon ketapang. Kau bisa beristirahat sebentar, asal jangan turun ke tanah. Duduklah di cabangnya!” Asep berteriak di depan.

“Baik!” sahut Rakean dengan napas yang agak cepat. Pohon jagung yang berbunga di punggung bukit terlihat indah disiram matahari pagi.

Rakean sampai juga di pohon ketapang. Aha, cabangnya besar dan agak rendah. Boleh juga untuk istirahat. Kemudian, ia duduk dan bersandar di cabang pohon. Angin yang berembus lumayan segar untuk mengeringkan keringat di wajah.

Pandangan Rakean dilempar ke lembah. Atap-atap rumah di Lebakwangi terlihat dengan jelas. Perjalanan yang sudah dia tempuh lumayan juga. Lalu, ia mengalihkan pandang ke depan. Jalan mulai melandai dan tak terlalu terjal.

- «Давай, Ракеан. У тебя все получится! Там наверху растёт дерево индийского миндаля (кетпанг). Ты можешь там немного отдохнуть, только не касайся земли. Можешь присесть на ветку дерева!» – кричал Асеп впереди.

“Понял!” — сказал Ракеан с довольно ускоренным дыханием. Цветущая кукуруза, которая растёт на холме очень красиво выглядит в лучах утреннего солнца.

Наконец-то Ракеан добрался до дерева кетпанга. Вот и хорошо, ветка большая и низко расположена. Можно сделать перерыв. Затем он сел и прислонился к ветке дерева. Подул ветер, достаточно, чтобы высушить пот на лице.

Ракеан пристально посмотрел в долину. Очень ясно видны крыши домов в Лебакванги (Lebakwangi). Путешествие, которое он совершал, было довольно хорошим. Потом он перевел взгляд вперед, дорога стала спускаться, но не слишком круто.

- “Geuwat, Kéan. Satékah polah kudu bisa! Tuh, di tonggoh aya tangkal katapang. Manéh bisa reureuh sakeudeung, asal tong turun kana taneuh. Diuk wé dina dahan!” Asép gogorowokan di hareup.

“Heug!” omong Rakéan bari rénghap-ranjug. Tangkal jagong nu kembangan lebah tonggong pasir, éndah pisan katémbongna, kahibaran wanci poyan.

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

- “Hei, waktumu tinggal sepuluh menit lagi! Jangan kelamaan duduk di situ,” Asep berteriak.

Rakean menarik egrangnya lebih ke atas. Ia ingin memeriksa apakah egrangnya masih baik-baik saja, terutama pada bagian pijakan dan tali rotannya. “Duk,” terdengar ujung atas tongkat egrangnya menyentuh sesuatu. Saat ditengok, Rakean sangat terkejut. Ujung tongkatnya ternyata menyentuh sarang tabuhan sebesar bola yang menggantung di ranting pohon.

- «Эй, у тебя осталось всего десять минут! Не сиди там слишком долго», — крикнул Асеп.

Ракееан подтянул ходули выше. Он хотел проверить, все ли в порядке с ходулями. Особенно в части опоры для ног и ротанговую веревку. Раздался стук, как будто кончик ходули задел что-то. Присмотревшись, Ракееан был очень удивлен. Кончик его палки, как оказалось, коснулся гнезда ос размером с мяч, свисающего с ветки дерева.

- “Héy, kari sapuluh menit deui! Tong lila teuing diuk di dinya,” Asép ngagorowok deui.

Rakéan ngenyang égrang ka luhur. Manéhna hayang neleke-neleke naha égrangna beleger kénéh? Pangpangna mah palebah titincakan jeung tali hoéna. Geduk, kadéngé tungtung luhur awi kawas ngabadug naon boa. Basa diilik-ilik, Rakéan pohara reuwasna. Tungtung awi téh ngageduk kana sayang éngang sagedé bal nu ngagantung dina régang tangkal.

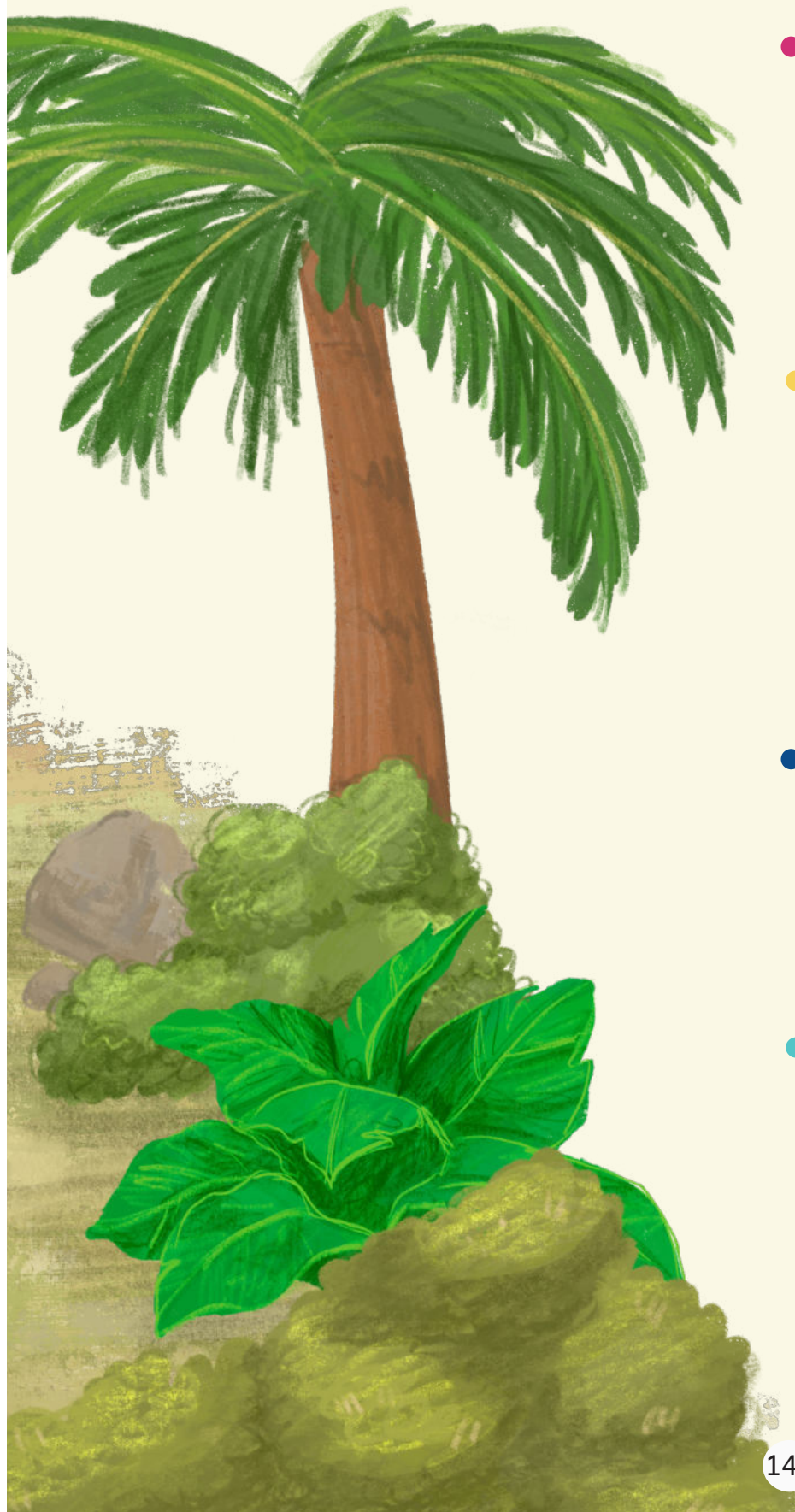
- “ꦲꦼ, ꦏꦂꦶ ꦱꦥꦸꦛꦸ ꦩꦺꦤꦶꦠ ꦢꦺꦸꦤ꧀ ꦢꦶ ꦢꦶꦤꦶꦲ,ꦲꦱꦺꦥ ꦤꦒꦒꦺꦴꦫꦺꦴꦏ ꦢꦺꦸꦤ꧀.”

ꦫꦏꦺꦲꦤ ꦤꦒꦺꦤꦶꦲ ꦲꦒꦫꦁ ꦏꦭ ꦭꦸꦃꦸꦫ. ꦩꦤꦲꦲ ꦲꦭꦁ ꦤꦺꦭꦺꦏ-ꦤꦺꦭꦺꦏ ꦤꦲ ꦲꦒꦫꦁꦤꦭ ꦧꦺꦭꦺꦒ ꦏꦺꦤꦲ? ꦥꦁꦥꦁꦤ ꦩꦲ ꦥꦭꦺꦧ ꦠꦶꦤꦺꦏꦁ ꦗꦺꦁ ꦠꦭꦶ ꦲꦺꦤꦭ. ꦒꦺꦢꦸꦏ, ꦏꦢꦺꦁꦺ ꦠꦸꦁꦠꦸꦁ ꦭꦸꦃꦸ ꦲꦶ ꦏꦮꦱ ꦤꦒꦧꦢꦸꦁ ꦤꦲꦺ ꦧꦺꦴ. ꦧꦱ ꦢꦶꦭꦶꦏ-ꦶꦭꦶꦏ, ꦫꦏꦺꦲ ꦥꦲꦫꦂ ꦫꦺꦴꦮꦱꦤ. ꦠꦸꦁꦠꦸꦁ ꦲꦶ ꦠꦺ ꦤꦒꦒꦺꦢꦸꦏ ꦏꦤ ꦱꦭꦁ ꦲꦁꦁ ꦱꦒꦺꦢꦺ ꦧꦭ ꦤꦸ ꦤꦒꦁꦁꦠꦸꦁ ꦢꦶ ꦫꦺꦁꦁ ꦠꦁꦏꦭ.

- Ternyata di atas bukit sudah banyak orang menyambut, termasuk Pak Lurah. “Kamu hebat, Nak. Bapak senang kamu bisa sampai di atas bukit. Kau memang Pangeran Egrang sejati!” kata Pak Lurah.

Rakean menoleh pada Asep. Asep menjawabnya dengan mengacungkan jempol.

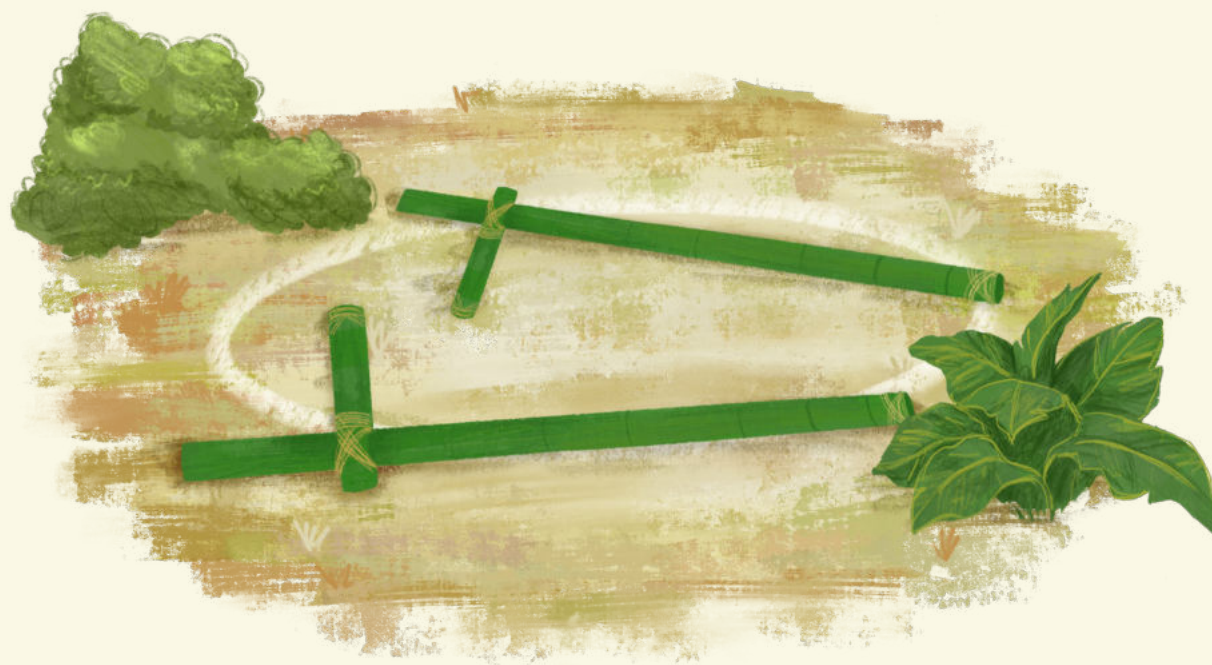
- Оказалось, что на вершине холма уже собралось много приветствующих, в том числе и сам Регент. «Ты большой молодец! Я рад, что ты добрался до вершины холма. Ты действительно настоящий Принц на ходулях!» — сказал Регент.

Рейкеан повернулся к Асепу. В качестве ответа Асеп поднял вверх большой палец.

- Sihoréng di luhur pasir téh geus réa nu ngabagéakeun, kaasup Pa Lurah. “Hébat, Jang. Bapa reueus hidep bisa nepi ka luhur pasir. Hidep mémang Pangéran Égrang sayakti,” cék Pa Lurah. Rakéan ngalieuk ka Asép. Nu dilieuk ngajawabna téh ku ngacungkeun jempol.

- [illegible]

[illegible]

Сунданский язык является местным языком сунданского народа, проживающего в Западной Яве.

Этот язык также распространен в Центральной Яве, Джакарте, Лампунге, Бенгкулу и Сулавеси.

Количество носителей составляет около 42 миллиона человек. Статус языка – безопасный.

Сунданская письменность в настоящее время редко используется.

(Источник: Институт по развитию языков)

Wayang Sajatung

Любимый Ваянг

Писатель ТПереводчик с индонезийского на местные языки:

Мас Русьчита Деви

Иллюстратор:

Октавия Аю Ниямиллах

Филологи:

И Ньоман Сутрисна И Маде Судiana

Sebelum kakeknya meninggal Putu Suta diberikan sebuah wayang berbentuk gunung, yang disebut *Kayonan*. “*Kayonan* adalah simbol kemauan. *Kayonan* bisa menjadi apa saja sesuai kemauan dalang,” jelas kakeknya.

Jika rindu pada kakeknya, wayang itulah yang dipegang Suta.

“Wayang *Kayonan* juga simbol gunung. Menjaga gunung akan mendapat anugerah, merusak gunung akan mendapat bencana,” jelas kakek sambil memperlihatkan ukiran dan lukisan pada wayang kulit itu. Ada sebuah pohon besar dengan daun, bunga, dan buah yang indah. Ada juga *pelelinggih meru*, burung, singa, monyet, dan yang lainnya.

Sadurung pekaknyané padem, Putu Suta kawéhin wayang asiki sané marupa gunung. Wayang punika maadan Kayonan. “Kayonan wantah pralambang pikayun. Kayonan prasida kadadosang napi kémanten nganutin kayun dalang,” teges pekakné.

Yéning Putu Suta kangen sareng pekakné, wayang punika sané kagisi.

“Wayang *Kayonan* taler pralambang gunung. Nyaga gunung pacang molihang panugrahan, ngusak gunung pacang ngwetuang bencana,” baos pekakné sinambi ngédéngang ukiran lan gambaran ring wayang kulit punika. Wénten taru ageng madon, mabunga, miwah mabuah asri. Wénten palinggih méru, kedis, singa, bojog, lan sané siosan.

Перед смертью, дедушка подарил Путу Сута куклу театра теней (ваянг) в виде горы под названием *Kayonan* (Кайонан). «Кайонан — символ воли, он может быть всем, чем пожелает кукловод (даланг), — объяснил ему дедушка.

Когда Сута скучает по дедушке, он берет в руки ваянг.

«Ваянг Кайонан — это символ горы. Если будешь защищать гору, то будешь вознагражден, а разрушение горы станет катастрофой», — объяснил дедушка, показывая резьбу и рисунки на ваянге из кожи (ваянг кулит). Тут было и большое дерево с красивыми листьями, цветами и плодами, и *Pelinggih Meru* (Пелингги Меру), птицы, львы, обезьяны и другие.

„Sadurung pekaknyané padem, Putu Suta kawéhin wayang asiki sané marupa gunung. Wayang punika maadan Kayonan. “Kayonan wantah pralambang pikayun. Kayonan prasida kadadosang napi kémanten nganutin kayun dalang,” teges pekakné.

Yéning Putu Suta kangen sareng pekakné, wayang punika sané kagisi.

“Wayang *Kayonan* taler pralambang gunung. Nyaga gunung pacang molihang panugrahan, ngusak gunung pacang ngwetuang bencana,” baos pekakné sinambi ngédéngang ukiran lan gambaran ring wayang kulit punika. Wénten taru ageng madon, mabunga, miwah mabuah asri. Wénten palinggih méru, kedis, singa, bojog, lan sané siosan.

Kakek akan menertawakannya. Jika Suta kesal, kakek akan menirukan tingkah monyet yang menggaruk-garuk kepalanya. Suta jadi tertawa dan ikut menari sambil bersuara seperti monyet.

Дедушка обычно смеялся над ним. Если Сута расстраивался, то дедушка изображал обезьяну, почесывающую голову. Сута начинал хохотать и присоединялся к танцу, издавая звуки как обезьяна.

Pekakné pacang ngedékin ipun. Yéning Suta gedeg, pekakné pacang nuutin parisolah bojog sané ngagas-ngagas tendasné. Suta dadosné sareng kedék lan sareng ngigel sinambi masuara kadi bojog.

[illegible]

- Dulu, kakek Suta adalah seorang dalang terkenal. Pada tahun 1963 beliau mendalang di Pura Catur Lawa, di lereng Gunung Agung. Pada saat mendalang, Gunung Agung meletus. Kakek dan orang-orang yang lain selamat, tetapi wayang dan alat-alat wayang kakek musnah. Hanya wayang *Kayonan* yang selamat. Sejak saat itu beliau tidak mendalang lagi.
- В прошлом дедушка Суты был известным Далангом. В 1963 году он был Далангом в Храме Чатур Лава на склонах горы Агунг. Во время представления произошло извержение горы Агунг. Дедушка и остальные выжили, но дедушкины ваянги и инструменты были уничтожены. Выжил только Ваянг Кайонан. С тех пор он больше не делал представления.
- Dumun, Pekak Suta pinaka dalang kasub. Duk warsa 1963, dané nalang ring Pura Catur Lawa, ring jréréngan Gunung Agungé. Ri sedek nalang, Gunung Agungé makeplug. Pekak lan krama sané siosan rahayu, kéwanten wayang lan sarana ngwayangnyané sirna. Wantah wayang Kayonan sané selamet. Ngawit punika dané nénten nalang malih.
- ඳුණුකිට්ඨ කපුගා ටික කළු බඩ සැරියක් දුටුවේ මහජන
තලාවේ පූජා ශාලාවේ ගිවිසුමක් තුළදීය. එදිරිවාදියෙකු
තුළදී ගිවිසුම අත්හැර දමා ඔහු විශ්වාසයෙන් යුතුව
කළු බඩ සැරියක් දුටුවේ මහජන තලාවේ පූජා ශාලාවේ
ගිවිසුමක් තුළදීය. එදිරිවාදියෙකු තුළදී ගිවිසුම අත්හැර
දමා ඔහු විශ්වාසයෙන් යුතුව කළු බඩ සැරියක් දුටුවේ
මහජන තලාවේ පූජා ශාලාවේ ගිවිසුමක් තුළදීය.

- Kakeknya memang telah tiada, tetapi ajaran-ajarannya tetap Suta ingat.
 “Wayang adalah bayangan manusia. Ada baik dan buruk. Wayang dipakai untuk menegur yang berbuat salah agar tidak marah,” jelas kakek.

- Дедушка уже умер, но Сута до сих пор помнит его учения.
 «Ваянг — это тени людей. Есть хорошие и плохие. Ваянги используются так, чтобы предупредить тех, кто поступает неправильно и чтобы они не разозлились», — объяснил дедушка

- Pekakné yakti sampun newata, sakéwanten ajah-
ajahanné setata Suta inget.
- “Wayang punika lawat manusa. Wénten becik
lan kaon. Wayang punika anggén ngingetin sané
maparisolah kaon mangda ten duka,” kénten pekakné.

- Di kamar Suta mengambil wayang *Kayonan-nya*. Suta memukul-mukul dipan dengan keras sambil memainkan wayang itu. Suta berbicara, seperti seorang dalang. “Terima kasih wayang sayang, karenamu aku jadi juara bercerita. Aku ingin bisa memainkanmu seperti kakek.”

Angin bertiup kencang. Wus..., wus..., daun-daun nangka berjatuhan.

- В комнате Сута взял в руки Ваянг Кайонан. Он начал сильно стучать по дивану и играть с Ваянг. Сута говорил как настоящий Даланг. «Спасибо, любимый ваянг, благодаря тебе я стал чемпионом по рассказыванию историй. Я хочу иметь возможность играть тобой, как дедушка».

Подул сильный ветер. Ух, ух, листья джекфрута начали осыпаться на землю.

- Ring Umah metén Suta ngambil wayang Kayonanné. Suta ngebug dipan keras-keras sambil ngigelang wayang Kayonan punika. Suta maucap-ucap, kadi jro dalang. “Matur suksma Wayang Sayang, sangkan ragané tiang dados juara masatwa. Tiang meled ngigelang ragané sakadi pekak.” Angin baret. Wus..., wus..., don-don nangkané ulung.

● Suta terdiam, dia menatap ke luar jendela. Suta melihat daun nangka kering berserakan. Tiba-tiba dia mendapatkan ide. Dia keluar dan memunggut daun-daun itu. Suta mengambil pisau kecil yang ujungnya lancil, dengan pisau itu Suta membuat berbagai bentuk wayang. Ada wayang Arjuna, punakawan, raksasa, binatang, dan pohon-pohonan. Tangkai daun nangka langsung dipakai sebagai tangkai wayang. Hari itu Suta asyik bermain wayang dari daun nangka kering bersama adiknya.

● Сута замолчал, пристально смотря в окно. Сута смотрел как ветер разбрасывает сухие листья джекфрута. Внезапно у него появилась идея. Он вышел на улицу и собрал листья. Сута взял небольшой нож с острым концом, этим ножом Сута сделал различные фигурки ваянга. Тут была кукла Арджуна, пунакаван гиганты, животные и деревья. Стебель листьев джекфрута он использовал в качестве опоры для ваянгов. В тот день Сута был поглощен игрой в ваянг из сушеных листьев джекфрута со своим братом.

● Suta meneng, panyingakanné ngaksi ka sisi jendéla. Suta nyingakin daun nangka tuh mabrarakan. Nadaksara dané polih daya. Dané medal nuduk daun-daun punika. Suta ngabil lémat alit sané muncukné lanying. Nganggén lémat punika, Suta makarya makudang-kudang wentuk wayang. Wénten wayang Arjuna, parekan, raksasa, buron, lan punyan-punyanan. Katik daun nangka punika kaanggén katik wayang. Rahina punika Suta seleg mapalalian wayang saking daun nangka tuh sareng adinné.

ដូច្នេះមិនមែនជាគោលការណ៍ទូទៅនៃការដឹកនាំក្នុងស្ថានភាពនយោបាយ
 ក្នុងស្រុកទេ ព្រោះការដឹកនាំនេះអាចមានលក្ខណៈប្លែកៗគ្នាទៅតាម
 តួនាទីនៃអ្នកដឹកនាំនីមួយៗ។ ដូច្នេះការដឹកនាំនេះអាចមានលក្ខណៈ
 ប្លែកៗគ្នាទៅតាមតួនាទីនៃអ្នកដឹកនាំនីមួយៗ។ ដូច្នេះការដឹកនាំនេះ
 អាចមានលក្ខណៈប្លែកៗគ្នាទៅតាមតួនាទីនៃអ្នកដឹកនាំនីមួយៗ។
 ដូច្នេះការដឹកនាំនេះអាចមានលក្ខណៈប្លែកៗគ្នាទៅតាមតួនាទី
 នៃអ្នកដឹកនាំនីមួយៗ។ ដូច្នេះការដឹកនាំនេះអាចមានលក្ខណៈ
 ប្លែកៗគ្នាទៅតាមតួនាទីនៃអ្នកដឹកនាំនីមួយៗ។ ដូច្នេះការដឹកនាំ
 នេះអាចមានលក្ខណៈប្លែកៗគ្នាទៅតាមតួនាទីនៃអ្នកដឹកនាំនីមួយៗ។

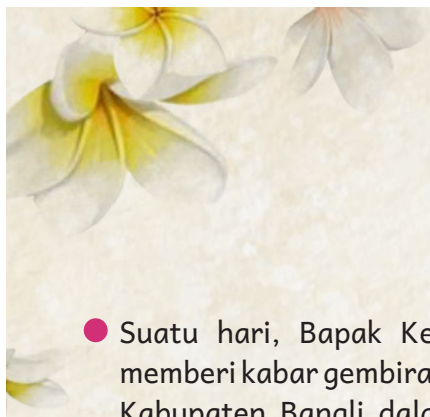
- Malam itu dibantu teman-temannya Suta mementaskan wayang. Sambil *magender*, Kadek tak henti-hentinya tertawa mendengar lawakan kakaknya. Kadek juga ketakutan ketika Suta memainkan peran jahat. Wayang digerakkan mendekati lampu. Bayangannya jadi makin besar. Tiba-tiba Suta berhenti. “Dek, minta minyak pada ibu, buat obor dari pelepah pepaya, ya,” perintah Suta. Kadek dengan cepat membuat obor kecil dan memberikannya pada Suta.

“Wah, hantunya jadi lebih seram, lebih hidup,” teriak Kadek senang.

- В ту ночь друзья Сути помогли ему провести представление ваянг. Играя на музыкальном инструменте гендер, Кадек не мог перестать смеяться над шутками своего брата. Кадек также чувствовал страх, когда Сута играл злую роль. Ваянг приблизился к лампе. Тень становилась все больше и больше. Сута внезапно остановился. «Дек, попроси у мамы масла, сделай факел из стебля папайи, ладно?» — попросил Сута. Кадек быстро сделал небольшой факел и отдал его Суте.

«Вау, призрак стал более зловещим, более живым», — радостно воскликнул Кадек.

- Suatu hari, Bapak Ke memberi kabar gembira Kabupaten Bangli dalam

«Не беспокойся. У меня еще много есть картона. Мы можем попросить твоего отца и нашего учителя помочь нам нарисовать и сделать сложных персонажей ваянга», — предложила Гуна. Сута обрадовался, более того, его отец уже пообещал ему научить сделать персонажа ваянга Дева Сива из пьесы «Арджуна Матапа», которую он будет играть.

“Sampunang sangsaya. Tiang wénten kardus akéh . Iraga dados nunas tulung ring reraman iragané lan pak guru mangda ngambarin lan ngaryanin tokoh-tokoh wayang kulit sané méwéh,” Guna ngusulang. Suta mawastu égar, napi malih reramannyané majanji ngajahin lan ngaryanin tokoh wayang Déwa Siwa ring lampahan “Arjuna Matapa” sané pacang dané solahang.

[illegible]

“Wayangmu terlalu lancip, bentuknya kurang nyata, seperti wayang Jawa. Bentuk wayang Bali lebih nyata. Wayangnya harus banyak dilubangi agar bentuk bayangannya jelas karena ditonton dari balik layar,” jelas bapak Suta kepada Sila yang membantu membuat gambar.

Akhirnya, mereka berhasil membuat wayang dari kardus bekas. Ada beberapa tokoh wayang yang mereka buat sesuai dengan cerita “Arjuna Matapa”, yaitu tokoh Arjuna sang pahlawan yang baik, tokoh Dewa Siwa, pemburu, babi hutan, dan lain-lain.

«Форма твоего ваянга слишком острая, не совсем настоящая, прям как яванский ваянг. Балийский ваянг более реалистичный. Ваянг должен иметь много дыр, чтобы форма теней была четкой, потому что за ними наблюдают из-за ширмы.», — папа Сита объяснил Силе, которая помогала рисовать героев ваянг.

И вот наконец они сделали кукол ваянг из картона. Среди них есть персонажи, которых они создали по рассказу «Арджуна Матапа», а именно персонаж Арджуна, который играет хорошего героя, персонаж Дева Сива, охотника, кабана и других.

- “Wayang ragané lebihan lanying, wentukné kirang seken, sakadi wayang Jawi. Wentuk wayang Bali nika seken. Wayangé patut akéh kabolongin mangda wentuk lawatné pedas duaning katonton saking durin kelir,” baos bapané Suta kapining Sila sané ngwantu makarya gambar.
- Pamuputné, alit-alité prasida makarya wayang saking kardus. Wénten makudang-kudang tokoh wayang sané kakaryanin nganutin carita “Arjuna Matapa”, inggih punika tokoh Arjuna sang satria prawira sané luh, tokoh Déwa Siwa, juru boros, céling alas lan sané siosan.

- Wira ditunjuk menjadi *ketengkong* atau pembantu dalang. Guna mengajak kakak dan adiknya, Darma dan Ratih untuk membantu *magender*. *Gender* harus dimainkan berpasangan agar bisa saling bersahutan. Mereka berlatih memainkan sembilan jenis gending menggunakan *gender* itu.

Suta siap berlomba. Menjelang giliran mereka tampil, Wira mendekati Guna. “Apakah kamu dengar detak jantungku,” bisiknya.

“Seperti suara *keropak* yang diketuk, dug dug, mungkin dadamu sudah jadi alat perekam, jadi kita tak perlu alat perekam lagi,” gurau Guna.

Sila, Suri, dan yang lain tertawa. Suta tersenyum mendekati Wira.

“Ayo, tarik napas panjang cukup tiga kali saja agar kamu tenang,” pinta Suta.

“Baik Jro Dalang,” kata Wira bergurau.

- Виру назначили в роли кетенконг или помощник даланга. Гуна пригласила своих брата и сестру, Дарму и Ратих чтобы играли на музыкальном инструменте гендер. Гендер нужно играть парами, чтобы они могли реагировать друг на друга. К тому же они уже знали 9 видов песен, которые они могли озвучить на этом инструменте гендер.

Сута уже полностью готова к соревнованию. Когда настал их черед, Вира подошла к Гуне. «Ты слышишь мое сердцебиение,» — прошептала она. «Это похоже на звук удара по сундуку, тук тук, может быть твоя грудь стала записывающим устройством, поэтому записывающее устройство нам больше не нужно», — пошутил Гуна.

Сила, Сури и остальные рассмеялись. Сута улыбнулся и подошел к Вире.

«Давай, сделай три глубоких вдоха, чтобы успокоиться,» — сказал Сута.

« Хорошо, Господин Даланг,» — шутливо сказала Ви́ра.

- Wira kajudi dados ketengkong utawi sané ngwantu dalang. Guna ngajakin beli lan adinné, Darma lan Ratih mangda nyarengin magendér. Gendér patut katepak mapasangan mangda prasida macandetan. Dané muruk ngambelang sanga soroh gending nganggén gendér punika.

Suta sayaga malomba. Sadurung ipun polih giliran ngwayang, Wira nampekin Guna. “Napiké ragané mireng ketugan tangkah tiangé,” ipun kisi-kisi.

“Sakadi suaran keropak sané katepak, dug dug minab tangkah ipuné sampun dados pakakas rekam, mawinan tan perlu pakakas rekam malih,” Guna macanda.

“Ngiring kedeng angkihanné panjang, ping tiga kémanten, pastika ragané pacang degdeg,” tunas Suta.

“Ainggih Jro Dalang,” Wira macanda.

- បរិក្ខារគ្រប់គ្រងហានិភ័យគឺជាឧបករណ៍ដែលប្រើប្រាស់ដើម្បីកំណត់ និងវាយតម្លៃហានិភ័យដែលអាចកើតឡើងក្នុងអំឡុងពេលដែលក្រុមហ៊ុន ឬស្ថាប័នកំពុងធ្វើការស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍ផលិតផលថ្មី។ ប្រភេទប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងហានិភ័យទូទៅមាន៖

សូមយល់ថាបុគ្គលិកស្រីម្នាក់ៗហើយក៏បុរសក៏ដូចគ្នាដែលបានបង្កើតក្រុមការងារក្នុងស្ថាប័ននេះឡើយ។ ហើយក៏ដូចគ្នាដែរ។

[illegible]

“កំរិតនៃឯកសារក្នុងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិការណ៍ប្រតិបត្តិការ
នៃឯកសារ” ប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិការណ៍ប្រតិបត្តិការ

“ហាហិក្ខិក្ខុវ្យាដាស៍” “មិរាមនាគ”

- Saat adegan perang Arjuna dengan Dewa Siwa yang menyamar sebagai pemburu, Suta mendapat tepuk tangan penonton. Suta dan teman-temannya makin semangat. Namun, tiba-tiba terdengar bunyi, “Krek!” Wayang Arjuna dan pemburu serta senjata yang dipakai robek. Penonton tertawa dan makin riuh. Untung Suta punya wayang Arjuna yang lain. Wayang pemburu langsung dia ganti dengan wayang Dewa Siwa. Penonton terhibur, tetapi juri mengurangi nilai Suta. Pengurangan nilai itu membuat Suta kalah.

- Во время сцены войны между Арджуной и Дева Сива, который замаскировался под охотника, Сута получил аплодисменты от публики. Сута и его друзья еще больше вдохновились. Однако внезапно раздался звук «треск!». Герои Арджуна и охотник, а также их оружие вдруг разорвались. Публика засмеялась и стало шумно. К счастью, у Суты в запасе был еще один ваянг Арджуна. Также он сразу заменил ваянг охотника на ваянг Дева Сиву. Зрители оценили, но жюри снизило Суте оценку. Снижение балов привело к тому, что Сута проиграл.

- Rikala paletan payudan Arjuna sareng Déwa Siwa sané nyaru pinaka Juru Boros, Suta polih andupan panonton sané ramia. Suta lan timpal-timpalnyané sayan semangat.

Sakéwanten, nadaksara kapireng suara “krék!” Wayang Arjuna lan Juru Boros miwah senjata sané kanggén uék. Panonton ica lan sayan ramia. Agét Suta madué Wayang Arjuna sané lianan. Wayang Juru Boros raris dané gentosin antuk Wayang Déwa Siwa. Penonton kadaut, sakéwanten panuréksa ngirangin nilai Suta. Kakirangan nilai punika ngawi Suta kalah.

- තිකාල පාලේන පායුදාන අර්ජුන සහ දේවා සිව්‍යා සාමාන්‍ය උපකරණ සමඟ සැරසෙමින් සිටින අතර ඔවුන්ගේ ප්‍රසාදය ඉතා උණුසුම් විය. නමුත් ඉක්මනින්ම ඉතිරි වූ උපකරණ සහ උපකරණ ඉවහර විය. ශ්‍රේෂ්ඨයා සතුේ තවත් උපකරණයක් තිබුණි. ඔහු ඉක්මනින්ම උපකරණය වෙනස් කළේය. නමුත් ඉතිරි වූ උපකරණය ඉවහර විය. නමුත් ඉතිරි වූ උපකරණය ඉවහර විය.

මේ අවස්ථාවේදී උපකරණ සහ උපකරණ ඉවහර විය. නමුත් ඉක්මනින්ම ඉතිරි වූ උපකරණය ඉවහර විය. නමුත් ඉතිරි වූ උපකරණය ඉවහර විය. නමුත් ඉතිරි වූ උපකරණය ඉවහර විය.

- Walaupun kalah dalam lomba mendalang Pesta Kesenian Bali, Suta dan teman-temannya tidak patah semangat. Mereka merasa mendapat banyak pelajaran.

“Untung kita ikut lomba. Karena ikut lomba, aku jadi hapal banyak gending,” kata Guna.

“Aku juga tidak grogi lagi,” kata Wira tertawa.

- Несмотря на то, что они проиграли на Балийском фестивале искусств, Сута и его друзья не расстроились. Они почувствовали, что многому научились.

«Как хорошо что мы приняли участие в конкурсе, я узнал много песен гендинг», — сказал Гуна.

«Я тоже больше не нервничаю,» — смеясь, сказала Вира.

- “Titang taler ten ngejer malih,” pajar Wira ica.

- “ເຈົ້າເຈົ້າພົບເຫັນຫຼັກຖານໃຫຍ່ໆ” ບາດສົກບົດສູງ

A

U

Балийский язык является местным языком во всех регионах Бали и некоторых регионах вокруг него. Количество носителей – 4,32 миллиона человек. Статус языка – безопасный. Балийская письменность активно используется на сегодняшний день. (Источник: Институт по развитию языков)

Tikar Buat Hanxin

Коврик для Ханьин

Писатели:
**Реда Гаудиамо,
Паулус Кадок**

Иллюстратор:
Надин Мериел

ТПереводчик с индонезийского на
местные языки:
Паулус Кадок

● “Bapak akan pindah tugas.”

“Ke mana?”

“Ke Balikpapan, Kalimantan Timur. Kota kelahiran Ibu. Tidak terlalu jauh dari tempat tinggal Kakek dan Nenek.”

Namun, Hanyin tak gembira. Pindah rumah membuatnya berpisah dengan teman-teman di Jakarta. Ibu bilang, nanti Hanyin bisa bermain di rumah Kakek dan Nenek. Namun, apa serunya bermain di rumah Kakek dan Nenek di kampung? Hanyin ingin tetap tinggal di Jakarta saja. Namun, apakah bisa? Ah, Hanyin sungguh bersusah hati.

● «В связи с моей новой работой мы будем переезжать».

«Куда?»

«В Баликпапан, Восточный Калимантан. В город, где родилась твоя мама. Не так далеко от того места, где живут бабушка и дедушка.»

Но Ханьин не была счастлива. Переезд заставил её расстаться с друзьями в Джакарте.

Мама сказала, что позже Ханьин сможет играть в доме дедушки и бабушки.

Но в чем счастье то играть в доме дедушки и бабушки в деревне?

Ханьин хотела остаться в Джакарте. Но как это возможно? Ах, Ханьин действительно расстроилась.

● “Maaq entakng kale tugas.”

“Lameq?”

“La Balikpapan, Kalimantan Timur. Kota ongook tinaam lahir. Beau oroog ete ongook itaak duaq kakaah ko nongko.”

Tapiiq Hanyin beau dekaq ehau. Kale ohoq enaq ongaan diraq sentuaar ampetn kabatn ajutn yaq mo Jakarta.

Neeq nokaai, atih ko uhaatn goraak mo belaaai Itaak duaq Kakaah. Oon kebueq yaq goraak mo belaaai itaaq duaq kakaah mo kampung?

Hanyin eso kakaatn nongko mo Jakarta ngauq. Tapiiq meq tauq? Ah, Asakng Hanyin batukng beau dekak ehau.

- Namun, tidak begitu dengan Bapak. Sepulang dari hari pertama bekerja, ia tampak sangat gembira membawa semacam selongsong panjang, hadiah dari kantor barunya.

“Oh, lihat ini, Hanyin! Bagus sekali!” Bapak membuka selongsong kemudian mengeluarkan sebuah tikar rotan berwarna putih hitam. Tikar? Apa bagusnya? Warnanya hitam putih pula. Tikar plastik lebih baik, bisa dibeli di mana saja, kapan saja, dan tidak harus menunggu dibuat dulu dalam waktu lama. Warnanya juga macam-macam.

“Hanyin, kamu tahu, `kan? Tikar rotan ini sangat istimewa karena dibuat oleh tangan para perajin dari suku Dayak Benuaq di pedalaman Kutai Barat, Kalimantan Timur dan memakan waktu lama untuk membuatnya.” kata Bapak.

“Ibumu ini orang Dayak Benuaq itu, Hanyin,” kata Ibu sambil mengamati tikar rotan.

- Но папа чувствовал себя по-другому. Придя домой после первого рабочего дня, он выглядел очень счастливым, он принес какой-то длинный свёрток, подарок от своего нового офиса.

«Вау, посмотри на это, Ханьин! Какой хороший!» Отец открыл свёрток и вынул черно-белый ротанговый коврик. Коврик? Что хорошего? Даже цвет черно-белый. Пластиковые коврики лучше: их можно купить где угодно и когда угодно, не нужно долго ждать, чтобы их изготовили. Также много расцветок. «Ханьин, ты знаешь, что этот ротанговый коврик очень особенный, он сделан вручную мастерами из племени Даяк Аохэн, которые находятся в деревнях Регентства Махакам-Улу, в Восточном Калимантане, и на это уходит много времени», — сказал папа.

«Я, твоя мама, родом из Даяк Аохэн, Ханьин», — сказала мама, глядя на ротанговый коврик.

- Tapiiq Maaq beau keaq Hanyin. Olo pertama uhaq uli ete kerjaq, ditatn boetn uhaq ehau entu samer nenget eraai balikng apaai raraq, pengenyeeen ete kantor uhaq yaq bayuq.

“Hanyin, soba ko neaau lahooq, pore entu!” Maaq samer muke balikng apaai beparapm, rawai yaq bura metapm. Apaai? On kebueq yaq? Rawai bura metapm oliq! Lebeh bueq moliq apaai plastik, deoq dogaa, watu-watu uhaatn benoliq momeq-momeq, deoq botik yaq bepantoh-pantoh oliq tahui.

“Hanyin, ko tauq apaai ohoq istimewa entu, tenan pengenaq apaai ete ulutn Benuaq, mo utak sunge, sorook padakng kanau mo Kutai Barat, Kalimantan Timur. Olaaq mali enaq apaai iro, tokaai Maaq. “Hanyin, ade ko tauq, aap ohoq ete ulutn Benuaq yaq tauq enaq apaai iro”, tokaai Neeq samer ngenenar neaau apaai iro.

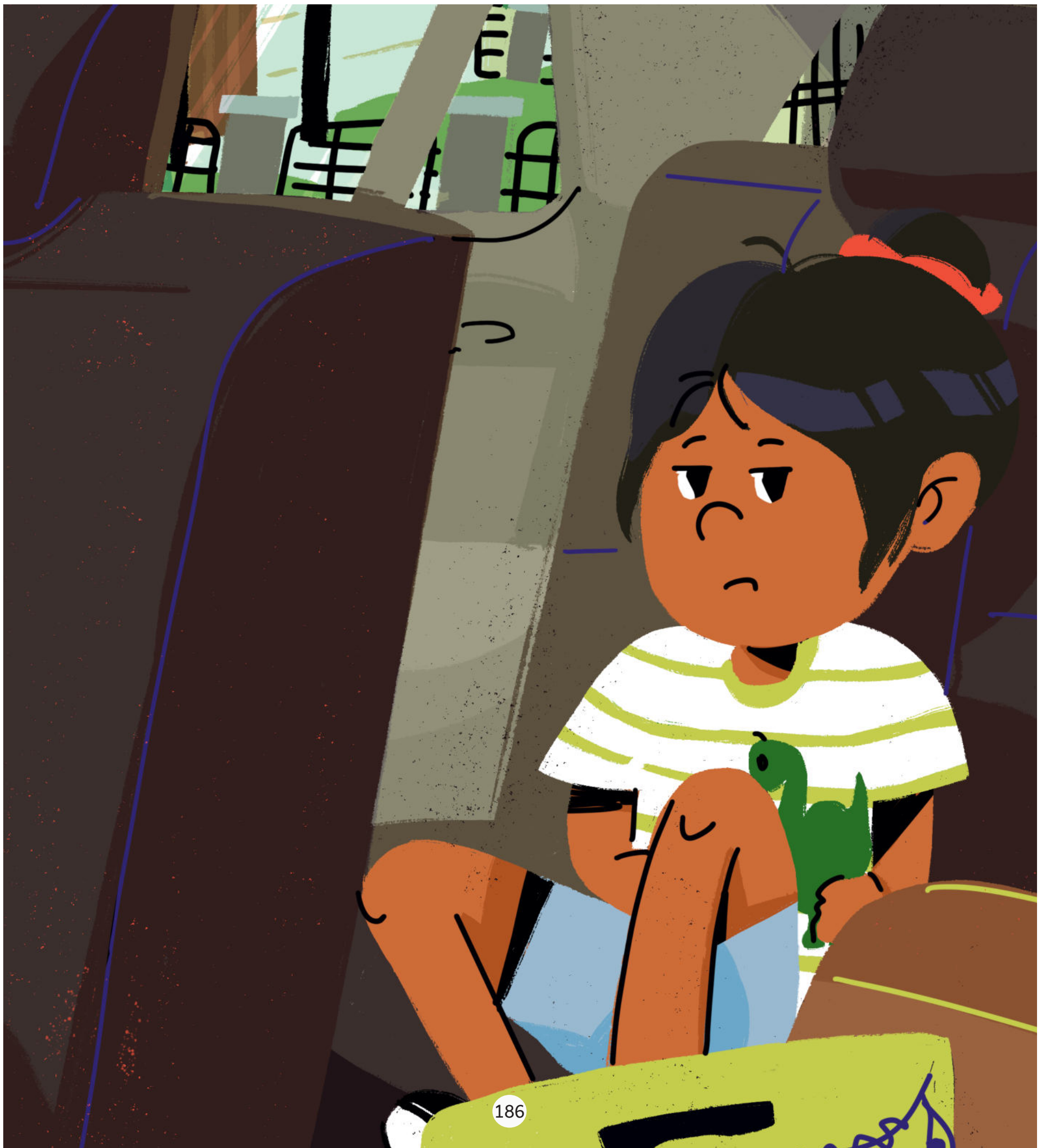

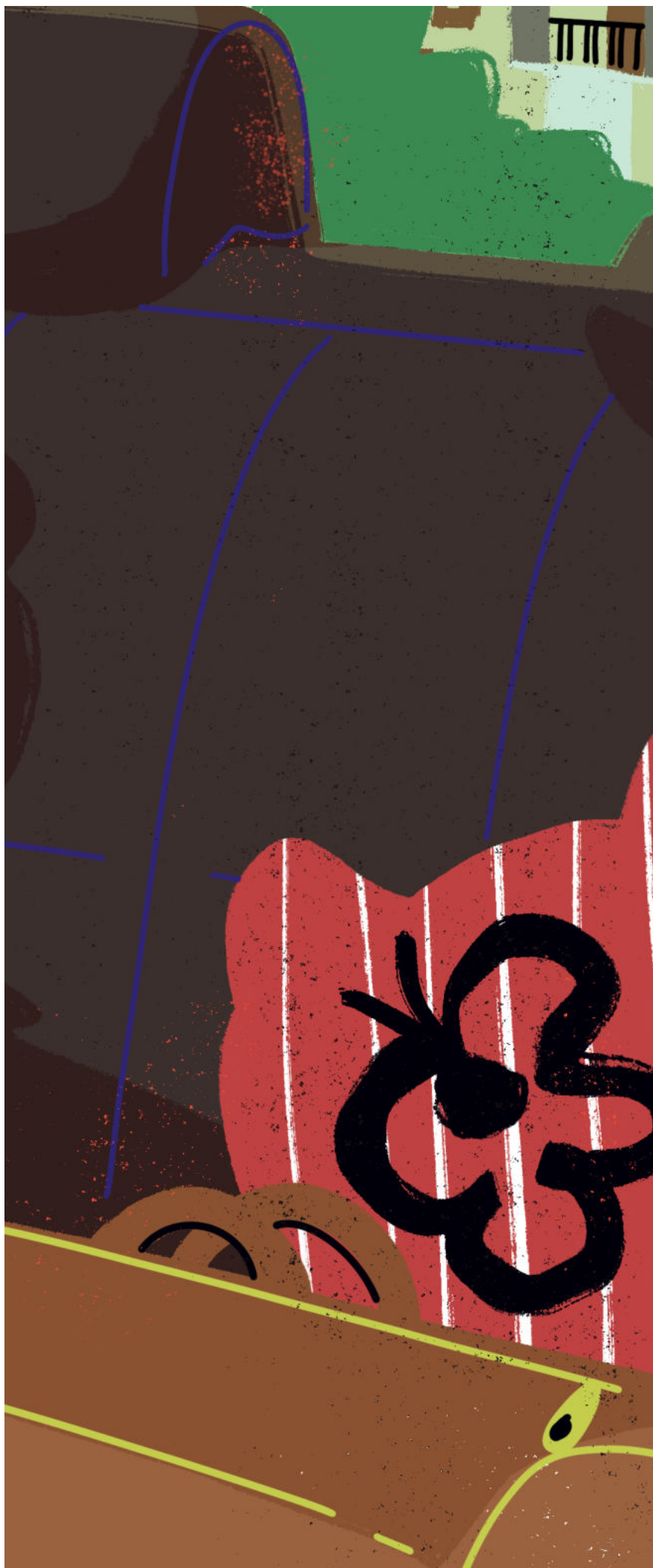
- “Ayo, coba kita lihat di Google bagaimana cara membuat tikar rotan ini.” kata Bapak sambil membuka gawainya dan mengetik kata kunci, tikar Kalimantan Timur. Hanyin ingin pergi saja dari samping Bapak. Namun, ia tidak bisa pergi karena Bapak ingin ia duduk dan menyimak.
 “Bacalah.” kata Bapak. Hanyin membaca keterangan panjang di halaman tikar rotan Kalimantan.
 “Oh, repot sekali, ya, Pak?”
 “Mulai dari mengambil rotan saja sudah repot, belum lagi diraut dan ditipiskan. Oh, lihat alatnya, Pak!” Hanyin menunjuk dua lempeng besi yang digunakan perajin bernama *sangaat*. Alat ini adalah dua lempeng besi yang ujung dan salah satu sisinya dibuat tajam serta digunakan untuk menipiskan dan meraut rotan.

- «Давай поищем в гугл, как делается этот коврик из ротанга. Очень сложно!» сказал папа, открывая свой айпад и набирая ключевое слово «коврик Восточного Калимантана».
 Ханьин хотела бы отойти от папы. Но разве это возможно? Папа хотел чтобы она сидела и слушала.
 «Читай», – сказал папа.
 Ханьин прочитала длинное описание на странице о коврике из ротанга Калимантана.
 «Вау, очень сложно, да, пап!»
 «Начиная со срезания ротанга, это уже морока. Не говоря уже о заточении, утончении... О, посмотри на инструменты, пап!»- Ханьин указала на две железные пластины, которые использовал мастер. «Там тапак (tapak) означает инструмент для утончения, пап». Тапак представляет собой две железные пластины с острыми краями, одна сторона которых используется для утончения и заточки ротанга.

- “Hanyin, soba takaaq peresa neaaau mo Google, kelemeq sara enaq apaai raraq keaq ohooq. Uheer gerenih!” tokaai maaq samer muke Ipad (telepon solaa), uhaq ngetik “kata kunci” apaai Kalimantan Timur. Hanyin kakaatn uyooq te lepes Maaq. Tapiiq meq tauq? Maaq kakatn ap tuat tahui nyempaning.
 “Masa iro,” rentah Maaq.
 Hanyin masa keterangan yaq mooq mo Ipad, kelemeq umang ulutn enaq apaai uwe Kalimantan. “Oh, uheer entu, yaq Maaq!”
 “Mulai ete mikaat uwe ngauq puuq uheer. Male oliq diraaq seneleut, ade yaq lipih..... Oh, soba neaaau ruyaq yaq Maaq!” Hanyin petunuq duaq bilaatn besiq yaq dopeekng pengenaq apaai. “Mo du’uh sangaat aro antaai ngelipih uwe yaq, Maaq.” Sangaat aro ete bilaatn besiq yaq mo empaak beroh lepes eraai bila tenenan teraap, dopeekng ongook nyangaat rawai.

- “Kamu bisa mendengar cerita lengkapnya dari Kakek dan Nenek nanti,” kata Ibu, “karena kita akan pergi menengok mereka di kampung. Ini waktu yang baik karena kamu sedang libur panjang, Hanyin.”

Ah, ke kampung? Apa serunya?

Hanyin ingin di rumah saja untuk membaca dan mempelajari dari internet soal dinosaurus, makhluk kesukaannya. Itu jelas lebih menarik daripada ikut ke kampung yang belum tentu ada internet. Namun, Hanyin tidak bisa tetap tinggal di rumah karena Bapak ikut bersama Ibu. Itu berarti Hanyin harus ikut juga kalau tak mau sendirian di rumah.

- «Полную историю ты сможешь услышать от дедушки и бабушки позже, — сказала мама, — потому что мы собираемся навестить их в деревне. Это хорошее время, раз уж ты на длинных каникулах, Ханьин.»

А, в деревню? Что веселого?

Ханьин хотелось остаться дома, читать и узнавать из Интернета о динозаврах и её любимых существах. Это точно интереснее, чем ехать в деревню, где нет интернета.... Но разве это возможно? Отец поедет с матерью, а это означало, что Ханьин тоже должна была ехать, если она не хотела оставаться дома одна.

- “Tauq ko nyempaning ete Itaak duaq Kakaah ko atih, kelemeq ulutn enaq apaai uwe,” tokai Neeq, “Beau olaaq takaq entakng tengua mali mo kampukng. Ohooq waktu yaq paas, sebab ko libur olaaq, Hanyin.”

Ah, la kampukng? On kebueq yaq? Hanyin kakaatn nongko mo belaa mah, masa buku, muke internet kakaatn deoq tauq ampetn dinosaurus, benatang yaq gerenih dehau ongaan. Yaro yaq lebeh dehau ongaan te padaq nyaang la kampukng, terang maro aweq internet... Tapiiq maaq nyaang Neeq la kampukng, men kliro Ape nyaang lei men beau kereq edootn mo belaa.

- Nenek dan Kakek tinggal di Kampung Eheng yang berada di bagian paling hulu Sungai Mahakam, sungai terpanjang di Kalimantan Timur. Untuk mencapainya perjalanan dimulai dari Balikpapan menuju Samarinda. Dari Samarinda, Ibu dan Bapak memilih menumpang kapal sungai bersama dengan para pedagang yang membawa barangnya ke Kabupaten Kutai Barat dan Kabupaten Mahakam Ulu, dua kabupaten di bagian hulu Sungai Mahakam. Perjalanan menyusuri Sungai Mahakam dari Samarinda ke Melak ditempuh selama satu hari satu malam. Setelah itu, perjalanan dilanjutkan dengan mobil melewati jalan-jalan yang terkadang menanjak dengan belokan tajam dan barisan pohon durian yang berumur ratusan tahun.
- Бабушка и дедушка жили в деревне Ехенг, которая находилась в самом начале реки Махакам, самой длинной реки Восточного Калимантана. Чтобы добраться до деревни путешествие начинается из г. Баликпапана в г. Самаринду. Из Самаринды Мать и Отец решили сесть на речное судно вместе с торговцами и их товарами, которые доставили свои товары в Регентство Западный Кутай и Регентство Махакам-Улу, два района в верховьях реки Махакам. Поездка по реке Махакам от Самаринды до Мелака занимает один день и одну ночь. После этого путешествие продолжается на автомобиле, проезжая по дорогам, которые иногда поднимаются с крутыми поворотами, а также рядами дуриановых деревьев, которым сотни лет.
- Itaak dua Kakaah nongko mo Kampukng Eheng, orooq mo bila dayaq Sunge Makapm, pengemooq sunge mo Kalimantan Timur. Antaai nujuq laro, mali manaan ete Balikpapan la Samarinda. Ete Samarinda Neeq duaq Maaq meli nyaang kapar sunge, berbayaq ampetn mali yaq oit dagakng la Kabupaten Kutai Barat beroh la Kabupaten Mahakam Ulu, duaq Kabupaten mo ataakng Sunge Makapm yaq bila dayaq.
Anaan mali suncukng Makapm ete Samarinda kolaatn eraai olo eraai malapm bayuq empeq la Melak. Ete aroo mali nyaang oto, nete lalaq yaq naan pede sengkaa, naan pede lalaaq yaq belengkoot entu, samer taq neau bereriu puutn kalaakng yaq puq mentekak remangkap, yaq puq kenuhaq beratus tautn.

- Hanyin menghabiskan waktu duduk di beranda lantai atas kapal dan melihat rumah-rumah penduduk di perkampungan. Tak lama, aliran sungai masuk ke wilayah yang diapit hutan lebat. “Pak, hutannya seperti yang ada di zaman dinosaurus! Pohonnya besar-besar!”

Monyet-monyet yang berlompatan, kawanan burung enggang dengan suara yang keras terbang di kejauhan, dan bunyi air yang disibak kapal sungguh mengagumkan buat Hanyin. Ibu tersenyum-senyum mengamati Hanyin yang tak henti berseru keheranan melihat semua yang ada di sekitarnya.

- Ханьин проводила время, сидя на веранде верхнего этажа лодки, глядя на дома жителей деревни. Вскоре после этого река впадала в местность, окруженную густыми лесами.

«Пап, лес выглядит так, как будто он остался еще с эпохи динозавров! Деревья огромные!»

Прыгающие обезьяны, стая птиц-носорогов, громко цокающих вдалеке, звук воды, разбивающейся о корабль, были поистине удивительными для Ханьин. Мама улыбнулась, наблюдая за Ханьин, которая не могла перестать восхищаться всему вокруг.

- Hanyin epuq olaaq tuat pede bila tempuaq kapar yaq bila mo, neaau belaa-belaa pede kampukng-kampukng yaq delalotn. Beau olaq lipaas iro, kapar terus suncukng lalo lati yaq bengkaar empaai-empaai. “Maaq, naan bengkaar mentutn keaq watu dinosaurus ro! Pu’utn kayuq yaq mencolaa-colaa!”

Deoq ditatn boruq kodeq yaq tampas, wah naan lai abatn totoh tongaau yaq tempuq lalo ete orooq, ongaau yaq waleq entu, tenameh ongau danum ete yaq mempokak ete tempuaq kapar, enaq Hanyin ehau gerenih. Neeq omok osoopm kitaq Hanyin beau leah mencarang on ngauq esaq yaq ditatn mo dirikng sunge.

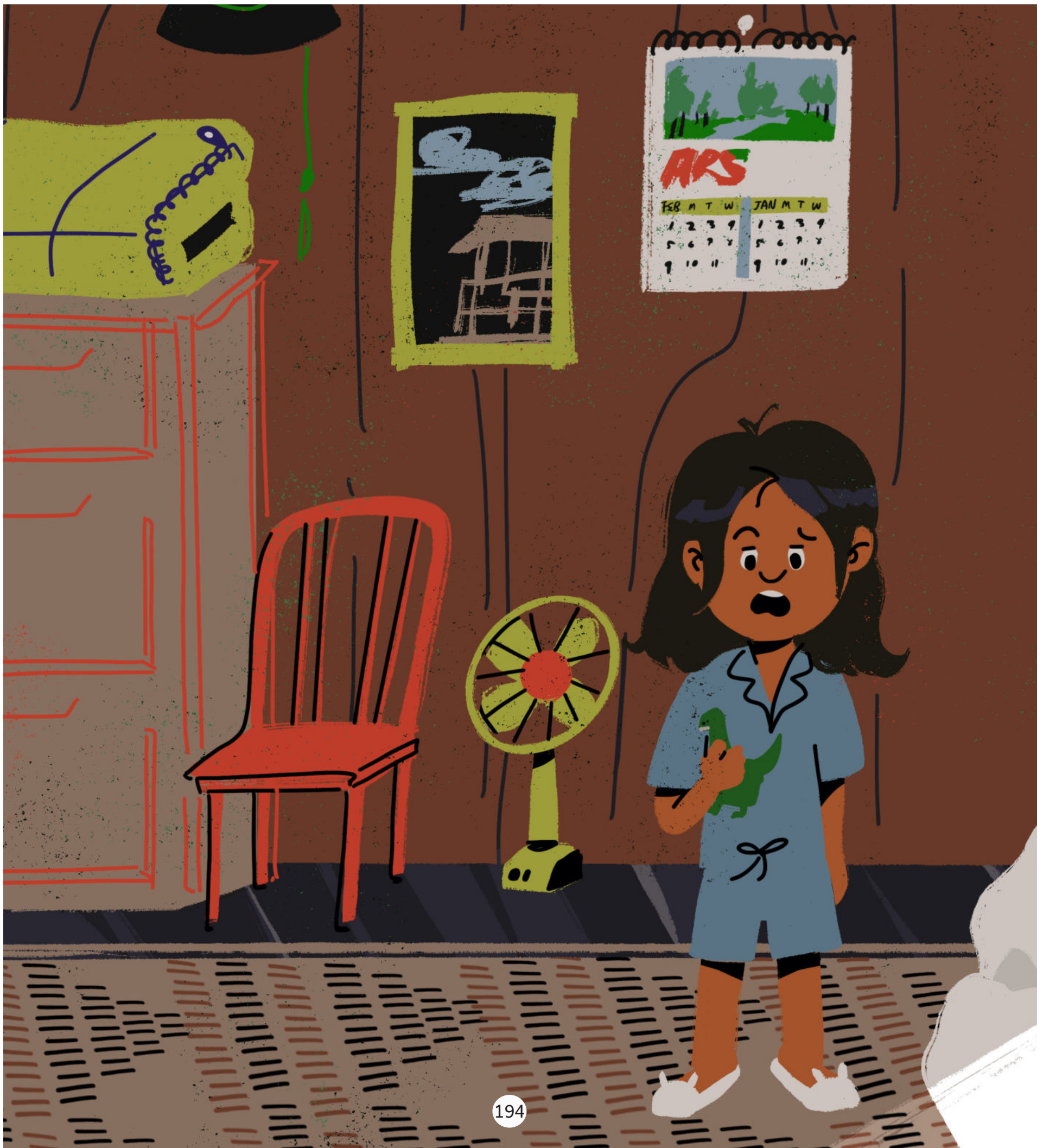

- Di sore hari, mereka baru tiba. Kakek dan Nenek senang sekali melihat Hanyin. Selama ini, mereka hanya melihat Hanyin dari foto yang dikirim Ibu dan Bapak. Ibu memeluk Nenek seraya bertanya. “Apa kabar *Neeq*?” “*Neeq* itu berarti ibu dalam bahasa Dayak Benuaq. Kalau bapak, dipanggil *Maaq*. Ah, nanti Hanyin bisa belajar sendiri ya sama Nenek. Oh ya, kalau untuk nenek, kau bisa panggil dengan menyebut *Itaak*. Kalau kakek, itu *Kakaah*,” ujar Ibu.

- Во второй половине дня они только прибыли. Дедушка и бабушка очень рады были видеть Ханьин. До этого они видели только фотографии, которые присылали мама и папа. Мама обняла бабушку и сказала: «Как дела, Нээк (*Neeq*)?» «Нээк означает мама на языке народа Даяк Аохэнг (*Dayak Benuaq*). Если папа, то на местном языке будет Мааг (*Maaq*). Ханьин, позже ты можешь научиться у бабушки. Ах да, бабушку ты можешь называть Итаак (*Itaak*), а дедушку Какаах (*Kakaah*)», сказала мама.

- Epuuq la bilaa doyakng mali bayuq empee. Itaak duaq Kakaah ehau entu kitaq Hanyin. Kolaatn ohoq mali kitaq ete poto beneq yaq benahit Neeq duaq Maaq. Neeq ngepakng Itaak, samer nokaai, “Meq bueq-bueq lei ko Neeq?” “*Neeq* aro sua ongaau Dayak Benuaq, men sua ongaau Pahuq yaq tenaq Ibu. Men Maaq sua ongaau Pahuq yaq tenogeq, Bapak. Ah Hanyin tauq ko sentayapm edoq ampetn Itaak ko atih. Oi...Itaak aro men sua ongaau Pahuq yaq tenokaai Nenek. Men Kakaah, yang tenokaai tenaq Kakek,” tokaai Neeq.

- Hari sudah gelap. Kakek dan Nenek bilang sebaiknya mereka segera mandi, makan, lalu beristirahat. Ketika waktu tidur tiba, Hanyin terkejut. Ia hanya menemukan bantal bertumpuk di atas tikar. “Di mana kasurnya? Tempat tidurnya?” keluh Hanyin.

Belum apa-apa, Hanyin merasa badannya pegal-pegal. Ia rindu tidur di kasur kamarnya sendiri, di kota. Hanyin bertekad besok pagi ia akan meminta Ibu dan Bapak untuk tidak berlama-lama di rumah Nenek dan Kakek. Satu atau dua malam saja sudah cukup.

- На улице уже стемнело. Дедушка и бабушка сказали, чтобы мы поскорее приняли душ, потом поужинали, а после этого отдыхали. Когда пришло время спать, Ханьин была удивлена: она обнаружила множество подушек, сложенных на коврике и все. У неё в голове возник вопрос «Где кровать? Где будем спать?»

Не успела прилечь на коврике, а Ханьин уже почувствовала усталость в теле. Она начала скучать по своей постели, в своей комнате, в своем городе. Ханьин была полна решимости, завтра утром она попросит маму и папу не задерживаться у бабушки. Достаточно одной-двух ночей.

- Olo puq batukng la bila doyakng.

Itaak duaq Kakaah nokaai, lebeh bueq ka nuus elih, bayuq maan, lipaas iro takaaq tehur. Empeq watu lokuq turi, Hanyin tekejat kitaq ongaan denyeen apaai raraq beroh unaan beneeq. Lameq tilam? Ongook turi?

Setika emputn Hanyin puq keaq meluhuukng. Ongaan lingoq turi sua orook ongook ongaan turi edoq, mo kota. Hanyin nokaai sua asakng, kuriu atih atih oit Neeq duaq Maaq gagaaq uli, boteq olaaq mo belaa. Itaak. Eraai duaq malapm maha sukup.

- Hanyin membaringkan tubuhnya di tikar yang telah disiapkan untuknya. Tiba-tiba matanya terasa berat. Ia memejamkan mata sebentar. Ketika ia membuka mata lagi, hari sudah pagi! Ternyata tidurnya semalam baik-baik saja. Tidur di tikar ternyata tidak membuat pegal, tidak kedinginan, dan tidak berkeringat juga seperti yang selalu ia rasakan kalau duduk atau berbaring terlalu lama di tikar plastik.

“Itu karena tikarmu dibuat dari rotan. Rotan bukan plastik. Meski sudah menjadi tikar, rotan berpori sehingga selalu bisa menyesuaikan dengan suhu sekitarnya,” kata Kakek.

- Ханьин легла на приготовленный для нее коврик. Внезапно глаза ее отяжелели. Она на мгновение закрыла глаза. Когда она снова открыла глаза: было утро! Оказывается, она хорошо спала прошлой ночью. Спать на коврике, как оказалось, не вызывало никакой боли. Не было холодно, тело не потело, не так, как всегда она чувствовала, когда долго сидела или лежала на пластиковом коврике.

«Это все потому, что твой коврик сделан из ротанга. Ротанг это не пластик. Несмотря на то, что он превратился в коврик, он пористый, поэтому всегда может адаптироваться к окружающей температуре», — сказал дедушка.

- Hanyin lokuq mo apaai yaq puq beneraakng kalaaq ongaan. Engke royop matatn ongaan kakatn turi. Onga an pirapm eraai empur. Watu kolaat oliq, neaau puq mawa! Uhaatn turi jenak malapm de. Oii, turi mo apaai raraq beau enaq meluhuukng. Beau merarepm, beau ngisaakng lai keaq men turi olaaq mo punaan apaai plastik.

“Apaai raraq iro tenenan ete uwe. Abaq ete plastik. Beleq puq jadi apaai, we iro naan luakng yaq merinik-rinik, mekaq iro apaai tauq sengkenyaang ampetn esaq yaq sengkeriniq,” tokaai kakaah.

- Sehabis sarapan, Kakek mengajak Hanyin ke hutan yang tak jauh dari rumah. “Kakek ingin kamu melihat rotan dan bagaimana orang-orang mengerjakannya,” kata Kakek.

“Hutannya lebat, Kek?”

“Kamu takut masuk hutan?”

“Tidak, Kek. Aku malah mau masuk hutan yang lebat seperti di cerita-cerita dinosaurus!” balas Hanyin yang membuat Kakek tertawa. Untuk membuat tikar, perajin pergi ke hutan untuk memotong rotan. Rotan adalah tumbuhan merambat, berbatang langsing, tinggi, beruas, tidak berongga, dan berduri. Karena rotan merambat di pohon yang tinggi, perajin terkadang harus memanjat pohon agar mendapatkan batang rotan yang bagus.

- После завтрака дедушка повел Ханьин в лес, недалеко от дома.

«Мне хотелось бы, чтобы ты увидела ротанг и то, как люди создают ковры», — сказал дедушка.

“Дедушка, скажи мне пожалуйста, а лес густой?”

«Ты боишься идти в лес?»

«Нет, дедушка, наоборот я очень хочу побывать в густом лесу, как в тех сказках о динозаврах!» сказала Ханьин. Дедушка рассмеялся.

Для изготовления ковриков из ротанга мастера отправляются в лес спиливать стебли ротанга. Ротанг это вьющееся растение, стволы которого стройные и высокие, сегментированные, не полые и колючие. Поскольку ротанг обвивает высокие деревья, мастерам иногда приходится лазить по деревьям, чтобы достать хорошие ветки ротанга.

- Lipaas meko, Kakaah oit Hanyin manaan la lati, beau orooq ete belaii.

“Kakaah kakaatn ko kitaq pu’utn uwe, tauq kelemeq ulutn mikaat uwe kalaaq apaai,” tokaai Kakaah.

“Bengkaar mentutn, yaq Kakaah?”

“Meq ko takut manaan sua bengkaar?”

“Beau Kakaah, ap malah teliq manaan sua bengkaar, keaq kesah eso naan dinosaurus ro!” Kakah koka. Men kakaatn enaq apaai, pengenaq apaai diraq engko mikaat uwe la lati, uwe aro tumu terus ngerabaaq laiq kayu, oyus yaq keding, baneen yaq lempaas, beau beromookng tahui naan duiq, pemikaat uwe harus engket laiq kayuq antaai ngomaas oyus yaq mooq tahui mahing.

- Rotan dipotong-potong sesuai dengan ukuran yang dikehendaki, biasanya berukuran satu depa atau satu jengkal orang dewasa. Lalu, potongan rotan dirunti dengan cara menggosok-gosokkan bagian rotan yang keras pada sebatang pohon supaya mudah dibelah dan diwarnai.

“Buat menipiskan dan meraut rotan pakai sangaat, `kan, Kek? Dua lempeng besi yang satu sisinya tajam. Itu bahasa Dayak Benuaq, `kan, Kek?” tanya Hanyin.

“Eh, kamu tahu *sangaat*? Diberi tahu Ibu?” “Aku baca di internet, Kek!” Hanyin senang melihat Kakek keheranan karena ia tahu soal *sangaat*.

- Ротанг разрезают на части в соответствии с желаемым размером, обычно размером в одну сажень и одну пядь взрослого человека. Затем ротанг очищают, твердая часть удаляется путем натирания ротанга в дерево, чтобы его было легко расколоть и покрасить.

«Чтобы утончить и заострить ротанг, используют Сангаат, верно, дедушка? Две железные пластины с одним острым краем. Это язык Даяк Аохэн, верно, дедушка?» — сказала Ханьин.

«Ух ты, ты все знаешь! Мама рассказывала?»

«Я читала в Интернете, дедушка!» Ханьин была рада видеть, что дедушка приятно удивился ее знаниям о Сангаате

- Uwe benotak sesuai kemooq yaq dakaatn, peraaq yaq tenan dopaq jokar ulutn tuhaaq. Lipaas benotak bayuq ngoyaq la pu'utn kayuq adeq koyaq yaq lepas, aga uwe gampaang benokak, senangaat, seneleut beroh kenedataq.

“Ongok ngate beroh nyerekng uwe peraaq yaq pekng sangaat, yaq Kakaah? Duaq bilatn besiq yaq lepes erai bila tenan teraap. Iro ongaau Benuaq, yaq Kakaah?” tokaai Hanyin.

“Eh ko tauq esaq tenaq sangaat! Benentakng tinaam yaq?”

“Aap masa mo Internet, Kakaah!” ongaan ehau kitaq Kakaah yaq sengaah semaq ongaan tauq esaq tenaq sangaat.

● Kakek mengajak Hanyin kembali ke rumah. “Sudah siang, kita makan dulu, lalu kamu ikut Nenek ke rumah besar di tengah desa.” Sebuah mobil menunggu di depan rumah Nenek. Waktunya berangkat ke rumah besar.

“Ada apa di sana, Nek?”

“Kamu akan ke tempat kerja Nenek, melihat orang membuat tikar,” kata Ibu.

Lewat 45 menit, mobil berhenti di depan sebuah rumah yang memang besar.

● Дедушка с Ханьин вернулись обратно в дом.

«Сейчас полдень, мы сначала поедим, потом ты пойдешь с бабушкой в Большой дом, в центре деревни».

Перед бабушкиным домом уже ждала машина.

Пора идти в Большой Дом. «А что там, бабушка?»

«Ты идешь к бабушке на работу, чтобы посмотреть, как люди делают коврики», — сказала мама.

Через 45 минут машина остановилась перед очень большим домом.

- Kakaah oit Hanyin uli la belai. “Epuq jelo, takaaq maan elih, lipaas aro atih ko nyaang Itaak ko la belai solai mo unar kampukng.” Naan eraai oto yaq entiq mo telamaq belai *Itaak*. Takaq engko la belai solai. “Naan oon esaq maro, Itaak?”

“Ko antakng engko la ongook Itaak ko enaq amuh, neaau ulutn enaq apaai.” Tokaai Neeq. Lalo 45 menit, oto betereangkaq mo telamaq belai yaq solai entu.

- Di halaman belakang beberapa perajin tampak sibuk dengan tumpukan helai rotan yang telah ditipiskan dan dipotong seperti pita-pita panjang.

“Nek, setelah dibelah dan ditipiskan, tikar bisa dibuat?” “Belum, harus diwarnai dulu. Bahannya bermacam-macam. Kalau mau warna hitam, rotan direndam di dalam lumpur lalu direbus bersama daun *rambutan* sambil dicampur dengan rantai besi. Setelah mendidih, rotan dibiarkan dingin selama semalam supaya warna hitamnya melekat kuat, lalu dibersihkan, dikeringkan, baru dianyam.” Hanyin tak mengira membuat sehelai tikar begitu repot. “Hanyin, dengan cara seperti itu tikarmu terasa nyaman ketika digunakan,” kata Nenek seperti membaca apa yang ada di pikiran Hanyin.

- На заднем дворе несколько ремесленников возились со стопками ротанговых веток, которые уже были утончены и нарезаны на длинные ленты.

“Бабушка, после того как расколют и утончат ротанг, уже сразу можно делать коврики?”

«Еще нет милая, его нужно сначала покрасить. используем различные материалы для окрашивания. Если ты хочешь получить черный цвет, ротанг замачивают в грязи, а затем варят с листьями рамбутана, при этом добавляют железную цепь. После кипячения охлаждают, затем дают остыть в течение ночи, чтобы черный цвет прочно закрепился. После этого очистка, сушка и только после этого можно плести ковры».

Ханьин не думала, что сделать коврик будет так сложно.

«Ханьин, только таким образом твой коврик будет удобным в использовании», — сказала бабушка, как будто читая мысли Ханьин.

- Mo nataar odig, naan deoq pengenaq apaai ngelekukun telamaq tompok rawai yaq epuq seneleut, benotak keaq pita-pita yaq meremoq-remoq.

“Itaak, lipaas benokak, seneleut, meq apaai uhaatn tahui deraraq?”

“Male, yaq bali diraq kenedataq delih, adeq yaq metapm. Deoq ruyaq yaq senampur. Men kakaatn ngemetapm, ngerenapm rawai elih sua payaq empeq eraai malapm, lipaas aro bayuq nanak beroh dawatn kopeq senampur ampetn besitn rantai jala. Epuq lipaas gegorok, nengkekng, pejelap bayuq ngerenapm oliq sua payaq empeq eraai malapm, adeq botik metapm yaq beau lalih. Lipaas iro mereseh, mengerewe adeq yaq meaang bayu bisa deraraq.”

Hanyin beau tekantn nyangka men enaq apaai raraaq aro uheer gerenih. “Hanyin, siotn yaq tenenan keliro makaq yaq apaai ko bueq watu dopekng,” tokaai Itaak, keaq uhaq tauq esaaq yaq sua asakng Hanyin.

● “Ayo, kita lihat yang lain, Hanyin!” Nenek mengajaknya masuk rumah. Di sana ada banyak perempuan sibuk menganyam. “Inilah yang Nenek lakukan setiap hari. Nenek mengajari orang-orang kembali menganyam dan membuat tikar, keranjang, dan topi.” Barang kerajinan itu akan dijual ke kota. Hasilnya buat para perajin yang menganyam.

Setelah selesai memeriksa beberapa pekerjaan, Nenek mengajak Hanyin duduk bersama anak-anak perempuan sebayanya. “Hanyin, ini Runtai, kakak sepupumu, dia baru belajar menganyam tikar.” kata Nenek.

“Mau coba?” tanya Runtai.

Hanyin buru-buru mengangguk. Ternyata menganyam itu tidak mudah. Namun, Hanyin tak mau berhenti. Kalau hari ini belum bisa dan masih lupa mengingat arah helaian rotan, besok, besok, dan besoknya lagi bisa dilanjutkan. Sampai liburan selesai.

● «Давай посмотрим остальное, Ханьин!» Бабушка пригласила ее в дом. Было много женщин, занятых плетением.

«Это то, что я делаю каждый день, Ханьин. Снова и снова учу людей плести. Изготавливать коврики, корзины, шляпы...» Сделанные изделия будут проданы в город. Прибыль от продаж идет для женщин, которые его плетут.

Закончив проверку некоторых работ, бабушка пригласила Ханьин посидеть с девочками ее возраста.

«Ханьин, это Рунтай, твоя старшая двоюродная сестра, она только начала учиться плести ковры», — сказала бабушка.

“Хочешь попробовать?” — спросила Рунтай.

Ханьин поспешно кивнула.

Оказывается, плести ковры — это не простое дело.

Но начав, Ханьин не хотела останавливаться. Если у нее сегодня не получится, например она забыла правильное направление прядей ротанга, то завтра и послезавтра она сможет продолжить обучение. Пока каникулы не подойдут к концу.

● “Ayo takaq neaau la bila, Hanyin!” Itaak oit ongaan sua belaa. Sua dalapm naan deoq kabatn bawe pengenaq apaai perdekut ngeraraq. “Ohoq amuh Itaak yaq tenan popoh olo, Hanyin. Pentakng kabatn samaan sentayapm ngeraraq. Naan yaq enaq apaai, enaq gawaakng, enaq topi....” Esaq deraraq iro men puq solukng dogai la kota. Regaq yaq denyeen oliq la mali yaq pengeraraq.

Lipaas peresa amuh koeq yaq tenan mali pengeraraq, Itaak oit Hanyin tuat beroh kabatn tiaq bawe yaq kurakng lebeh erai umur ampetn ongaan. “Hanyin, ohoq Runtai, tukatn ko nuar sinaai, uhaq bayuq sentayapm enaq apaai,” tokaai Itaak.

“Meq kakatn sentayapm?” Runtai penik.

Hanyin gagaq tetukok. Beau nyanaq ngeraraq ohooq mahar gerenih. Tapiq Hanyin beau moyu kaduq. Olo ohooq male tauq, eso pipat lameq tiba mesek empaak rawai, keruman, keruman ampetn keruman oliq peresa ngauq. Sampai liburan solukng.

● “Kalau bisa, Hanyin ingin membuat sebuah tikar kecil bergambar.” “Bergambar apa?” “Dinosaurus, Nek! T-rex!” katanya dengan semangat.

Kalau sampai liburan selesai nanti tikar buatan sendiri belum selesai, Hanyin mau membawa pulang tikar yang dipakainya tidur semalam. Tikar itu membuatnya tidur nyenyak.

● «Если возможно, Ханьин хотела бы сделать небольшой коврик с рисунком».

“А с каким рисунком?”

«С рисунком Динозавра, бабушка! T-rex!» — сказала она громко.

Но если мои каникулы уже закончатся, а коврик не будет готов, я хотела бы забрать домой коврик, на котором спала прошлой ночью.

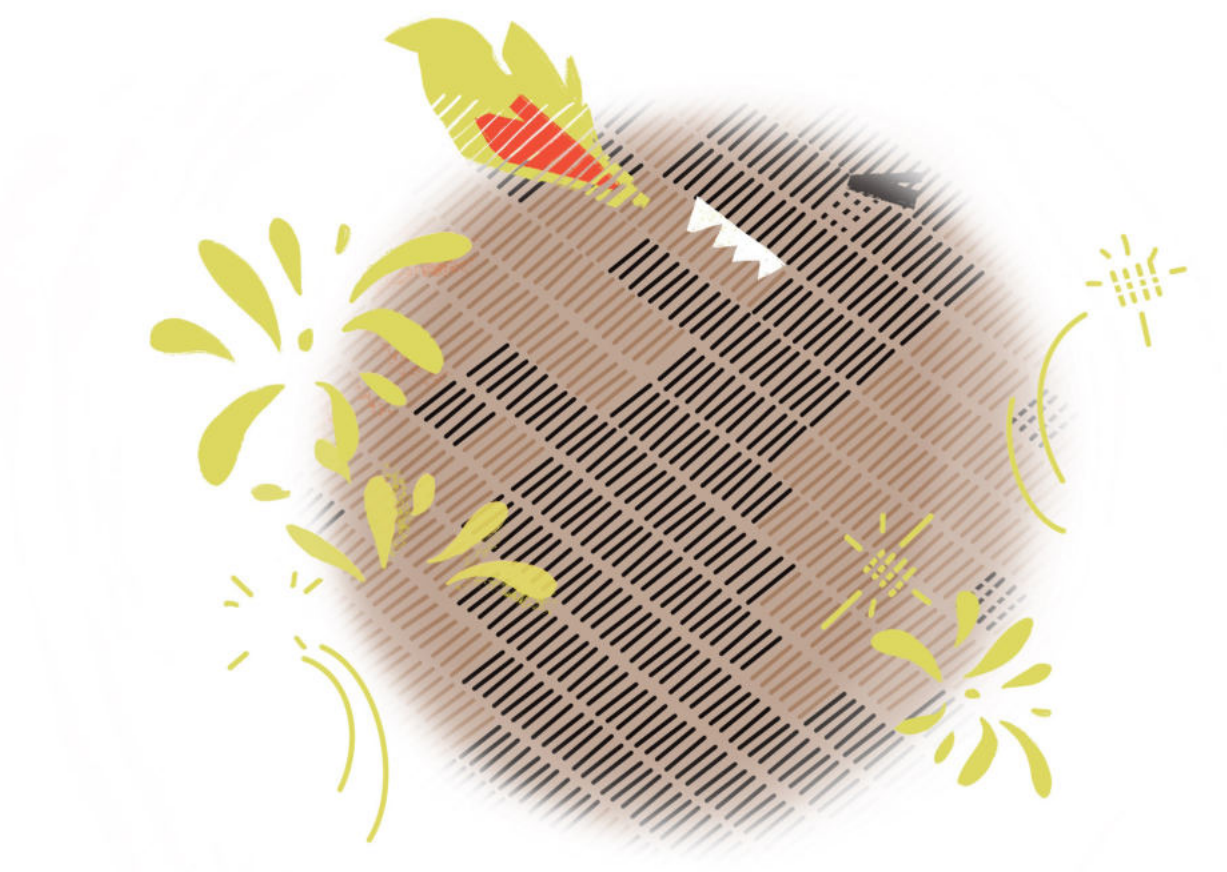
На том коврике хорошо спать.

● Men ngomaas, Hanyin kakatn enaq apaai keding beparapm.
“Parapm oon?”

“Dinosaurus, Itaak! T-rex!” tokaai ongaan ampeth ehau gerenih

Men liburan aap orekng, tapiq apaai ap male lai solukng, Hanyin kakaatn oit apaai yaq dopeekng ap malapm de. Apaai aro enaq aap turi jenak.

Язык даяк бенуак распространен в области Кутай Барат. Количество носителей составляло 290.000 человек на 2015 г. от общей численности населения в районах Кутай (Кукар, Кутим, и Кубар), составляющей около 1,2 миллиона человек. Статус языка – безопасный. (Источник: Институт по развитию языков)

Keajaiban Marralesse Bola

Чудо традиции перемещения дома Marralesse Bola

Писатель:

Дармавати Маджид

Иллюстратор:

Нур Агни Алавиях

ТПереводчик с индонезийского
на местные языки и филоло:

Нураидар Агус

●Layar televisi di ruang tengah rumah kami menyala tanpa suara. Ambo' sedang memasang kembali kipas angin yang sudah ia bersihkan. Sudah satu minggu Indo' mengeluh tentang debunya. Saya duduk tak jauh di sampingnya. Ambo' dan Indo' adalah panggilan saya untuk Ayah dan Ibu dalam bahasa bugis.

“Udding, bisa ambilkan Ambo air minum, Nak?” Udding, begitulah Ambo dan Indo menyapa saya di rumah. Teman-teman SD-ku memanggilku Syarifuddin. Saya adalah ketua kelas 5 di sekolahku.

Saya bergegas ke dapur, mengambil gelas, menuang air, lalu kembali ke samping Ambo. Ia sepertinya haus sekali. Sekali teguk, air yang saya berikan langsung habis.

● Macculémupi televisié ri bili' tengngaé, naékia temmallessu sammenna. Ambo'ku tudang mappasang kipas anging iya pura napaccakarié. Simingguni tuli masussa nyawana Indo' naposaba awunna kipas éro. Enkaka tudang temmabéla ri benrénnna Ambo'ku'.

Udding, tabé Nak, talangakka' dolo' uwaé rinung!" Udding, iyanaro pattelaranna ambo-indokku ri aléku. Iyatosi sibawakku ri sikola SD-ku natellaka Syaripudding. Di kelasku iya' mancaji ketua kelas.

Mapperi-perina' jokka lao ri dapurengngé, uwalani kaca inungenna Ambo, nainappa utirikanni waé rinung. Kulaona paimeng tudang ri benréenna Ambo'. Madekka senna uita ambo nasaba cicengmi nateggo' nacappu tona uwaéna.

● Экран телевизора в гостиной нашего дома был включен, но не было звука. Амбо¹ обратно устанавливал вентилятор, который он только что почистил. Индо² уже целую неделю жалуется на пыль. Я присел недалеко от Амбо».

«Уддинг, сынок, можешь дать мне стакан воды?»
Уддинг - так мои родители ласково называют меня. Я учусь в 5 классе, мои одноклассники называют меня Шарифуддином, я являюсь старостой класса.

Я бросился на кухню, схватил стакан, налил воды и вернулся к Амбо со стаканом. Передал ему, и он выпил весь стакан одним глотком. Он казался очень жаждущим.

[illegible]

“Alhamdulillah *Ambo’na*, ada waktu tadi bersihkan kipas angin!” *Indo’* berseru dari dapur. Tangannya sibuk memisahkan daun kelor dari rantingnya. Sitti, adik saya, duduk di dekatnya, mempermainkan ranting kelor. Pada usianya yang dua tahun, ia sudah sangat cerewet.

Ambo' diam saja. Tangannya yang besar tampak kewalahan memegang baut kipas angin yang kecil.

Tidak lama, *Indo'* berkata lagi, “Untung rumah kita sudah tidak di pinggir sungai, ya, *Ambo’na*.” Saya mengikuti pandangan *Indo'* ke televisi yang menyiarkan berita tentang banjir.

Ambo' hanya menjawab, "Alhamdulillah."

Ambo' bukan orang yang gemar berbicara.

● Masaddani Indo'poléri laleng dapurengngé, “Alhamdulillah Ambo'na, takko engka muwannéng wettutta' pacakkari kipas angingngé!” Tappetti-petti' limanna Indo reppé-reppéi daung kiloro'é polé ri takké-takkéna. Engkatoi Anrikku', I Sitti, tudang ri céddéna Indo' tuli macculé-culéi takké kiloro'é. Nappai dua taung umuru'na inaékiya temmaka-maka capilana.

Mamekkomi bawang Ambokku moloji jama-jamanna.
Tembaka sussana riita jari loppona mattenningngi bau'
biccu'na kipase' angingngé.

Dé' nasiaga ittana, metté'si paimeng Indo' makkeda,
 "Decénna bolata' mabélani polé ri wiring saloé, dii...
 Ambo'na!" uwaccuérini pakkitanna Indo lao ritelepisié ya
 mappabiritaiangngi karéba lémpe'é.

“Alhamdulillah”,... Mappébalivi Ambo.

Ambo'ku mémeng tannia tau maéga bicara.

«Альхамдулилла (слава Аллаху), у Амбо появилось время почистить вентилятор!» — крикнула Индо из кухни. Её руки были заняты работой, она отрывала листья моринги от веток. Ситти, моя сестра, сидела рядом и играла веточкой моринги. Ей всего лишь два года, но она очень болтливая.

Амбо просто молчал. Его большие руки смотрелись неуклюжо, держа маленький болтик вентилятора.

Вскоре после этого Индо опять сказала: «К счастью, наш дом уже не на берегу реки, Амбо». Я увидел, как Индо смотрела на телевизор, где в это время транслировали новости о наводнениях.

Амбо только ответил: «Альхамдулиллах» (слава Аллаху).

Амбо не из тех, кто любит болтать.

[illegible]

● Dalam hati, saya mengiyakan ucapan *Indo'*. Banjir yang ditonton *Indo'* sambil memetiki daun kelor itu tidak parah, tetapi cukup membuat panik warga desa itu. Anak-anak seumuran saya bahkan asyik-asyik saja membuka baju lalu mandi dengan gembira di air keruh itu.

“Hujan sekarang tidak bisa disangka-sangka.” Kulihat, *Ambo’* terdiam sebentar melihat layar televisi. Hanya sebentar. Setelah berkata itu, ia kembali sibuk dengan baut kipas angin. *Indo’* sudah selesai mencuci daun kelor yang akan dimasaknya menjadi sayur bening. Ia mengeringkan tangan dengan lap yang digantung di tiang rumah di samping lemari tempatnya menyimpan peralatan dapur. Sitti masih sibuk memainkan ranting kelor.

● Laleng atikku, upattongengi adanna Indo'. Sitongenna, iyaro lémpé' ri televisié, dé'to namasero loppona. Naékiya napatasséleng sennai pabbanuwaé ri laleng kampong. Iyatosi ana'-ana' siumurukku pada sipario-rio manengngi mitai lémpé'é polé. Napada lapessanni wajunna inappa pada cemmé-cemmé ri uwaé malu'é.

Mappesauni Ambo cinampe lalo, inappa patterusi adanna, “Makko mémeng wettu céddé’-céddé’é, tenrisanna-sanna polé bosié.” Congani makkita lao ri siaranna telepisié, napajanengi karébanna lémpé’é. Dé’ namaitta, gilissi patterui jama-jamanna maparaka kipas anging. Naiya Indo, puratoni nabissai daung kiloro’na ya maélo nanasu ukkaju cinampe’. Naalani pallullu ya engkaé taggattung ri alliri bolaé, ri seddéna lamarié onrong uring na panci-panci addapureнна. Nalullu nennia napacakkarini madécé’-décéng limanna. Dé namabéla koromai engka mutoi anrikku I Sitti temmaka rennunna macculé-culéi takké-takkéna kiloro’é.

В глубине души я был согласен с Индо. Наводнение, про которое смотрела Индо, отделяя листья моринги, не было серьёзным, но этого было достаточно, чтобы заставить жителей деревни запаниковать. А мне и моим ровесникам, мы даже с удовольствием раздевались и купались в той мутной воде.

«Дождь сейчас непредсказуем». Я увидел как Амбо на мгновение остановился и посмотрел на экран телевизора. Только на мгновение. Сказав это, он вернулся к прежнему по починке вентилятора. Индо уже закончила мыть листья моринги, из которых она собиралась приготовить овощной суп. Она вытерла руки тряпкой, висевшей на столбе дома рядом со шкафом, где она хранила кухонный инвентарь. Ситти все ещё была занята игрой с веточками моринги.

[illegible]

Desa kami pernah banjir. Banjir itu terjadi ketika saya duduk di kelas 3 SD. Sitti belum lahir. Hujan turun selama dua hari turut-turut. Tinggi air mencapai lutut *Ambo'*. Untung saja semua rumah di desa kami rumah panggung.

“Sungai di desa kita ini sebelumnya tidak pernah meluap,” *Ambo'* berkata pelan. Hari itu ia kelihatan marah. *Ambo'* bukan orang yang pemarah. Ia jarang marah. Kalau ia sampai marah, pasti ada hal besar yang menjadi penyebabnya. Namun, ketika marah, ia tetap diam. Kata *Indo'*, *Ambo'* kesal karena warga desa suka membuang sampahnya ke sungai: botol kaca, kemasan sabun, kemasan sampo, sapu bekas, dan lap yang malas dicuci.

“Padahal dulu airnya sangat jernih, sampai batu-batu di dasarnya bisa dilihat,” kata *Ambo'* lagi.

Saya jadi takut. Jangan-jangan *Ambo'* tahu saya pernah melempar gelas air mineral ke sungai itu.

Nashu деревню также затапливало довольно таки часто. Наводнение случилось, когда я учился в третьем классе начальной школы. Ситти тогда ещё не родилась. Два дня подряд шёл сильный дождь. Уровень воды достиг уровня колен *Амбо*. К счастью для всех, все дома в нашей деревне стоят на сваях.

«Река в нашей деревне еще никогда не выходила из берегов,» — тихо сказал *Амбо*. В тот день он выглядел сердитым. *Амбо* не сварливый человек. Он редко злится. Если он уж рассердился, должно быть что-то серьёзное стало причиной тому. Даже когда он рассержен, он всё равно старается молчать. *Индо* сказала, что *Амбо'* расстроился, потому что жители деревни любят выбрасывать в реку свой мусор: стеклянные бутылки, пакеты из-под мыла, пакеты из-под шампуня, использованные веники, тряпки, которые им лень стирать.

«Раньше вода была такой стеклянно-прозрачной, что на дне можно было разглядеть камни,» — сказал *Амбо*.

Я испугался. Может быть, *Амбо* узнал, что я выбросил в реку стаканчик из-под минеральной воды.

● Riolo, purato naelle' lémpé' kampokku. Kajajianna lémpé' éro, wettukku' mupa tudang ri kelas tellu SD. Wettu éro dé'pa najaji anrikku, I Sitti. Dua ngesso tuli bosì teppettu, mangalle'ni uwaéwé lettù ri uttuna Ambo. Décénna mua nasaba bolana pabbanuwa ri kampokku bola aju maneng mua.

“Ri olo salo di kampongngé dé’pa naengka nalle’i lémpé’.”
Siseng mettéi Ambo, masame’ mani adanna. Iyaro essoé samanna macai-cai Ambo’, padahal aléna tannia urané paccai-caireng. Masagala mémeng macai. Biasanna polé cainna narékko engka pasabareng maloppo. Naékiya, komacaii, tuli mammekkomi bawang. Napanesaiaki’ Indo passabarenna Ambo’ macai, iyanaritu polé ampé-ampéna pabbanuwaé iyatuli makkabbéang barowo ri saloé, engka botolo’ kaca, pakkuli sabung, pabbukku sampo, passering solang, engkato pallullu’ majemmeng.

“Sitongenna, ri olo uwaéna saloé temmaka cinnonna. Mauni batu-batunna manessa maneng riita,” Napanessasi paimeng adanna Ambo’.

Uwangkalingani adanna ambo, siseng naomporina' tauu.
Aja' kennéng naissengngi' matti Ambo', makkada puraka'
makkabbéang botolo' palastik mineral ri saloé.

[illegible][illegible]

ዕለገእ እጠገገ ጠጠጠጠ ዐጠጠጠ ስህ። ዕጠጠ።
 ህጠጠ ገገ ገገገ ህጠ። ህጠ። እጠጠ። ለህጠ። ለጠጠ
 ጠጠጠ ጠጠ።

[illegible]

● “Orang Bugis harusnya sangat menjunjung tinggi kebersihan,” kata *Ambo’* lagi. Hanya pada hari kami terkena banjir itu, *Ambo’* berbicara banyak sekali.

Ketika banjir reda, *Ambo'* memutuskan memindahkan rumah kami ke tanah lapang di samping rumah nenek, ibu dari *Ambo'*.

“Bagus di sana, tinggi tanahnya,” kata *Ambo*’.

Saya protes. Tanah lapang itu tempat saya dan teman-teman biasa bermain *mabboi*, yaitu permainan tradisional menyusun kaleng bekas yang dimainkan antardua tim.

“Mau-ki” kena banjir lagi?” Ambo’ hanya mengatakan empat kata itu. Empat kata yang membuat protesku kabur ke sungai.

Memindahkan rumah? Bagaimana caranya memindahkan sebuah rumah? Dengan sulap?

«Жители Бугис должны горою стоять за чистоту,» — продолжил Амбо. Только в тот день, когда нас затопило наводнение, Амбо много говорил.

Когда наводнение ушло, Амбо решил перенести наш дом в поле рядом с домом моей бабушки, мамы Амбо.

«Нам там будет хорошо, земля высокая,» - сказал Амбо.

Я запротестовал. На том поле мы с друзьями обычно играем в маббои.

«Ты хочешь, чтобы нас опять затопило?» Амбо сказал только эту фразу. И это произнесенная фраза, из-за которой мой протест потонул в реке.

Перенести дом?

Каким образом можно перенести дом? С помощью магии?

- Makkedasi Ambo, “Idi’ manenna To-Ugié sitinaja masenna’ pakarajai apaccingengngé.” Taddua ngessomi bawang bosi, éh... napolé mua lémpé’é.” Siare’-aré mupa ada papparingeranna nennia minassanna Ambo’.

Ri wettu radde'-raddé'na lémpé'é, momponi pãakkéloreenna
Ambo' maélo paléccé'i bolaé lao ri lapanganggé ri
benréenna bolana néné polé ambo'ku'.

“Magello onrongngé komairo, nasaba’ mattanété tanana,”
mappanessai Ambo’.

“Ha? Upoloi adanna Ambo, Dék narenreng nyawaku mangkalingai adanna Ambo, nasaba’ iyaro tana lapangangé onrokku macculé-culé mabboi sibawa sibawakku’.

“Maélokiga tuli naremmé lémpé’?” Iyanaro lappa adaé napakkuli-kuling Ambo’. Ada-adanna tonaro Ambo’ pajokkaka lao mitai saloé.

Mappaléccé' bola?

Pékkoga carana ripaléccé' bolaé? Culé bali'-bali' mata kapang?

[illegible]

● Bukan. Saya sudah bercerita ‘kan, kalau kami tinggal di rumah panggung? Tidak hanya keluarga saya. Semua warga di desa kami tinggal di rumah panggung. Lantai akan berbunyi seiring langkah kami di atas papan. Bunyi papan itu akan semakin keras ketika *Ambo’* yang berjalan. Rumah bagi kami orang Bugis bukan hanya untuk tempat tinggal. Saya ingat *Indo’* pernah bercerita itu saat rumah panggung kami sedang dibangun.

● Dé'! Kuwalupaiwi kapang curitai lebbih riolo makkedaé, bola uwonroiye iyanaritu bola aju, bola ya matanréwe allirinna. Taniyami bolaku'. Naiya bolana tauwé ri laleng kampong, bola aju mamessang. Rékko jokkaki riase'na papengngé, muni-uniwi dapara'na. Apalagi narékko Ambo' jokka riase'na, maka loppo uninna papengngé.

Нет. Я ведь уже упоминал, что мы живём в доме на сваях? Не только моя семья. Все люди в нашей деревне живут в домах на сваях. Пол скрипит каждый раз когда наступаешь на доску. Скрип становится громче, когда Амбо ходит по дому.

Дом для нас, народа Бугис (Bugis) — это не просто место для жизни. Я помню, как Индо рассказывала мне, когда строили наш дом на сваях.

[illegible]

- [illegible]

- Oh iya, orang Bugis membangun rumah tidak memakai gambar. Dulu Ambo' meminta tolong kepada seorang *panrita bola* untuk membantu prosesnya sesuai adat dan tradisi orang Bugis. *Panrita bola* dipercaya mampu melihat posisi rumah, termasuk memilih waktu dan hari baik untuk mulai membangun rumah. Bola di sini bukan bola untuk bermain, tetapi itu cara kami menyebut rumah dalam bahasa Bugis,

- Ах да, Бугиский народ строят дома, не используя чертежи. Когда-то Амбо попросил помощи у *panrita bola* (*bola* на индонезийском языке означает мяч, но здесь имеется в виду не мяч для игры, так мы называем дом на языке Бугис), чтобы помочь со строительством в соответствии с обычаями и традициями Бугис, включая выбор удачного дня чтобы начать строительство дома.

- O.. yye'. Narékko mappatettong bolai Ugi'é temmangki' mappaké gambara. Wettunna meloni mappatettong bola Ambokku riolo, kuami ri panrita bolaé lao méllau tulung pammulai makkébbu bola, nasaba' makko mémengngiro ade' abiasanna Ugié. Makkutoparo, iyana panrita bolaé ripuminasa mitangakki' wettu nennia esso madécéngngé riappatettongeng bola.

- ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ
 ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ
 ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ
 ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ
 ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ
 ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ
 ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ ᨧᩢ᩠ᨦ

- Setelah semua siap, tukang mulai mengolah kayu menjadi tiang, lantai, dinding, atap, dan tangga. Tiang dan tangga dipilih dari kayu yang paling kuat.

Untuk atap, rumah panggung kami berbeda dengan punya nenek. Atap rumah panggung nenek memakai *bakkaweng*, terbuat daun rumbia, sementara rumah kami memakai seng. Kata *Ambo*, *bakkaweng* hanya tahan sampai sepuluh tahun, harus diganti jika penghuni rumah tidak ingin kehujanan.

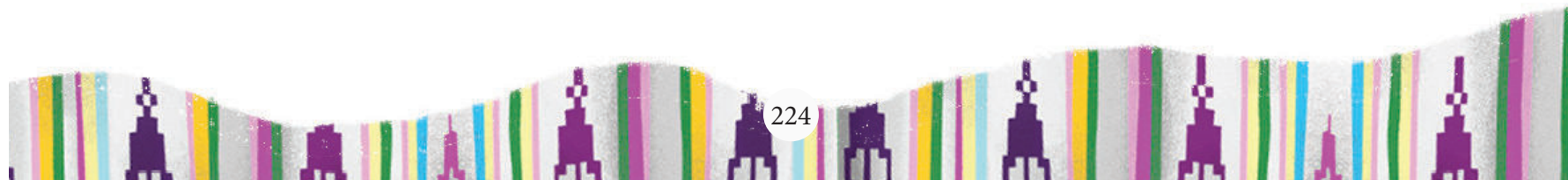
- После того, как все готово, мастера начинают перерабатывать древесину в колонны, полы, стены, крышу и лестницы. Столбы и лестницы выбирают из самой прочной древесины.

Что касается крыши, то наш дом на сваях отличается от бабушкиного. Крыша дома моей бабушки на сваях сделана из *bakkaweng*, сделанного из листьев соломы, а в нашем доме используется цинковые крыши. Амбо сказал, что *bakkaweng* служит всего лишь до десяти лет, потом его необходимо заменить, если жильцы дома не хотят промокнуть.

- Narékko massadia manenni paréwana, mappammulani tukangngé jamai ajunna. Pakaramulanna, makkébbuni dolo' alliri, papeng, renring, coppo', nenniya addénenna. Aju riebbué.

Coppo' bolana nénéku polé bakkaweng rumpia, naékiya bolaku mappaké coppo séng. Makkedai Ambo, iyaro bakkawengngé seppulo taummi tahanna, mesti risulléi, rékko dé'naélo ribosingi silise' bola.

- ᐱᓕᓐᓐ ᐅᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᓕᓐᓐ, ᐅᐅᐅᐅ ᐱᓕᓐᓐ
ᐅᐅᐅ ᐱᓕᓐᓐ ᐅᐅᐅᐅ, ᐅᓕᓐᓐ ᐅᐅᐅᐅ
ᐱᓐᓐ, ᐅᐅ, ᐅᐅ, ᐅᐅᐅ, ᐅᐅᐅ ᐱᓕᓐᓐ ᐱᓕ
ᐅᐅᐅᐅ ᐱᓐᓐ ᐅᓕᓐ ᐱᓕᓐᓐ ᐅᐅᐅᐅ ᐱᓕ
ᐅᐅ ᐅᐅ, ᐅᐅᐅᐅ ᐱᓕ ᐅᐅᐅᐅ.
ᐅᐅᐅ ᐅᐅ ᐱᓕᓐ ᐅᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ
ᐅᐅᐅᐅ. ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ
ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ
ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ
ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅᐅ
ᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅ.

● Pekerjaan membangun rumah kami dimulai dengan tukang menyiapkan tiang *posi bola* atau *tiang pusar*. Kata *Indo'*, tiang ini seperti dirinya, mengendalikan kehidupan di dalam rumah. Karena saya tidak mengerti, saya diam saja. Akan saya tanyakan kepada nenek nanti.

● Работа по строительству нашего дома начиналась с того, что строители установили *posi bola* (центральная колона дома). Индо сказала, что этот столб похож на неё, так как управляет жизнью в доме. По-честному я ничего не понял, я просто промолчал. Я решил уточнить у бабушки позже.

● Iyana tarette'na appattettongeng bolaku, ripakammulai mébbu alliri posi bola, iyamuto riasengngé alliri tengnga. Engka adanna Indo' makkedaé, iyaro allirié pada-padaí aléna, Aléna jennangi na missemanengngi atuongengé ri lalempola. Mamekkomanika bawang mangkalingai adanna Indo Nasaba dé' upahangngi aga bettuanna. Sangadi siruntupaka nene'ku narapii uwakkutanangngi bettuanna.

● ḥḥḥ ḥḥḥḥ ḥḥḥḥḥ ḥḥḥḥ ḥḥḥḥḥḥ
ḥḥḥ ḥḥḥḥ ḥḥḥ ḥḥḥḥ, ḥḥḥḥḥḥ ḥḥḥḥḥ ḥḥḥḥ-
ḥ ḥḥḥ. ḥḥḥ ḥḥḥ ḥḥḥ ḥḥḥḥ ḥḥḥḥḥ
ḥḥ ḥḥ ḥḥḥ ḥḥḥḥḥ. ḥḥḥḥ ḥḥḥ ḥ ḥḥḥ-
ḥḥ ḥḥḥḥḥḥ ḥḥḥḥḥḥḥ. ḥḥḥḥ ḥḥḥ ḥḥ
ḥḥḥḥḥḥ ḥḥḥ ḥḥḥ, ḥḥḥ ḥḥḥḥ ḥḥḥḥ ḥḥ
ḥḥḥḥḥ ḥḥ ḥḥḥḥḥ. ḥḥḥ ḥḥḥḥḥ ḥḥḥḥḥ
ḥḥḥ ḥḥḥḥḥḥ ḥḥḥḥḥ.

● Ketika rumah panggung kami jadi, nenek membaca mantra, katanya untuk memagari rumah kami agar tidak bisa dimasuki orang jahat. Tentang rumah nenek, saya pernah mendengar cerita orang di kampung ketika menemani *Indo* berbelanja ke pasar. Mereka mendengar ada dua pencuri yang berniat mengambil ayam yang dipelihara nenek di bawah rumahnya. Ketika mereka baru mau memasuki rumah nenek, pencuri itu tiba-tiba berada di tengah laut. Rumah nenek hilang. Saya takjub sekali mendengar cerita itu. Ketika saya menanyakannya lagi ke *Indo*, dia diam saja. Saya baru ingat cerita itu ketika nenek membaca mantra pada hari rumah panggung kami selesai dibangun.

● Когда наш дом на сваях построили, бабушка прочитала мантру, сказав, что отгородит наш дом, чтобы плохие люди не вошли.

О бабушкином доме я слышал рассказы жителей деревни, когда я сопровождал Индо за покупками на рынок. Они слышали рассказ о том, что когда-то было два вора, которые хотели украсть курицу, которую бабушка держала под своим домом. Но когда они собирались войти в бабушкин дом, воры внезапно оказались посреди моря. Дом бабушки внезапно исчез. Я был поражен, услышав эту историю. Когда я снова спросил Индо, она промолчала. Я опять вспомнил эту историю, когда бабушка читала мантру для нашего, только что построенного дома на сваях.

- Rumah panggung orang Bugis tidak dibangun dengan memakai paku. Tiang-tiangnya dirakit dengan memakai pasak. Sejenis kayu juga. Atap depan rumah, tepat di atas tangga disebut *timpa'laja*. Atap depan itulah yang membedakan rumah empat suku di Sulawesi Selatan, teman-teman. Kalian tahu bukan empat suku itu? Makassar, Toraja, Mandar, dan Bugis.
- Наш дом на сваях строился без гвоздей. Столбы устанавливались с помощью шпилек, тоже из древесины. Крыша перед домом, прямо над лестницей, называется *timpa'laja*. Передняя крыша — это то, что отличает дома четырех племен на территории Южного Сулавеси, друзья. А вы знаете эти четыре племени? Макаassar, Тораджа, Мандар и Бугис.
- Naiya bola ajukku' riebbué teppakéi paku. Allirinna ripattettong mappakéi pattolo, polé aju muto. Engka coppo' ri linrona ri ase'na addénéngngé riaseng timpa'laja. E...Silo', coppo' bola monro ri olo éro, riasengngi tanra assilaingenna bolana tungke'-tungke' eppaé suku ri Sulawesi Selatan. Pada taisseng muwa ga eppa suku éro? iyanaritu Mangkasa, Toraja, Menre', kuwae tona Ugié.

[illegible]

- Ada tujuh ruangan di rumah panggung kami. Teras untuk menyambut kedatangan tamu yang bukan kerabat, ruang tamu untuk bermusyawarah mengenai hari adat, dua kamar tidur, satu ruang tengah, dapur, dan kamar mandi. Jendelanya tinggi dan lebar-lebar. Angin dengan bebas masuk keluar rumah. Kipas angin baru dinyalakan ketika hari benar-benar panas atau ketika kami kedatangan tamu. Oh ya, tamu bagi orang Bugis adalah pembawa rezeki. Jika ada tamu, *Ambo'* akan bergegas meminta *Indo'* menyiapkan minuman teh atau kopi panas yang kami sebut dengan *air panas*, bahkan ketika tamu kami masih lima langkah jauhnya dari halaman rumah.

- В нашем доме на сваях есть семь комнат. Терраса для приема гостей (не близких родственников), гостиная для обсуждения традиционных дней, а также приемов гостей, две спальни, одна гостиная, кухня и ванная комната. Окна высокие и широкие. Ветер свободно входит и выходит из дома. Вентилятор включается только тогда, когда очень жарко или к нам приходят гости. Ах да, люди племени Бугис верят, что гости приносят достаток в дом. Если приходят гости, Амбо всегда просит Индо приготовить горячий чай или кофе, даже когда наши гости еще в пяти шагах от двора.

- Oh iya, satu lagi, rumah panggung kami menghadap ke timur, menghadap matahari terbit. Kata *Indo'*, matahari adalah sumber datangnya rezeki, yang membuat gabah-gabah padi kami mengering dengan sempurna, hingga tiba saatnya digiling menjadi beras.

Sewaktu *Ambo'* menyatakan niatnya untuk memindahkan rumah, saya sendiri sangat heran. Rumah panggung, 'kan berat? Mana mungkin bisa diangkat?

- Также, наш дом на сваях смотрит на восток, лицом к восходу солнца. Индо говорит «солнце — это источник доходов, благодаря которому наши зерна риса идеально высыхают до того, пока не наступит время перемолоть их в рис.»

- Oh iya, engka mupa seddi. Naiya bola ajukku' mangolo ri alauwi, mattuju ri omporeng kessoé. Naseng Indo', iya mata essoé riaseng mancaji apoléngenna dalléé nasaba narakkoi aséwé riesoiyé. Iyanaro matu' dipaberé' nabara' mancaji were'.

Riwettu narampéi Ambo maélona paléccé'i bolaé, tappa hérakka nataro. Upikikiriki masero, pékkoga carana bola ajué ya temmaka tane'na riullé makka mallottongngi? Tennala sedding riakkalekku, pékkoga carana wedding riakka.

- [illegible]

● “*Indo*’, memangnya di kampung kita ada *tolo*?” Saya pernah bertanya ke *Indo*’. *Tolo*’ itu jagoan, seperti pahlawan super yang teman-teman biasa lihat di televisi.

“Rumahnya diangkat oleh orang satu kampung, *Udding*. Semua laki-laki dewasa di kampung ikut membantu,” kata *Indo’* sambil membelai lembut kepalaku.

Pantas saja!

“Bapak-bapak di kampung kita, *tolo’* semua, ya, *Indo’*?”
Indo’ tertawa kecil mendengarku berbicara seperti itu.

● Когда Амбо заявил о своем намерении переехать, но это означает перенести дом, я сам был удивлен. Дом на сваях ведь тяжёлый, да? Как его можно поднять?

«Индо, а в нашей деревне действительно есть tolo, который нам поможет?»- как-то однажды я спросил Индо'. (Tolo (Толо) – это супергерой, которого вы обычно видите по телевизору).

«Эх Уддинг, сынок мой! Наша деревня поможет нам поднять наш дом. Все взрослые мужчины в деревне присоединяются на помощь,» — сказала Индо, нежно поглаживая меня по голове.

Аааа, ну теперь понятно!

“Так Индо, получается все мужчины в нашей деревне словно tolo (супергерои), да Индо?” Индо усмехнулась, услышав мой вопрос.

● “Indo’, engka mémengga tau tolo’ ri laleng kampongngé?”
Makkua ada pakkutanaku’ lao ri Indo’ saré’ esso labe’é.

(Iyaro riasengngé Tolo' iyanaritu pada bettuanna tau majetta papada pahalawan super iya biyasaé taita ri telepisié).

“Iyé’, Nak! Riolo, bola ajunna La Udding dipaléccé onrong, riakka ri tauwé laleng kampongé. Iya maneng orowané ri laleng kampong turung manengngi mabbaling”. Makkoro adanna, nainappa sapu mamaséi ulukku’.

“Oh...Wedding mémeng!

“Ambo’-ambo ri laleng kampotta’ éwé tolo’ mémeng, diiii... Indo’?”

Macawa-cawami bawang Indo' mengkalingai lappa adakku'.

[illegible]

● Pada hari yang telah dipilih *Ambo'* untuk memindahkan rumah kami, ibu-ibu membantu *Indo'* membuat kue di dapur rumah nenek. Ada *onde-onde*, *kolak labu kuning*, *barongko*, *bandang-bandang*, *bolu peca'*, *taripang*, *lapis utti*, *baje*, dan *doko-doko cangkuli*. Beberapa tandan pisang hanya disiapkan dan digantung di tiang-tiang atap untuk rumah baru, bukan untuk acara memindahkan rumah.

Sepertinya semua kue dihidangkan pada hari itu. Sebelum acara dimulai, bapak-bapak disuguhi kue-kue itu bersama teh atau kopi.

● В тот день, когда Амбо решил переместить наш дом, женщины помогали Индо приготовить закуски в бабушкином доме на кухне. Они приготовили наши вкусные традиционные закуски *onde-onde* (сладкие рисовые шарики, наполненные расплавленным пальмовым сахаром и покрытым тертым кокосом), *kolak labu kuning* (сладкий суп из кокосового молока, пальмового сахара с кусочками тыквы), *barongko* (сладкое пирожное из бананы с сахаром и кокосовым молоком, завернутый в банановых листьях приготовленный на пару) *bandang-bandang* (банан в сладком тесте из рисовой муки, завернутый в банановых листьях приготовленный на пару), *bolu peca'* (мокрый карамельный бисквит из рисовой муки и пальмового сахара), *taripang* (пирожное из муки клейкого риса обваленные в пальмовом сахаре), *lapis utti* (слоенный банановый пирог на пару), *baje* (клейкий рис с пальмовым сахаром), dan *doko-doko cangkuli* (тертый кокос с пальмовым сахаром в сладком тесте из рисовой муки, завернутый в банановых листьях приготовленный на пару). Несколько веток с гроздьями бананов подготавливают и вешают на столбы крыши только для новых домов, а не во время перемещения дома.

Похоже, все пирожки были поданы в тот день. Перед началом мероприятия мужчин угощали пирожками с чаем или кофе.

● Wettu tanra esso pura napattentu Ambo' maélo mappaléccé' bola, pada turunni indo'-indo'é ri bolana Néne', maddepungeng maélo makkébbu béppa. Engka makkébbu ondé-ondé, kola' lawo, barongko, bandang-bandang, bolu péca', taripang, lapisi utti, bajé, nenniya doko-doko cangkuli. Dé'gaga uwita béppa lai-laing. Siaré'-aré' utti mattunrung maélo rigattung ri pattolo coppo' bola barué, taniya parellu appaléccékeng bola.

Naiya béppa pura ripukangkaé maélo riappanréang ri esso malebbiéro. Ritenréwanna tauwé marakka bola, ripaddioloni orowanéwé pada manré béppa, napasiinung kopi na téng.

𐌰𐌵 𐌹𐌸 𐌰𐌳𐌹 𐌸𐌴 𐌰𐌸𐌰𐌵 𐌰𐌴𐌹 𐌸𐌴𐌹𐌸𐌹 𐌸𐌴𐌹𐌸𐌹𐌸𐌹
 𐌴𐌹𐌸 𐌸𐌴 𐌸𐌴𐌸 𐌰𐌴𐌹 𐌰𐌴𐌹𐌸𐌹 𐌴 𐌴𐌹𐌸𐌹 𐌴𐌴𐌹 𐌸𐌴-
 𐌸𐌴 𐌸𐌴𐌹𐌸𐌹 𐌸𐌴𐌸 𐌴𐌴𐌹. 𐌰𐌴 𐌸𐌴𐌸 𐌴𐌴𐌹 𐌴𐌴𐌹 𐌸𐌴𐌸
 𐌰𐌴𐌹𐌸 𐌰𐌴𐌹𐌸, 𐌰𐌴𐌹, 𐌴𐌴𐌹𐌸, 𐌴𐌸 𐌴𐌸, 𐌴𐌹𐌸𐌹 𐌴𐌴𐌹𐌸,
 𐌹𐌴𐌸, 𐌰𐌴𐌸𐌹 𐌰𐌴𐌸, 𐌴𐌹𐌸, 𐌴𐌴𐌹𐌸 𐌸𐌴𐌸𐌹 𐌸𐌴𐌸𐌹 𐌴𐌴𐌹𐌸.
 𐌴𐌸 𐌰𐌴𐌸 𐌰𐌴𐌸𐌹 𐌴𐌴𐌹 𐌰𐌴𐌸𐌹 𐌴𐌴𐌹. 𐌴𐌴𐌹𐌸 𐌰𐌴𐌸 𐌰𐌴𐌸
 𐌸𐌴𐌸𐌹 𐌸𐌴𐌹𐌸𐌹𐌴𐌸𐌹 𐌴 𐌰𐌴𐌹𐌸𐌹 𐌰𐌴𐌸𐌹𐌴𐌹𐌸 𐌴𐌴𐌹𐌸,
 𐌰𐌴𐌸𐌹 𐌰𐌴𐌸𐌹 𐌰𐌴𐌹𐌸𐌹𐌸𐌹 𐌴𐌴𐌹𐌸𐌹.

[illegible]

- Perlahan rumah kami mulai terangkat. Dengan aba-aba Pak Kepala Desa, *Ambo'* dan teman-temannya tahu kapan saatnya melangkah dan kapan saatnya berhenti. Aba-aba itu juga yang mengatur kecepatan langkah mereka. Dalam waktu kurang lebih satu jam, rumah panggung kami telah berpindah ke samping rumah nenek. Padahal jaraknya ada 500 meter!

Hari itu, dengan mata saya sendiri, saya bisa menyaksikan rumah kami berpindah setapak-demi setapak. Bahkan saya tidak sadar, teman-teman kelasku ikut menyaksikan. Sepertinya semua bapak-bapak di kampung saya ikut membantu. Saya tidak bisa menghitung mereka semua. Melihat *Ambo'* dan teman-temannya bisa membuat satu rumah besar berpindah tempat itu seperti sebuah keajaiban. Mereka bapak-bapak jagoan dari Desa Mallari', nama kampung saya.

- Постепенно наш дом начал подниматься. По команде старосты деревни, Амбо и его друзья знали, когда нужно двигаться, а когда остановиться. Также, данный сигнал регулирует скорость их шагов. Примерно через час наш дом на сваях переместился по соседству с бабушкиным домом. Хотя и расстояние между ними было 500 метров!

В тот день я своими глазами наблюдал, как наш дом поднимали и переносили шаг за шагом, меня переполняло чувство восхищения. Кажется, все мужчины в нашем селе помогали. Я не могу сосчитать их всех. Увидев, как Амбо и его друзья смогли сдвинуть с места большой дом – это было словно чудо. Вот они, мужчины герои из деревни Маллари, так называется моя деревня. Маленькая деревня на Южном Сулавеси.

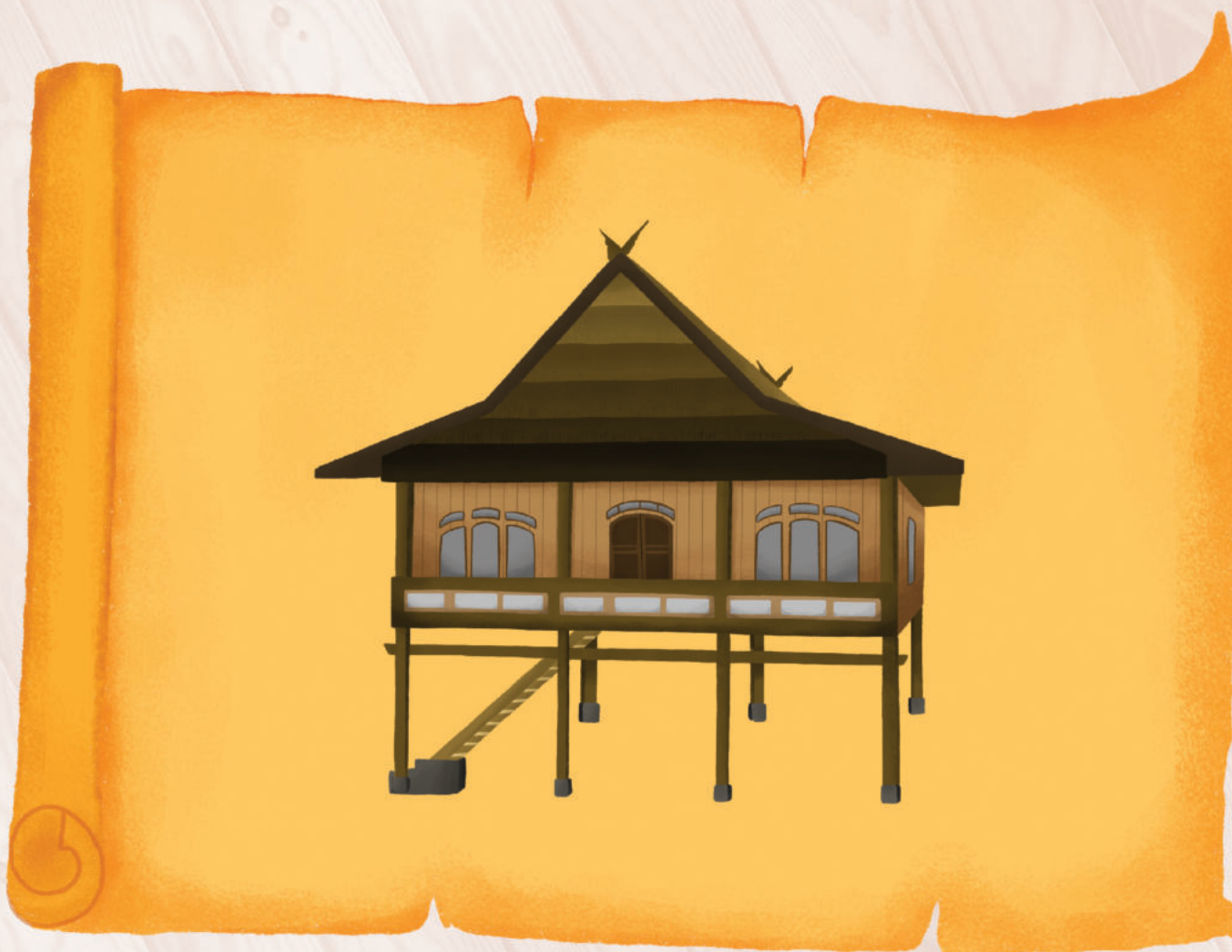
● Ripammulani patarakka taccéddé-céddé’bola ajué. Mappallessu toni ada-ada pappangesinna Pak Kepala Desa, Ambokku’, nenniya sibawa-sibawanna iya maneng. Pura naisseng maneng, kéga wettunna jokka, kéga wettunna mangedda. Kurang lebbimi sijang ittana, léccé’ni bolaku’, padahal engka 500 météré bélana dipaléccé! Namaradde’ nennia madécénni tettonna paimeng bolaku ri benrénnu bolana Nénéku.

Iyaro essoé, uwita manessa bolaku' riakka ta'céddé-céddé Temmaka rennu pappénéddikku' mitai. Déna sedding upajenengngi sibawakku maneng iya engkaé polé. Samanna iyamaneng ambo'-ambo'é ya engkaé ri lalenna kampokku' pada turung manengngi mattulung. Tekkuisseng siaga ngaré' égana iyamanenro. Uwitanna Ambo'ku massibawa naullé pukangka gau maraja, iyanaritu mappaléccé' bola loppo, padamua sedding seuwwa keajaibang. Pada alénana manenro riaseng Ambo'-Ambo majetta monroé ri Kampong Mallari Iyanaro asenna kampokku, salah seddinna kampong ya engkaé ri kabupaten Bone, Sulawesi Selatanq.

[illegible]

Бугийский язык является местным языком в таких областях как Боне, Соппенг, Ваджо, Барру, Пангкеп, Марос, Сидрап, Пинранг, Синджаи, Булукумба и Макаassar. Носителями языка являются около трех миллионов человек. Диаспора бугийскоговорящих также разбросана по всему архипелагу Индонезии: на Западной Суматре, Лампунге, Джамби, Калимантане, Нуса Тенггара Барат, Бали, Сулавеси, Малуку и Папуа. Статус языка – безопасный. Бугийская письменность в настоящее время довольно редко используется. (Источник: Институт по развитию языков)

Lota Rangga dan Rumah Menara

Писатель:

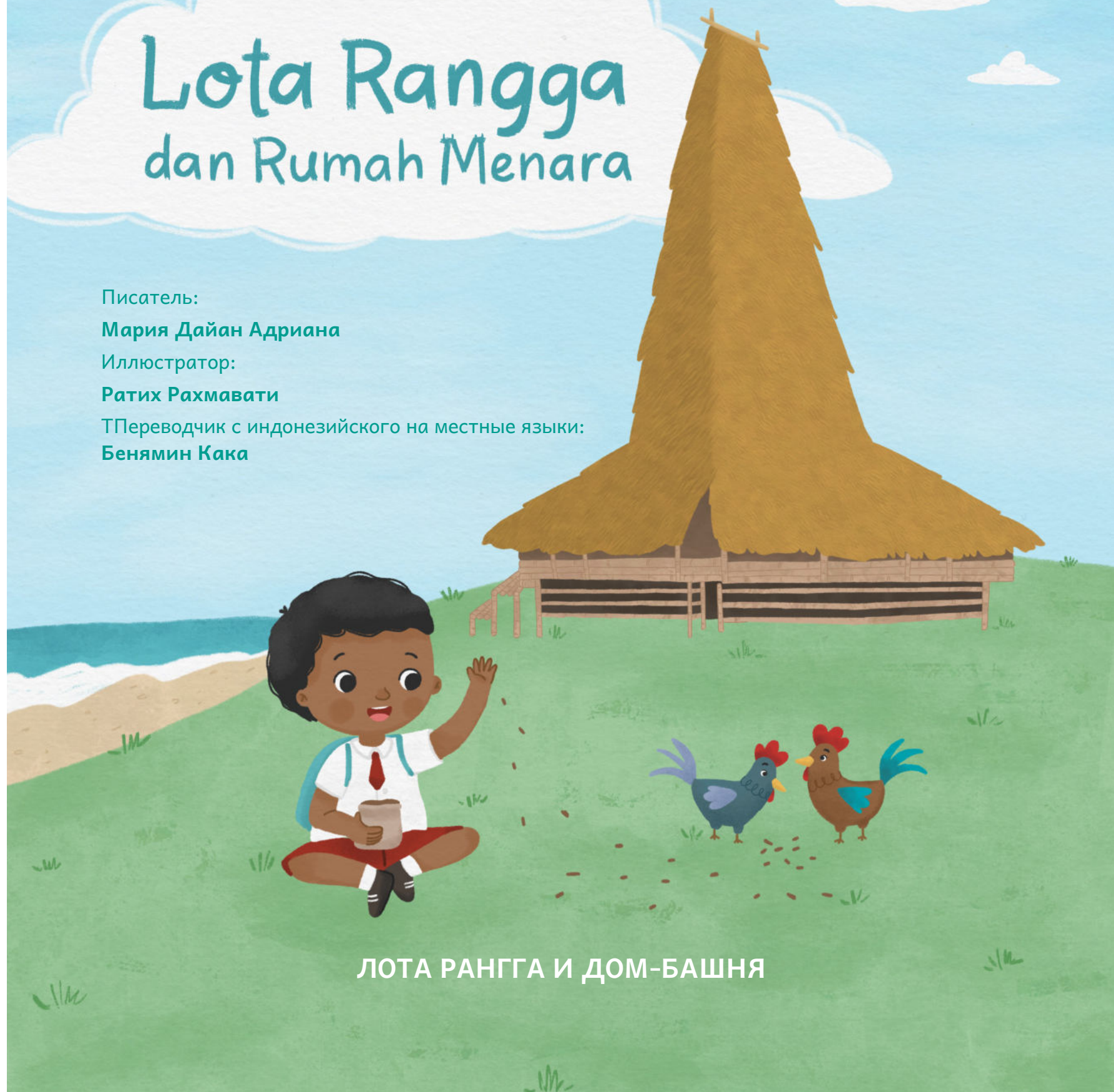
Мария Дайан Адриана

Иллюстратор:

Ратих Рахмавати

ТПереводчик с индонезийского на местные языки:

Бенямин Кака

ЛОТА РАНГА И ДОМ-БАШНЯ

- Asap putih membubung dari atap rumah. Mama pasti sedang memasak, perutku makin lapar membayangkan masakannya.

Namaku Lota Rangga, rumah kami terletak di desa kecil yang terletak di daerah Kodi, Pulau Sumba, Nusa Tenggara Timur.

Di utara Pulau Sumba terdapat Selat Sape yang berbatasan dengan Pulau Sumbawa, sedangkan di selatan terdapat Samudra Hindia. Jauh di sebelah selatan terdapat Benua Australia yang terkenal dengan kanguru, hewan yang mengantongi anaknya.

- Белый дым поднимается с крыши дома. Наверняка мама сейчас что-то вкусное готовит, в моем желудке еще больше ощущается голод, когда представляю её еду.

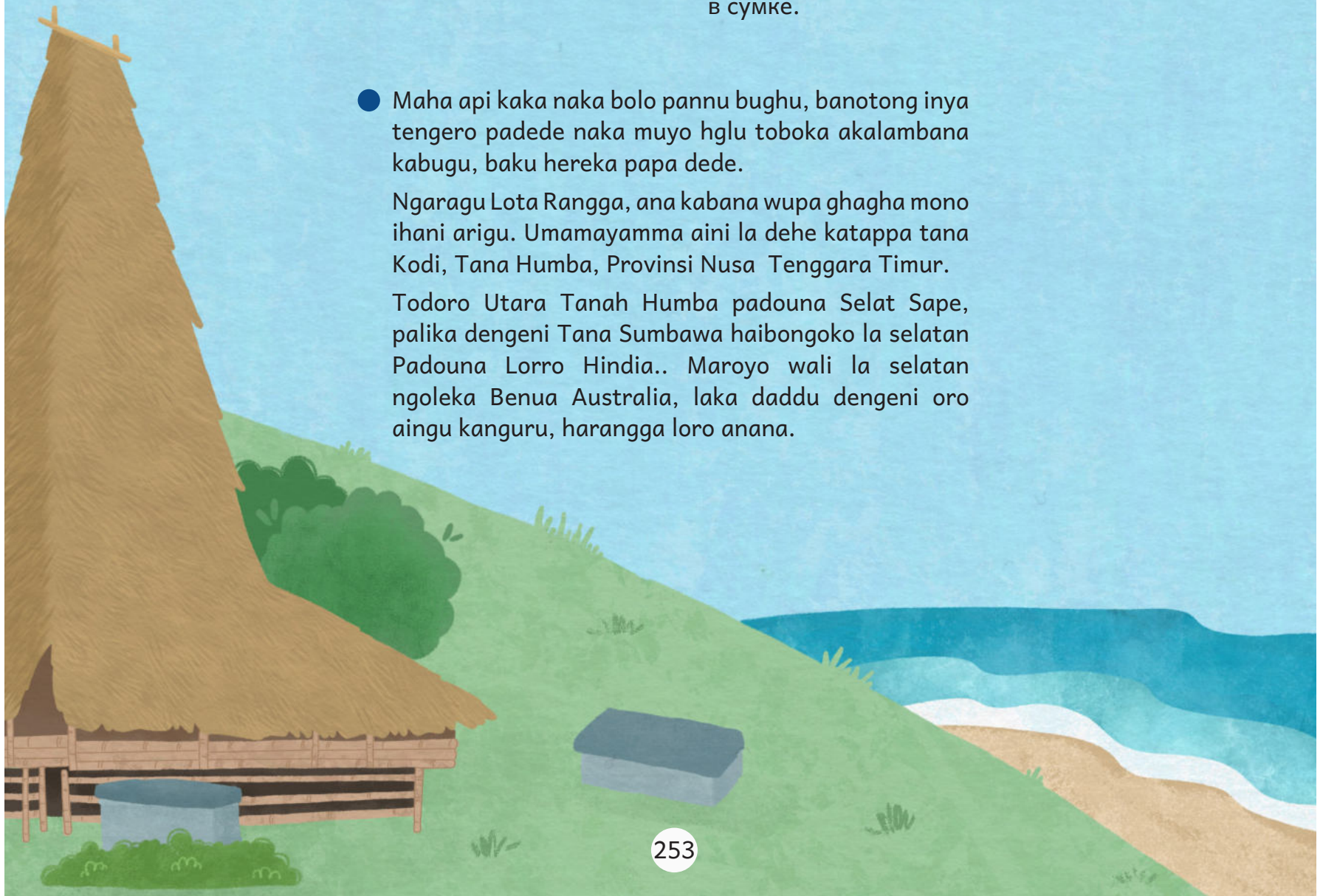
Меня зовут Лота Рангга, я старший сын в семье, у меня одна сестра. Наш дом расположен в небольшой деревне в районе Коди, на острове Сумба, в Восточной Нуса-Тенгара.

На севере находится Пролив Сапе, который граничит с островом Сумбава, а на юге — Индийский океан. Далеко на юге находится Австралия, которая славится кенгуру, животными, которые носят своих детёнышей в сумке.

- Maha api kaka naka bolo pannu bughu, banotong inya tengero padede naka muyo hglu toboka akalambana kabugu, baku hereka papa dede.

Ngaragu Lota Rangga, ana kabana wupa ghagha mono ihani arigu. Umamayamma aini la dehe katappa tana Kodi, Tana Humba, Provinsi Nusa Tenggara Timur.

Todoro Utara Tanah Humba padouna Selat Sape, palika dengeni Tana Sumbawa haibongoko la selatan Padouna Lorro Hindia.. Maroyo wali la selatan ngoleka Benua Australia, laka daddu dengeni oro aingu kanguru, harangga loro anana.

● “Ma, aku lapar!” seruku sambil melepas sepatu dan mengintip ke kolong rumah. Dua itik dan seekor ayam sedang mengerami telur-telurnya.

“Cuci kaki dan tanganmu, Nak!” seru Mama dari dalam.

Aku bergegas mencedok air di ember untuk mencuci muka, tangan, dan kaki. Rasanya segar karena air menghapus debu, keringat, dan rasa penat sepulang sekolah. Kupanjat tangga bambu menuju balai-balai di beranda.

● “Мама, я проголодался!» — закричал я, снимая обувь и заглядывая под дом. Две утки и курица сейчас высиживают яйца.” Иди мой руки и ноги!» — крикнула мама из дома.

Я зачерпнул воду из ведра, чтобы вымыть лицо, руки и ноги. Какое же ощущение свежести, вода смывает пыль, пот и усталость после школы. Я поднялся по бамбуковой лестнице на веранду.

● “Inya, kukalabba!” kukawuloni tenggero haligudi haka boro witi mono kukatinguro lakabulunna, duya radi mono ihoni amanu, tengera kabukutona taluna.

“Loke hiki hawiti mono limanu, ana! Wena inya wali dou dolo.

Kuhokeka waiyo ela embero

Ku hokaya weyo ela ebero bahawani mata witi-limma rahaka aha gogor, orona waiyo opika akaroboko, waika butta waddi, kurahaya kadicoka ihigu.

Bakubali laha kolo. Kudeteni witi lete ogol, otu lakatodeteng tobolo.

- Rumah kami adalah rumah panggung, lantainya tidak menapak di atas tanah, tetapi ada kolong di bawahnya.

Turis asing kerap menanyakan tentang bentuk menara di atap rumah-rumah kami yang dapat dikatakan unik. Bangunan rumah seperti ini terdapat di kampung-kampung adat seperti di Ratengaro, Bukubani, Tosi, Toda, Wainyapu, Wee Lewo, Dokaka, dan masih banyak lagi.

- Наш дом – это дом на сваях, пол не на земле, а под домом есть пространство. Иностранные туристы часто спрашивают о форме башен на крышах наших домов, что говорит об уникальности домов Сумбы. Подобные дома можно найти в традиционных деревнях, таких как Ратенгаро, деревня Букубани, деревня Тоси, деревня Toda, деревня Вайняпу, а также в Ви-Лево, Докака и многих других.

- Umama yamma , umma katodeteng, sana karanda, mana kabu innana. Dawa tama enge bakalironggo apatana abughuna ngara ha ummama yamma, oro pahekeda.

Apata rupanaumma haingo bingo merena laparono harri haingo laparono, Ratigoro, Parono Buku Bani, Parono Tosi, Parono Toda, Parono Wainyapu, Mono Wee Lewo, Dokaka, mono danga waidipongoko.

- Menara rumah yang menjulang tinggi sekitar 15 meter atau 20 meter terlihat lucu seperti topi kerucut bagiku.

Bapak bilang, makin tinggi menara di suatu rumah, makin dekat rumah itu pada tempat Marapu, yaitu roh suci para leluhur kami.

Menara terletak tepat di tengah rumah, di atas tungku, berbentuk segi empat melancip ke atas dengan rongga di dalamnya.

Ada dua kayu dipasang seperti tanduk di ujung atap yang disebut dengan kadu.

- Высота до крыши дома обычно составляет около 15 метров, у некоторых 20 метров, мне она кажется забавной, как конусообразная шляпа.

Папа говорит, чем выше башня в доме, тем ближе дом к месту Марapu - святому духу наших предков.

Башня находится прямо посередине дома, над печкой, в виде сужающегося кверху прямоугольника с полостью в нём. На вершине крыши есть две деревянные палки, установленные наподобие рогов, которые называются кадy (*kadu*).

- Tolokona umma lapa tollocong, agana, haka bulu limma meter (15 m) baku iceya kumadit, mere gobe bolo.

Wena bapa, helutobo amadetena, tolokona umma helutobo wadi, tukena padouna Marapu. Padouna hamogho bihana ngarra ambu-nuhi ma yamma.

Padouna atalokana pahi pahi la paduana, toboya padouna roboko panu kalurra, patanggo watu tulus tallu buyo, la hongo watu tulus diki padouna api Mono padoutunungo ghai mati. El tokonaaingo ghayopatehukongo, merek kadu, papa ngarongo kadu bughu.

- Pandanganku menjadi gelap ketika memasuki rumah. Dulu aku tidak tahu mengapa begitu, tetapi kemarin Pak Guru mengajarkan bahwa ketika berada di tempat terang, mata menangkap cahaya melalui sel kerucut pada retina, sedangkan ketika kita masuk ke tempat yang gelap cahaya ditangkap oleh sel batang.

Bila sel batang terlambat mengambil tugas dari sel kerucut, pandangan menjadi gelap sesaat.

Aku akan menceritakan keajaiban mata ini kepada adik perempuanku, Tamo Inya.

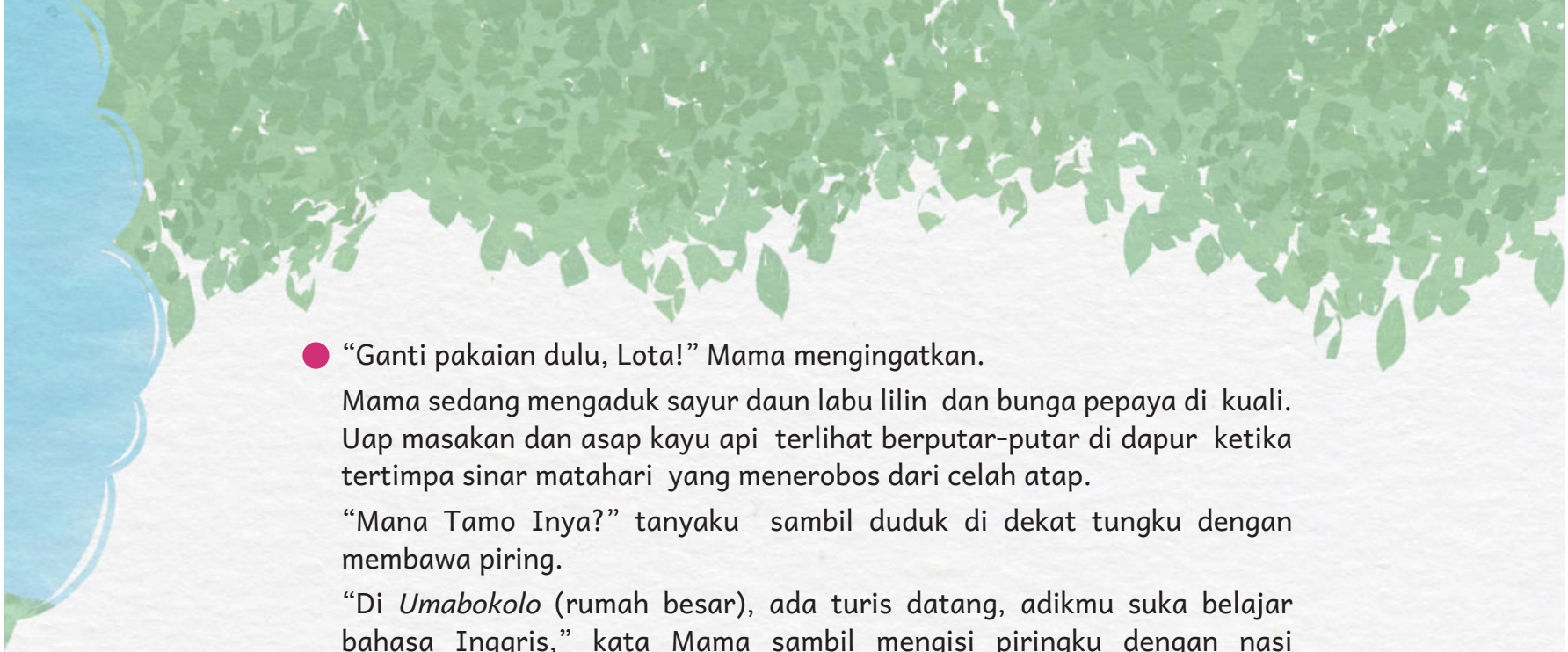
- В моих глазах потемнело, когда я вошел в дом. Раньше я не знал почему так, но вчера учитель объяснил, что когда мы находимся в ярком месте, наш глаз улавливает свет через колбочки в сетчатке, а когда мы заходим в тёмное место, свет улавливается клетками палочек глаза.

Если палочки опоздают взять на себя работу колбочек, то в глазах может потемнеть на мгновение.

Расскажу это чудо про глаза моему младшему сестрёнку - Тамо Инье.

- Baku harani laka pandu, baku tamani umma, atu jaku peghengo peneba hainya. Dimoko etu wimolo aha Bapa Guru pakanekega penewena eba aika padou magohokana mata bana donggoloya amagohoko. Liyo lahongo kabihu diaka batama lada doukapandu, ama gohoko, dogol wainiki kalarit polona. Kalarit polona bana nga-ngahika bana deke taguna wali laka biru, naka pandu haka bandaksa. Ku ngara kedekuni pata hainya iyiyo amata ela barana lawinyegu, Tamona Inya.

-
- “Ganti pakaian dulu, Lota!” Mama mengingatkan.

Mama sedang mengaduk sayur daun labu lili dan bunga pepaya di kuah. Uap masakan dan asap kayu api terlihat berputar-putar di dapur ketika tertimpa sinar matahari yang menerobos dari celah atap.

“Mana Tamo Inya?” tanyaku sambil duduk di dekat tungku dengan membawa piring.

“Di *Umabokolo* (rumah besar), ada turis datang, adikmu suka belajar bahasa Inggris,” kata Mama sambil mengisi piringku dengan nasi jagung dan sayur.

- «Сначала переоденься, Лота,» — напомнила Мама.

Мама помешивала в казане овощи, листья тыквы и цветки папайи. Пар от готовки и дым от дров можно увидеть клубящимися на кухне, когда солнце светит сквозь щель в крыше.

«Где Тамо Инья?» — спросил я, сидя у плиты с тарелкой.

«В *Umabokolo* или в большом доме, приехали туристы, твоя сестра любит учить английский,» — сказала мама, наполняя мою тарелку рисом с кукурузой и овощами.

- “Kahelu doudi hakare Lota,” wena inya bana pa apingo.

Inya tengero koboruna roghe rou karabbu monowalla kaloghu dawa laka bera, amahuna papa dede mono mahapinya aka hudu api, iceya bana niku-nikuna la robok bagheneya mogohokona bi lodo bana monoro hongo mono bughu.

“Geni Tamo Inya?” wegu baku kaliereni, baku tenger lodogu labara tukur, tenger ketegu tobbo.

“Onni la umma bokolo, aingi dawa tama laduki, arimu heke bainya paneghe dawa Inggris.” Wena inya tenger handukona muyo tagani tobogu mono roghe inya lamaghana mangawuna reba.

- “Ambil sendiri ikan di *rem’ba*,” mama menggerakkan kepala ke arah *rem’ba*, yaitu anyaman dari daun pandan laut yang digantung sebagai tempat meletakkan piring-piring berisi lauk pauk.

Mama menganyam sendiri *rem’ba* di rumah kami.

“Kalau mau daging juga boleh.” mama menawarkan.

“Untuk nanti malam saja.” Kataku.

Di bagian bawah *rem’ba* tersimpan daging kerbau asap.

Nenek dan mama biasa menggantung daging di atas tungku untuk mengawetkannya. Kami tidak punya kulkas.

Panas dari bara api kayu kosambi mengasapi daging hingga masak, sehingga daging menjadi awet dan beraroma harum.

- «Бери рыбу из рембы (*rem’ba*)», - Мама кивнула головой в сторону *rem’ba* - сплетенной из листьев морского пандана, которая подвешивается как место для тарелок с гарнирами.

В нашем доме мама сама плетет рембу.

«Если хочешь мяса, вот пожалуйста.» - предложила мама.

«Это лучше на ужин» - ответил я.

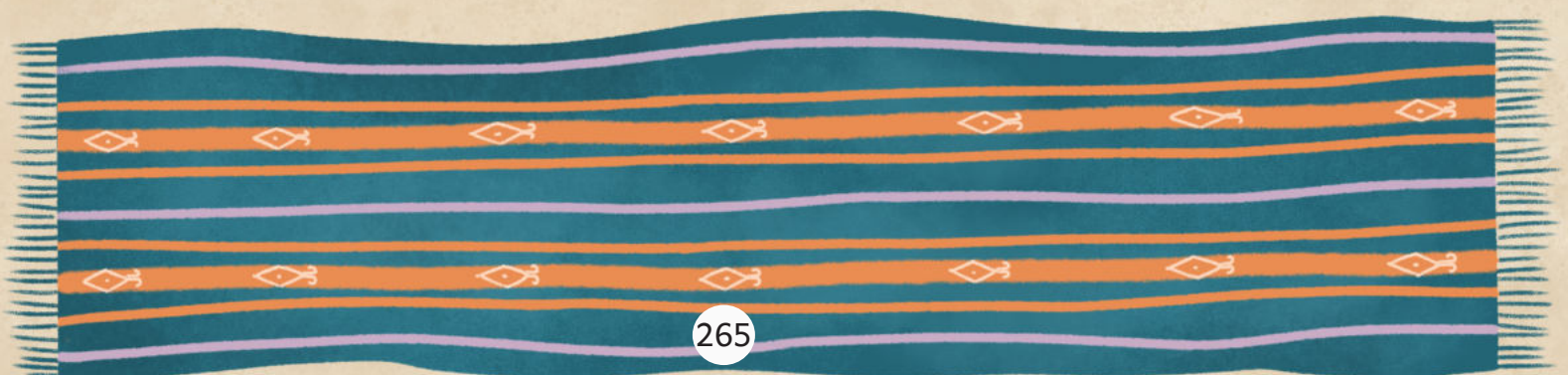
На дне рембы хранится копчёное мясо буйвола. Бабушка и мама обычно подвешивают мясо над печкой для долгосрочного хранения. У нас нет холодильника. Горячий пар от древесного угля дерево косамби коптит мясо до готовности, таким образом оно долго сохраняется и придает аромат копчения.

- Inya ladikirini aka takuna areba, pamagha nango wali la roupanda hingi waimahi, paterengo padongo roghe. Inya lamaghana mangawuna reba la umma yamma.

“Baingo kabiyo waddi,” wena inya bana patoworo ngandi hemebaka hudongo, weguk.

Lakabu reba, aingo kabiyo pataya lamaha api ambugu mono inya dadi baterengo kabiyo la pannu tulur pamarokotin oronga jaingo kawi es.

Abono wali lama laga komi hadeweroka akabiyo tundu lappa bana mami, mangara dahaka monuumamih mono wumamih-mono wu hiriti.

● “Terimakasih, Ma,” kataku gembira mengambil ikan kakap goreng. Ikan itu hasil tangkapan bapak.

“Lahap sekali makanmu,” mama tersenyum gembira.

“Tentu saja, karena perutku lapar, apalagi nasi jagung, ikan, dan sayurnya enak.”

Mama tersenyum lalu membungkuk untuk menarik kayu kosambi yang membara dan menjauhkannya dari tungku. Itulah cara Mama untuk mematikan api tungkunya.

- «Спасибо, Мам», — радостно сказал я и взяла жареную рыбу красного снеппера. Рыбу поймал отец.

«Как быстро ты кушаешь!» Мама счастливо улыбнулась.

«Конечно, потому что я очень проголодался, а рис с кукурузой очень вкусные, рыба вкусная, и овощи тоже вкусные».

Мама улыбнулась и нагнулась, чтобы оттащить горящие дрова косамби от печки. Огонь скоро погаснет, так мама тушит огонь в печке.

- “Pawalikiyak Inya,” weguk baku ege bekeyaka igha kawalaka pahonggo, igha pangolena bapa.

“Kahapango apata mumu,” wena inya mono lahamumur daha ati.

“Haimemengok, oro kalambana akabu, ena muyo ngagha wotor mono bokolo.”

Hamur roka inya, tenger mokona tinguhi haka hupu komi, manga malagada, pamaroudi wali la tultur. Api la badaka, hai dounaka apata padaapi la tultur.

- Bapak membuat sendiri tungku itu, sama seperti dapur di rumah-rumah tetangga, yaitu dengan meletakkan kayu pembatas mengelilingi bidang dengan luas kira-kira 1,5 meter persegi.

Bapak mengisi pembatas itu dengan batu kerikil dan tanah yang dipadatkan dengan air, ditekan-tekan, lalu ditimbun dengan tanah, proses itu diulang sampai pembatas itu menjadi sangat padat dan kuat untuk alas tungku.

Di atas bidang datar itu bapak meletakkan tiga bongkah batu kapur sebagai tungku yang melambangkan batu ayah, batu ibu, dan batu anak.

Mama dapat meletakkan kual, cerek air, atau ketel untuk menanak nasi di atas tungku dan menyalakan api dengan bahan bakar dahan kayu, ranting-ranting, atau daun kelapa kering yang diambil dari pekarangan rumah.

Kami tidak pernah kekurangan kayu karena ada banyak pohon yang ditanam atau tumbuh liar di kampung sebagai sumber bahan bakar.

- Папа создал нашу кухню так же, как и кухни в соседних домах, поставив деревянную преграду вокруг площади около 1,5 квадратных метров.

Внутри отец заполнил территорию гравием и землей, уплотненной водой, утрамбовал, затем засыпал землей, многократно утрамбовывая землю и воду, пока смесь не стала очень твердой и прочной для основания печи.

На ровной поверхности отец поставил три блока из известняка в качестве печи, которые символизируют камень отца, камень матери и камень ребёнка.

Мама ставит котёл, чайник с водой или кастрюлю для приготовления риса на плиту и разжигает огонь дровами, ветками или сушенными кокосовыми листьями, взятыми со двора дома.

У нас никогда не заканчиваются дрова, потому что в деревне много деревьев, посаженных или дико растущих, в качестве источника топлива.

- Bapa pandaha kangheng tulus, merektu lurona ngara habara umongo. Batahi ghakallurra agana lodona Harappa rehi (1,5m) hupuman hupun.

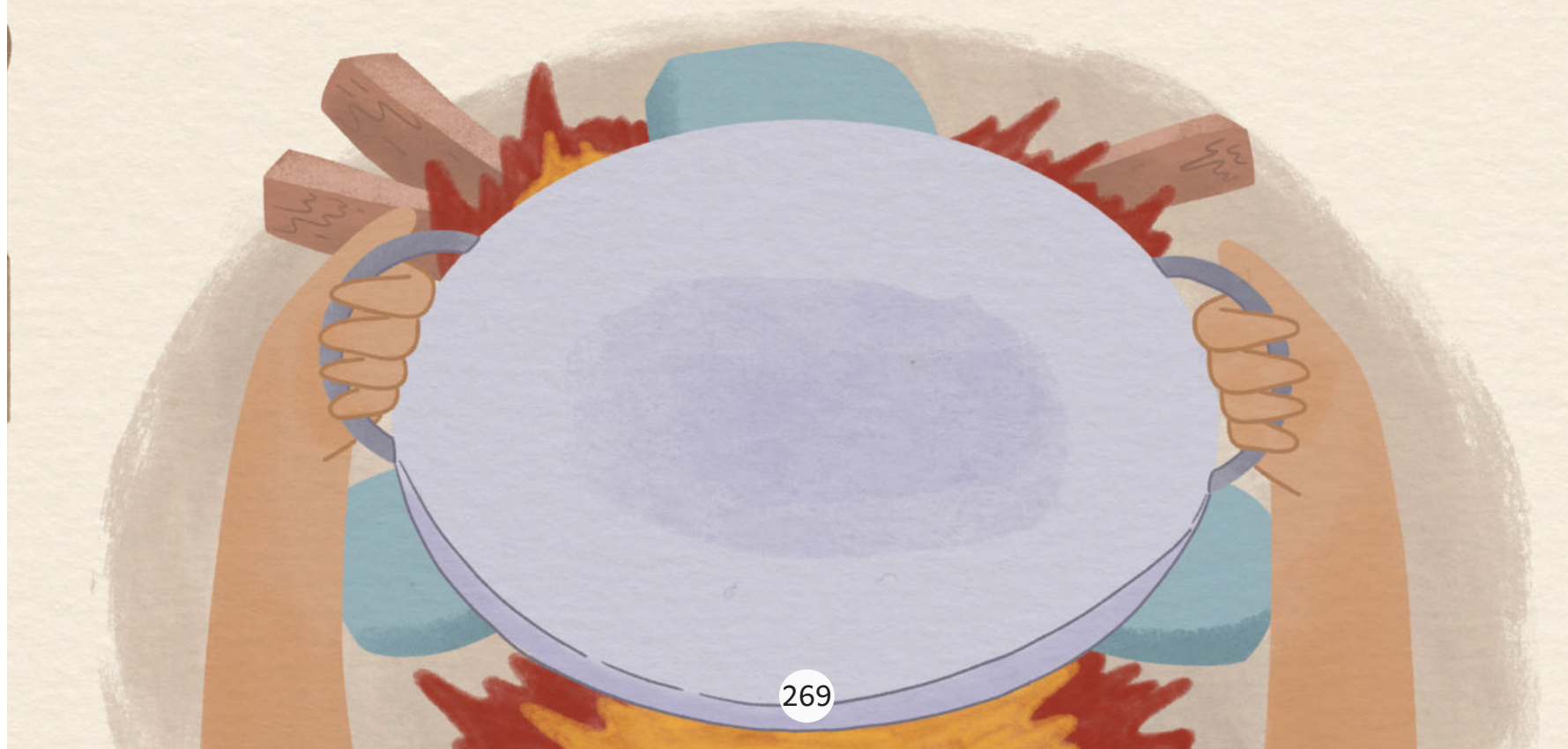
Ngara laka lurra dolo, abapa paihinki tana mono wala watu, menge hamijayaka wani wainyo-menge hana-hanaya menge wotiniki tana, enge ka bato boni tana mono waiyo. Ludu lappa bana-mattita wongo tulus.

Elpanuna abapa tahiku tallu buyo watu papali tulusongo tada dounaniki - watu bapa, watu inya mono watu ana.

Inya pi kongo bana wotiya aka mbera ghura kabeleko papa dede wongo muyo panu tulus, patu bulong api waingo karaga ghayo mono roka lama mati.

Pala deke lakadaghu umma.

Jaingo kurongo ghaya mati orona danga punge ghayo pawokongo. Bukul mangawuna eme laparono, di douka paghayo mati ngo.

- Tungku terletak di tengah-tengah rumah, sehinggapanasdariapinyadapatmenghangatkan seisi rumah dan nyala api menjadi sumber penerangan.

Di sisi luar tungku terdapat empat tiang utama yang juga mempunyai makna. Tiang utama terletak di kanan depan disebut tiang Marapu.

Marapu adalah roh leluhur kami yang memiliki kekuatan suci.

Kami memandang Marapu sebagai kekuatan yang bermata besar untuk melihat dan yang bertelinga lebar untuk mendengar.

Tiang rumah di kiri depan disebut tiang bapak, kemudian di kanan belakang ada tiang ibu yang terletak dekat dengan tempayan air. Sementara itu, di kiri belakang terletak tiang anak.

- Sama печь расположена в центре дома, поэтому тепло из кухни может согреть весь дом, а пламя служит в качестве освещения.

Снаружи печи расположены четыре основных столба, которые также имеют значение. Главный столб расположен справа впереди называется столб Марату.

Марату — это дух наших предков, обладающий святой силой.

Мы видим Марату как силу, «у которой большие глаза, чтобы видеть, и широкие уши, чтобы слышать».

Столб дома, который расположен впереди слева называется столбом отца, а сзади справа - столб матери, рядом с кувшином с водой. Детский столб расположен сзади в левой части.

- Tuluro aini lapa duna umma, tanaka abono wali la api, pama rowokoya ngara ihiumma mono lerukona, magohok wongo.

Laka raha tulur, aiwadingo poto gayo pogo bokol aiwadingo ihin, pogo bakolo doyo laka wana taboro tubol book, di douka pogi mata Marapu.

Marapu didouyaka dewa ambu-nuhi ma yamma manga kwahana bihana.

Yamma bama iceya Marapu dika apaghahima, “bokolo matana bana harango, mono mangarouka tilu belekona parongo wana.”

Pogo bakolo lakalaiyo, didouka pogo bapa, menglakikwana krabawawi didouka pogo inya barana, padouna padalu wainyo, pogo ana aini lakalaiyo krabawawi.

- Tiang utama dibuat dari kayu kadambil yang kokoh dan kuat, sedangkan tiga tiang lainnya terbuat dari kayu jati putih. Di sebelah atas tiang utama dipasang cincin kayu.
“Apa maksud cincin kayu itu?” tanyaku kepada bapak suatu saat ketika kami akan tidur.
“Lambang kehidupan. Hidup manusia seperti lingkaran ada yang lahir juga ada yang mati,” kata bapak.

- Главный столб изготовлен из прочного и крепкого дерева Кадимбиль, остальные три из белого тика. На вершине основного столба установлено деревянное кольцо.

«Что означает это деревянное кольцо?»— однажды спросил я отца, когда мы собирались спать. «Это символ жизни. Человеческая жизнь похожа на круг, кто-то рождается, кто-то умирает,» — ответил отец.

- Pogo bakolo papa daha la ghayo kadibil lakatinggu ku mono modongo, tallu gayo pogo dadi waddi waingo ghayo jati kaka, el kokona pogo tawadini lele wali ghayo.

“Payaka ihinya lele?” kuka liereniki a bapagu, tenge ro maduruma.

“Tadana mopir. Mopirona tou piyo mereka kalele aingo la dadi-aingo mati,” wena bapa.

- Tiang dan kerangka rumah disusun dengan diikat menggunakan rotan atau akar tanaman dari hutan yang akarnya kuat sekali. Selain tali, kayu-kayu dirapatkan dengan memotong bentuk-bentuk siku yang bisa disambung, mirip mainan balok yang kulihat di sekolah PAUD dan ditancap dengan pasak kayu.

Biasanya bapak meletakkan hasil panen berupa padi atau jagung di dalam menara untuk persembahan bagi Marapu dan juga sebagai simpanan.

Terdapat beberapa tiang lain di bagian samping, depan, dan belakang rumah.

- Столбы и каркас дома устанавливают, связывая их с помощью ротанга или корня растения из леса. Отец и бабушка не знают названия корня растения. Корни того растения очень сильные. Кроме веревок, дерево устанавливают таким образом, чтобы оно приобретало угловатую форму, которую можно соединять, подобно игрушечным блокам, которые я видел в школе PAUD и прикреплял к ним деревянные колышки.

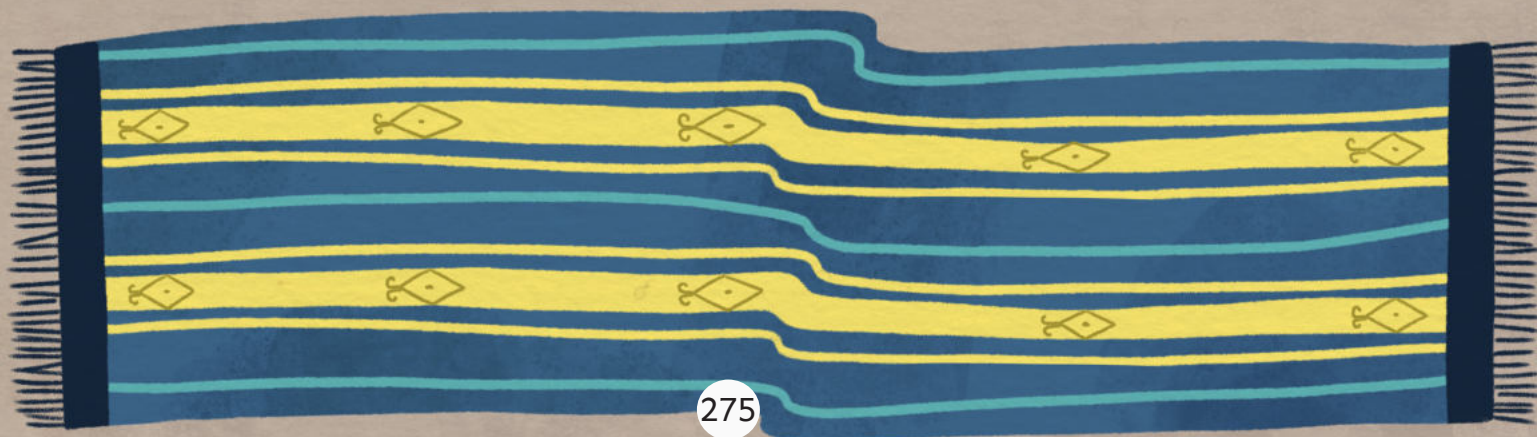
Обычно отец кладёт урожай риса или кукурузы внутрь башни в качестве подношения Марapu, а также в качестве сбережений.

Есть несколько других столбов сбоку, спереди и сзади дома.

- Pogo mono karaga umma, padinyokohiki mono patina wadiki wolo padeke wali laka daghu dolo. Bapa mono ambu japeghedi ngarara lolo ghaiyo lolo ghayo mondo langtakango, indi dimoka lolo-ghayo, ngarghayo kahahiki, mono katarrihi. Pa adgadiki mono kadughu hiki, mereka kadipu ghayo pa icegu laha kolo pa wokoniki pungenana.

Enge bapa bana wotihi ngara ihi mongo-pari mono wotor, tahi la umma dolo, taguna amarapu, mono bondolo muyo.

Aiwadingo pogoheke, pataya ngara lawagiho na roukawede.

- Penutup atap rumah terbuat dari alang-alang yang dikeringkan dan diikat lalu disusun rapat di atas kerangka kayu dan bambu. Alang-alang yang sudah disusun tersebut menjadi tebal dan rapat. Kata bapak, atap di bawah menara harus landai agar air hujan mengalir turun dan tidak merembes masuk ke dalam rumah.
“Lota ingin melihat orang membuat rumah di tempat Bapak Bani Mete,” kataku.
“Ho... Mengapa suka melihat orang kerja membangun rumah?”
“Waktu guru bertanya tentang cita-cita, Lota bilang ingin menjadi pembuat rumah. Pak Guru bilang, artinya Lota ingin menjadi arsitek.”

- Крыша дома сделана из соломы, который сушат и связывают, а затем плотно укладывают на деревянный и бамбуковый каркас. Соломы выкладывают густо и плотно. Отец сказал, что крыша под башней должна быть под наклоном, чтобы дождевая вода стекала вниз и не просачивалась в дом.
- «Мне хотелось бы посмотреть процесс строительства дома у Господина Бани Мете», — сказал я.
- «Почему тебе нравится смотреть, как люди строят дома?»
- «Когда учитель спросил о моих целях, я сказал, что хочу стать создателем домов. Учитель сказал, что это значит, что я хочу стать архитектором».

- Pakaboko wongonya umma waingo rou ngingngo parabiko- pamarokot diki- ghohol hiki. Menge rapit hiki laka raga kogol. Waingo ogol ngingngo tebe mono padihodi.

Patakina bapa, kawede dou wawa wali la bughu, pahorotoya, tanaka wai urra dadi bana doro dou wawa, amba tama la umma dolo.

“Lota heke beinya ice toyo lada daha umma ela bapak Bani Mete,” wegu.

“Ho... pene beilangatakango ice toyo dari umma?”

“Tutu bana kaliereno guru, payaka pakabu atimu eme iha lodo, wena Lota baingo tou dari umma bapak, maka wena guru, diki baingo kekabaling arsitek.”

- “Oh begitu? Habiskan makananmu dulu, baru pergi.” Mama berdiri membetulkan sarung tenun yang melilit tubuhnya.

Aku mengangguk, meletakkan piring kotor sambil mengintip ke kolong rumah. Sekarang hari ke-15, telur akan menetas pada hari ke-21. Hatiku senang membayangkan akan mendapat delapan anak ayam.

Rumah kami memang bukan gedung bertingkat, tetapi terdiri atas tiga tingkat, yaitu bagian kolong di bawah untuk tempat tinggal hewan, lantai atas atau tingkat kedua untuk manusia, dan tingkat ketiga yaitu menara untuk tempat tinggal roh leluhur kami, Marapu.

- «Ах вот как, ладно, сначала поешь, а потом можешь идти». Мама встала, чтобы поправить плетённый саронг, обернутый вокруг её тела. Я кивнул, поставил грязную тарелку и заглянул под дом. Сейчас 15 день, яйца вылупятся на 21 день. Мое сердце радуется при мысли о восьми цыплятах.

Наш дом не является многоэтажным зданием, но состоит из трех уровней, а именно нижней части- для обитания животных, верхнего или второго этажа- для людей, и третьего уровня, а именно башни для проживания духа наших предков, **Марapu**.

- “Oh hainyaka? Mengdomuyo apa otum.” Inya dede mono padinyokoa a lowo patanungo papa lowona la ihinnya.

“Kupa nga uka” bodoloa tobbokotor, munge katingu roka, la kabu lunna. Henene hakabulu lima lodo.

Tallu manu apahaka pahi ngolegu manu iha lodo, atigu egek, kupa aganiki pene pata ngelegu manu iha lodo pahadapang baku ngole pandatopo ana manu.

Ummama yamma indi gudongoya, paka tadingo, dimoka paka tallu katadingo, elkabu lunna, padongo haranga lapaluna padongo toyo- la bughu umma dolo padouna dewa ambu-nuhi- Marapu.

- “Lota, yuk cari lulu!” ajak Ranu, temanku, yang berdiri di luar rumah bersama Isto dan Ghada, sepupunya dari Karuni. Kulihat mata mama berbinar mendengar Ranu mengajakku mencari lulu, rumput laut. Hmm melihat orang membangun rumah atau ke pantai ? Sungguh pilihan yang sulit. Akhirnya, aku mengambil ember karet untuk tempat lulu dan melirik mama yang tersenyum cantik. Dia senang aku pun senang, berharap nanti malam menyantap lulu segar dengan potongan cabe dan bawang. Kami akan mengumpulkan lulu di antara batu karang sambil bermain di dalam gulungan ombak. “Ayooo!” seruku kemudian melompat turun dan berlari bersama mereka ke pantai.

● «Лота, пойдем искать лулу!?» — воскликнул Рану, мой друг, который стоял возле дома с Исто и Гадой, своими двоюродными родственниками из деревни Каруни.

Я видел, как сверкнули мамины глаза, когда она услышала, как Рану позвал меня искать лулу - водоросли.

Хм, как же быть, идти смотреть строительство дома или на пляж? Это очень трудный выбор.

Однако я взял резиновое ведро для лулу и взглянул на маму, которая мило улыбалась. Она была счастлива, я тоже была счастлив, надеясь съесть сегодня вечером свежую лулу с нарезанным перцем чили и луком.

Мы будем собирать лулу среди морских рифов, играя с волнами.

«Ну пошли...» — сказал я, спрыгивая вниз, и мы побежали с ними к берегу.

Мы научили Гаду плавать, и он был счастлив. Деревня, где Гада живет находится на холмах с лугами, место, где пасутся лошади пони порода сандалового дерева (Sandalwood), буйволы и коровы.

● “Lota maka kadaba lulu?” kawunlongo Ranu, olekedegu la dede laka delek karaha umma, Isto mono Ghana, angu lebena wali lakaruni. Ku harani matan inya, laka bullagaka, banarongonya Ranu bana lekegha, laka daba lulu. Waimahi.

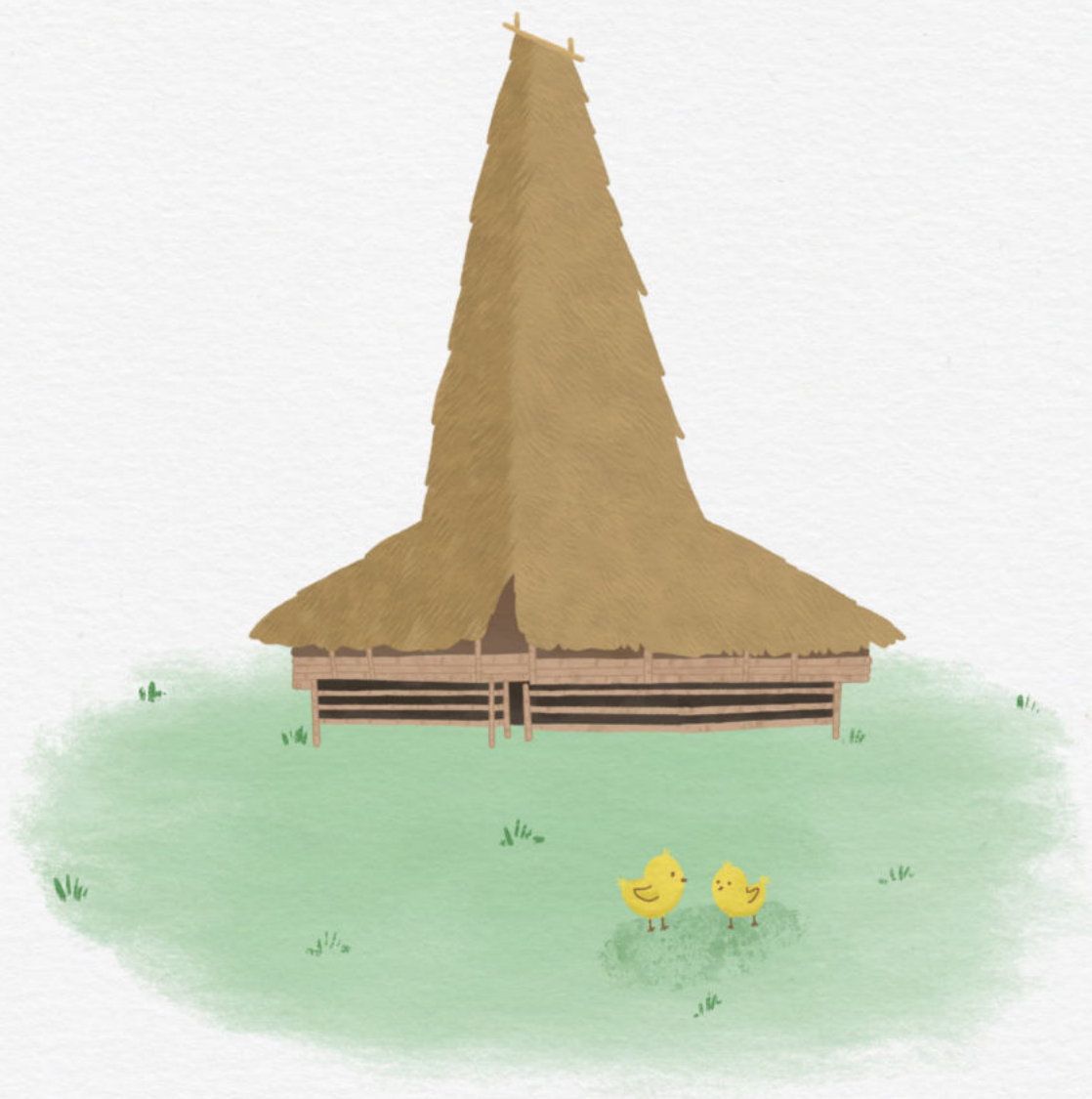
Hmmm Harango toyo pakede umma, pe ... out laka huda? Jakku pikengngok baku tighaya.

Diaka, ku dekeka eber karit tawongo lulu menge ku hakiliyeka inya lahamumur daha. Diyo daha ati-yawadi dahawadi atigu. Monongok hem bana huda, muka lulu ngambul kerengo gada.

Yamma kahaka lulu emela hongo watu ngabar dika ama bunna la walu bannu.

“Maka ...hh” weguk kuka loudoko, buru mono playo marenggka laka huda.

Yamma mama gehiniki gheda bana ngani dika egena aparona gheda, aini lahong letten, dika marada padou daghang ndara “sandlewood, kahapi, kariboyo.

Язык коди является местным языком в области Сумба Барат и Сумба Барат Дайя, а именно, в районах Коди, Коди Утара и Коди Мбангедхо. Количество носителей составляет 117.000 человек.

Статус языка – есть угроза исчезновения. (Источник: Институт по развитию языков)

(Источник: Институт по развитию языков)

Berburu Mutiara

Охота за жемчугом

Писатель:

Шахрян Хамари

Иллюстратор:

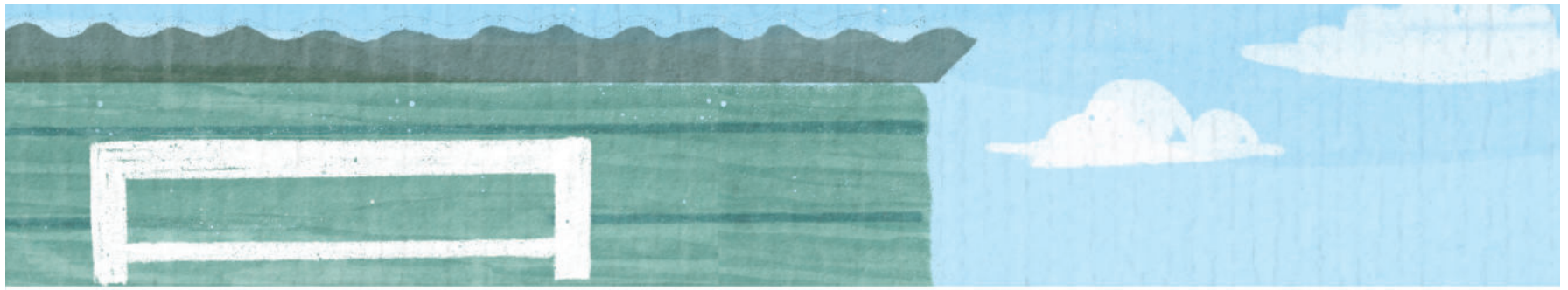
Такинелльс

Переводчик с индонезийского на
местные языки:

Мухаммад Иша Гаско

- Mutiara sintetis,” gumam Silai pelan tanpa menyadari kehadiran teman sekelasnya, Jono, yang sudah memperhatikannya asyik berjongkok sejak tadi di samping rumah Jono. Rumah mereka memang bersebelahan. Silai adalah putra asli Dobo, sedangkan Jono anak perantau dari Jawa.
“Apa yang sedang kau lakukan di situ?” tanya Jono dari depan rumahnya. Silai tampak malu kedapatan sedang menguping di bawah jendela rumah Jono.
- “Синтетический жемчуг”, — пробормотал Силай себе под нос, не замечая присутствия одноклассника Джоно, который наблюдал за ним, сидящим на корточках возле дома Джоно. Они живут по соседству. Силай — родной сын Добо, а сам Джоно родом с острова Ява.
“Что ты здесь делаешь?” — спросил Джоно перед своим домом.
- “Eyam’mai kwangai” Silai awuli nam kwa-kwa na nda narla’a ya’a ani tamang sikola klas et’tu atam Jono nainai ayokwan bana on’ta yi adakwalar sukwai. Roye adakwalar dar fan ren’nne. Silai nai kwa-kwa Dobu sukwar, na nai jono nambana Jawa.
Jono asaman Silai nangai “Mdem ya ya’a re?”
Silai nangai sam namatau ya’a Jono narla’a ni ya’a nainai alafaye i tulau yisin

- Dia mendekati teman bermainnya itu. “Eh, tadi di RRI Ambon kudengar berita tentang mutiara sintetis yang mirip mutiara Dobo dijual bebas. Semua orang tahu, Pulau Dobo tempat lahirku ini kan penghasil mutiara bermutu tinggi. Kata si penyiar, agar mutiara Dobo tetap lestari dan terjaga mutunya, peran masyarakat sangat diharapkan. Saat ini, pemerintah Maluku sedang melakukan pengawasan ketat karena penjualan mutiara sintetis merusak pasaran mutiara Dobo. Aku penasaran, samakah mutiara sintetis itu dengan mutiara yang sering kita ambil di laut, No?”
- Силай выглядел слегка смущенным тем, что подслушивал под окном дома Джоно. Он подошёл к своему другу. “Нуу... ранее на радио RRI Ambon я слышал новости о том, что синтетический жемчуг, похожий на жемчуг Добо, свободно продается. Всем известно, что остров Добо, где я родился, является родиной высококачественного жемчуга. Диктор сказал, что для того, чтобы сохранить жемчуг Добо и сохранить его качество, очень важна роль общества. В настоящее время правительство Малуку осуществляет строгий надзор, поскольку продажа синтетического жемчуга наносит ущерб рынку жемчуга Добо. Мне любопытно, синтетический жемчуг такой же по качеству, как жемчуг, который мы часто ловим в море, или нет?”
- Silai a'ma afan ren fel Jono afo awuli “Ehh, on'ta urengin berita RRI Ambon dawuli sa'u eyam'mai kwangai de sama fel Dobu ani y dakwangu dangar're. Saryyabil lofai, dar la'a Dobu nai ukwara ya'a wa ani eyam'mai lo'ir yu'uye. Ne afo yabar awuli, fara eyam'mai Dobu ani ye ta sa'aye tam songai fara lo'ar ye. Sa'aran wa ssa'ali de dame mona fai Maluku nai naiwa'a dasa'a si dam serkwangu eyam'mai de kwangai ye ya'aatu dadem serkwangu kwangai ya'a pasar eyam'mai Dobu ani ye de ssobaye. Penasaranngu, eyam'mai kwangai wadi rufa de ta'uye fai kwalur no yi nda, No?”

- Jono menjawab seenaknya, “Mana aku tahu, Lai. Aku kan bukan ahli mutiara!” Tiba-tiba, dari jauh tampak teman sekolah mereka, Yakub, datang tergesa-gesa. Silai dan Jono menyambutnya dengan keheranan.
“Ada kabar apa, Kub?” tanya Silai penasaran.
Yakub menjawab dengan terengah-engah, “Beta mau kasih tahu, besok ada acara Tambaroro. Jadi, kita bisa ikut melaut.”

- Джоно небрежно ответил: “Откуда я знаю, Лай. Я не специалист по жемчугу!”
Вдруг издалека примчался их одноклассник Якуб. Силай и Джоно встретили его с удивлением.
“Что случилось, Куб?” — с любопытством спросил Силай.
Якуб ответил, затаив дыхание: “Я хочу сообщить вам, что завтра будет церемония Тамбароро (Tambaroro). И мы сможем выйти в море.”

- Jono awuli fel ani su’a nangai, “Ban’ne narla’a, Lai. Sa’u wa nda dedarla’a dayokwa eyam’mai!”
Silai atura Jono ba’ataye ya’a datolna ada soba si ain’nau di sikolah yen’i nam bana sau ama, atam Yakub, ama nam lakuai. Afo silai narsaman, “Ada yabar ya, Kub?”
Nangare Yakub naiwa yari abana amul na nangai, “Fara uwuli ya’a maire na dar or si dal bel. Afo, ita taturaye ya’a lau.”

- “Asyiiikkk! Kalau dapat kerang berisi mutiara, akan kujadikan hadiah ulang tahun ibuku!” pekik Silai bersemangat.
 Jono tak mau ketinggalan, “Kalau aku sih, semoga dapat ikan baronang. Hmmm, aku bakar dan makan sepenuhnya. Ueeenaaakkk!”
 Setelah mendengar itu Yakub menunjuk perut Jono. “Beta takut perutmu berubah menjadi balon gas. Hahaha!” ledek Yakub terkekeh-kekeh. Silai dan Jono juga ikut tertawa.

- “Ух ты! Если я достану ракушку с жемчужиной, я отдам ее маме в качестве подарка на день рождение!” громко сказал Силай воодушевленно.
 Джоно не хотел отставать: “А я надеюсь, что смогу поймать рыбу баронанг. Мммм, я приготовлю ее на костре и съем с удовольствием.. Вот это будет вкусно!”
 Услышав это, Якуб указал на живот Джоно. “Я боюсь, что твой желудок превратится в газовый баллон. Ха-ха-ха-ха!” – пошутил Якуб, засмеявшись. Силай и Джоно тоже рассмеялись.

- Silai nabarai na atobur nangai “wuhuuuu! Yen nangai udafa eyam ye na ada m’mai nu sinangu ani mayira ne ssoba sa ndem hadiah ya’a ni!”
 Jono efui fai amemuri tu, afo nangai “Sau sa, masi udafa si’a Baronang. Hmmm, fara uwauni sa u’an o’mai. Milai yu’uuu!”
 Yakub arengin ri’a afo a’tibou Jono tibir na nangai “Sa’u babar atu tubur ssin okwa fel balon gas. Na nainai amel hahaha!” afo Silai fel Joni damel tu.

- Keesokan harinya mereka pergi ke lokasi acara adat Tambaroro. Mereka memilih berjalan lewat Pantai Wamar yang berpasir putih dipagari pohon kelapa hijau membentang sepanjang pantai.

“Lai, kau kan orang Aru asli. Ceritakan dong tentang Tambaroro ini!” pinta Jono.

“Tambaroro adalah seni pertunjukan yang di dalamnya ada nyanyian, tari-tarian, dan musik. Acara ini dibuat untuk menyambut tamu, meresmikan belang ‘perahu adat’, dan melakukan ritual adat lainnya.” jelas Silai.

Yakub ikut bertanya, “Beta masih bingung, kaitannya dengan melaut apa, Lai?”

Silai tersenyum karena Yakub sendiri yang memberi tahu tentang acara itu, tetapi ternyata dia tidak tahu. Untung Silai pernah diceritakan kakeknya tentang ritual ini.
- На следующий день они отправились к месту проведения традиционного мероприятия Тамбароро. Они решили пройти через белый песчаный пляж Вамар, вдоль которого растут зеленые кокосовые пальмы.

“Лай, ты ведь родом из Ару. Расскажи нам об этом Тамбароро!” — попросил Джоно.

“Тамбароро — это особый вид искусства, в котором есть пение, танцы и музыка. Оно проводится для приветствия гостей, так сказать открытие традиционной лодки «беланг», а также проводится в рамках других традиционных ритуалов», — пояснил Силай.

Якуб также спросил: “Мне еще не совсем понятно, какое отношение это имеет к выходу в море, Лай?”

Силай улыбнулся, потому что это сам Якуб сообщил о предстоящем событии, но, видимо, сам он ничего не знает. К счастью, дедушка рассказывал Силаю об этом ритуале.
- Ani maire ir’ri dabana dayokwa dar or si dalbel. Yiri dabana dalsala ne Wamar taire na ani ulafifin delai nor’a dayala lola tai ler.

Jono awuli ya’a Lai nangai, “Lai, a wa kwa-kwa Sar sukwar sa am’mom m’muli tongar ya’a ngu ya’a ser or si ser ler wa.”

“Ser or wa kotu ada rakwalai naman dadem”

Afo Yakub narsaman tu nangai “sa’u naiwatu bingung’ngu, ya’a sama ler lau ani na ame ba, Lai?”

Silai fafi sukwai damel ya’a Yakubnai awuli ya’an ya’a rakwalai nai padahal nai na’enni Yakub nda narla’a. Rufane Silai nai narla’a rakwalai fai ani asabu.

- Silai menjawab, “Acara ini dilaksanakan selama tiga malam berturut-turut. Ada tempat khusus bernama senalar yang dibuat. Senalar adalah lima susunan kayu yang dibuat memanjang sebagai tempat duduk para pemain musik dan penyanyi. Dalam prosesi ritual para lelaki dan perempuan akan menari dan menyanyi diiringi alunan musik tradisional tifa. Penari wanita akan mengenakan baju putih dan memegang saputangan. Mereka akan mengeluarkan suara melengking untuk mengiringi lagu dan tarian. Nanti ada tiga lagu yang akan dibawakan, salah satunya lagu Pela yang bercerita tentang tanda-tanda alam yang ada di laut dan darat. Nah, di situ nanti kita akan mendengar penentuan waktu melaut.”
- Силай ответил: “Этот ритуал проводится в течение трех ночей подряд. Для этого выбирается специальное место, называемое сеналар (senalar). Сеналар представляет собой пять деревянных рядов, сделанных вдоль в качестве сидений для музыкантов и певцов. В процессе ритуала мужчины и женщины будут танцевать и петь в сопровождении традиционной музыки тифа (tifa). Танцовщицы будут в белой одежде и в руках они будут держать платочки. Они будут издавать сильные звуки, чтобы сопровождать песни и танцы. Будут исполнены три песни, одна из которых – песня Пела, в которой рассказывается о силе природы, существующих на море и на суше. Вот, там мы получим знаки о времени, когда можно выходить в море”.
- Afo Silai nangai, “Rakwalar nai biasa matalar fel fi lai miralai, dadem wara. Wara nai dadem fai ay de s’sayi ye ya’a fara de dar or si dal bel datalar. Dal rakwa lai asamur na yil si odar daler fu dal mare na ola dudum ni. Odar ne aler re afai labun delai fel nadi lenso. Yiri twa atu dasilir atu dal yaba lai, yaba de ye awuli sa’u re ame rasa fel re ame lau. Ri’a fui nama tarengin ibaren tabana lau.”

- Jono dan Yakub mengangguk-angguk.
“Aku tak sabar ikut melaut!” seru Jono.
“Iya, ikan duyung akan menyambutmu dengan gembira. Selamat datang baloon gasss!” ledek Yakub.
Jono meraup segenggam pasir dan menghamburkannya ke kepala Yakub. Silai tertawa terbahak-bahak melihat keduanya.

- Джоно и Якуб кивнули.
“Не могу дождаться выхода в море!” — воскликнул Джоно.
“Да, русалки с радостью встретят тебя. Добро пожаловать, газовый шарик!” — пошутил Якуб.
Джоно зачерпнул горсть песка и стал сыпать его Якубу на голову. Силай расхохотался при виде этих двоих.

- Jono fel Yakub datoran fo kuludi.
Jono nangai, “Sa’u nda u’atu foti ya’a tabana lau.”
Yakub a’ganggu Jono nangai, “Ee, si’a odar ne atu ala fo’a fel lungai rak’kur. Selamat datang baloon gass!”
Jono nal ula limi yabil Sali ye afo atutufai sa’u Yakub kul. Silayi sermel k’koi ayokwa yiri roye.

- Ketiga anak pesisir itu melanjutkan perjalanan. Tibalah mereka di tempat acara Tambaroro. Banyak sekali warga yang menyaksikan acara itu. Mereka dengan saksama mendengarkan nyanyian berisi syair tentang penentuan waktu melaut.

“Kub, kamu dengar, `kan? Si penyanyi sudah melantunkan syairnya. Satu minggu dari sekarang warga sudah bisa melaut.” bisik Silai setelah syair lagu Pela selesai.

“Wah, masker selamku masih ada apa tidak, ya?” tanya Yakub.

Jono meledek Yakub, “Aku punya, Kub. Kalau kamu mau pakai nanti aku pinjamkan, ya. Namun, ada syaratnya!”

Yakub dan Silai berpandangan sambil menahan tawa. Lalu Jono berseru, “Syaratnya: ikan bakar dua ekor!”

Ketiganya pun tertawa cekikikan. Acara hari pertama selesai dan mereka pulang ke rumah masing-masing.

- Трое детей моря продолжили свой путь. Они прибыли на место проведения мероприятия Тамбароро (Tambaroro). Много людей пришли посмотреть на это событие. Они внимательно слушали песню, в которой было стихотворение о времени выхода в море. “Куб, ты услышал, певец уже прочитал стих. Через неделю люди смогут отправиться в море, — прошептала Силай,” когда песня Пела закончилась.

“Ой, моя маска все еще там или нет, а?” — спросил Джоно.

Якуб обратился к Джоно шутя: “У меня есть, Куб. Если ты хочешь маску, я могу одолжить тебе. Однако есть условие!” Якуб и Силай переглянулись, сдерживая смех. Тогда Якуб закричал: “Условие: две жареные рыбы!”

Все хором захихикали. Программа первого дня закончилась, и они разошлись по своим домам.

- Kwa-kwa tailer laide dasamurtu. Afo dafan tampane dadem rakwalai ya’a. tamatu fano salide naiwadi dayokwa fakwalai ne. ir’ri darengin yaba del dawuli sa’u ibaren tabana lau yaba bela fui afo Silai awuli ya’a Yakub nangai, “Mrengin ne nal yaba ti. Nambana minggu nai tamatu fano bisa dabana lau.” Jono narsaman nangai, “Wa ana ui surin ada yi nda, e?” Afo Yakub nasangian Jono nangai, “Ana ada ye. No. Na kotu mom toran sa ol yara ni. Tapi afai ani rere!” “Yakub atura Silai daryokwaye na datahan sermel. Afo Yakub nangai ani’rere: si’a serwau airoi!” Laye damel dam kwam’ma. Rakwalai mira ne ye fui ti afo damul ya’a ada kwalar’di.

- Pada hari yang ditetapkan untuk melaut, Pantai Wamar yang berada di timur pulau dan Pantai Wangel yang berada di bagian barat mulai ramai. Perahu nelayan didorong ke laut beramai-ramai. Ada yang mencari ikan, ada pula yang menyelam mencari mutiara. Silai, Jono, dan Yakub juga tak ketinggalan. Setelah diizinkan orang tua masing-masing, mereka bertemu di Pantai Wamar. Matahari sudah terbit.

- В день, предназначенный для рыбалки, пляж Вамар на востоке острова и пляж Вангель на западе начали заполняться людьми. Всей толпой толкали рыбацкие лодки в море. Кто-то искал рыбу, кто-то нырял в поисках жемчуга. Силай, Джоно и Якуб тоже не остались в стороне. После того, как получили разрешения от родителей, они встретились на пляже Вамар. Солнце уже взошло.

- Ya'a mayira ne dam ayi et'tu ya'a fara dabana lau, Wamar taire re ame kwarisa fin umur afel Wangel taire fin fara naire dam rora ti. Tamutu de dam noban ya'a lau dasolan ada koli s'si daba ya'a lau. Aye dasalu si'a, fel aye danum dasalu eyam'mai. Silai, Jono, fel Yakub ir'ri tu edi fui dayokwa dasangu'le. Afo ada tafar bu di datoran'ye, afo dabana darkule ya'a Wamar taire. Laru dongalu'un.

- Jono datang membawa masker selam dan kaki katak. Yakub membawa panah buatan ayahnya. Melihat itu, Silai mengangkat kedua jempolnya dan berseru, “Kereeen! Dulu orang tua kita terbiasa menyelam tanpa alat bantu. Mereka bisa karena mereka berlatih menyelam selama bertahun-tahun. Sekarang, kita bisa menyelam dengan cepat karena bantuan alat selam modern.”

“Memangnya dulu mereka menyelam tanpa alat, Lai?” tanya Yakub.

Silai tersenyum sambil memandang matahari yang meninggi. “Leluhur kita adalah anak-anak laut. Mereka hanya memakai kaca mata selam tradisional dari dahan pohon cempaka.

Berbekal panah seperti yang kau bawa, mereka bisa menangkap ikan dan menemukan mutiara. Coba lihat itu! Banyak yang tak memakai alat selam.” jawab Silai sambil menunjuk ke arah warga yang berbondong-bondong melaut tanpa alat selam modern.

- Джоно пришёл с маской для дайвинга и ластами. Якуб принес стрелу, которую сделал его отец. Увидев это, Силай поднял оба больших пальца и воскликнул: “Класс! Раньше наши родители могли нырять без дополнительных снаряжений. Они могли, потому что ныряли годами. Сейчас же мы можем быстро погружаться в воду с помощью современного водолазного снаряжения.”

“Лай, люди раньше ныряли без инструментов?” — спросил Якуб.

Силай улыбнулся, глядя на восходящее солнце. “Наши предки были детьми моря. Они носят только традиционные очки для дайвинга из ветвей дерева магнолии.

Вооруженные такими же стрелами, как те, что вы носите с собой, они могут ловить не только рыбу, но также находить жемчуг. Взгляните на это! Многие не используют акваланг.” Силай ответил, указывая на жителей, которые стекались в море без современного водолазного снаряжения.

- Jono ama afo yofa surin fel ada'tour yaba di. Yakub afo inga fel fiar kwa-kwa ne ani bafa ad'dem. Ayokwa re, Silai akasi nai limi kwakur roi afo awuli, “Loir yu'u! marere ama tafar bu di danum nda dafai barlai rufa nai. Ir'ri dadem rufania ir'ri danum nar'rau ay'ye di ti. Saaran wa ita tanum fel lakwai tafa'i barlai tour yabai fel ani rufa sar.”

Yakub narsaman nangai, “Ongalai ma'arere ir'ri danum nda dafa'i barlai rufa nai, Lai?”

Silai fafi sukwai dammel na asala fo laru ame mang'ar. “Ita da moyang kwa-kwa lau ye. Ir'ri dafai matat'tongar ma'arere ani ye dambana fai ai, ai wadi darafoye dangai cempaka. Ada yasann tangalai fun re am'forre, ir'ri daofu si'a afel dadafa eyam'mai. Miyokwa re! lofai nda dafa tour yabai fel ani rufa sar,” Silai atoran fel na aroru fin ne tamatu bettai de danum na nda dafai tour yabai fel ani rufa sar.

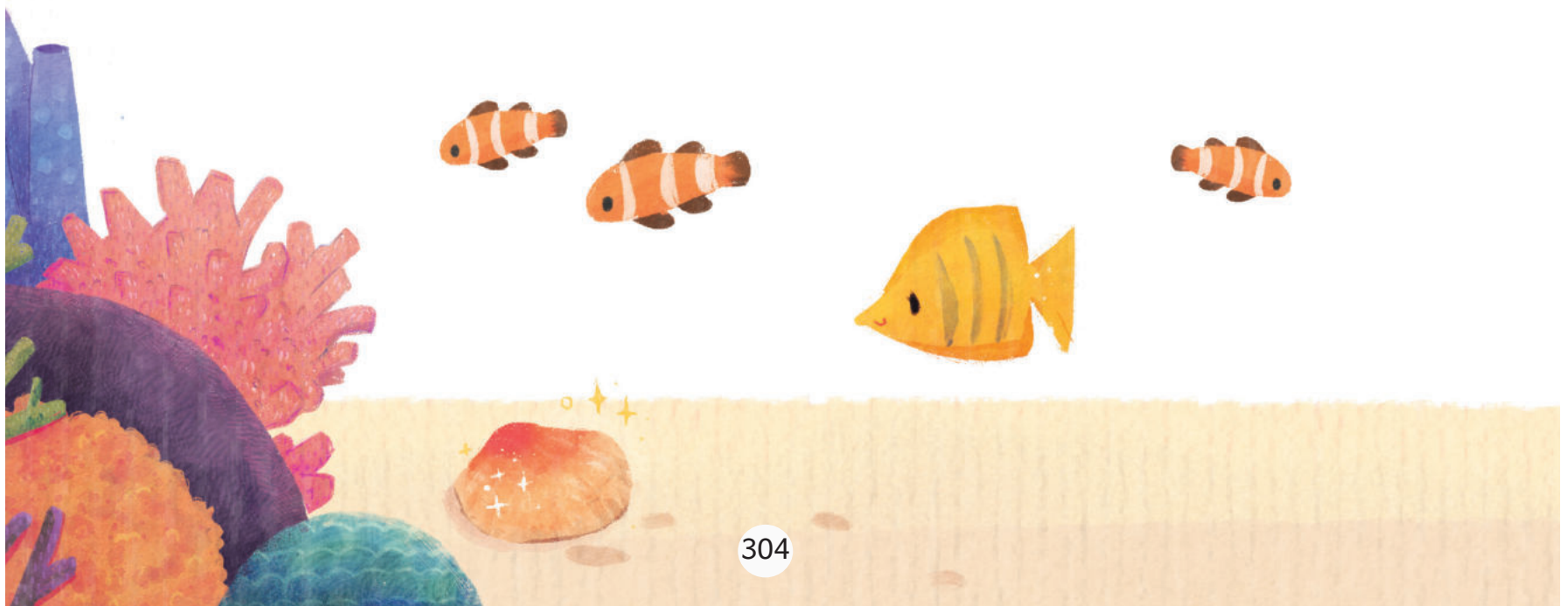

- Ketiga anak itu kemudian ikut melaut. Mereka menyelam di laut yang tak terlalu dalam. Ekosistem di pantai itu masih terjaga. Terumbu karang berwarna-warni begitu indah dipandang mata. Ikan-ikan karang juga seakan berlomba menyelam dengan ketiganya.
- Затем они втроем отправились в море. Они ныряли в той части моря, где не слишком глубоко. Экосистема на территории данного пляжа все еще сохранена. Красочные коралловые рифы так красивы для того чтобы любоваться ими. Рифовая рыба, похоже, тоже соревнуется в нырянии с тремя ребятами
- Ir'ri laye daturay ya'a lau. Ir'ri danum ya'a lau re nda ralui. Tay re ne baiuil'loir. Sodal de naide tu lo'ir yu'u ye. Si'a de yari ye ya'a sodal yisin dam rora fel lay'ye de.

- Silai menyelam di tempat sekumpulan karang. Menurut bapaknya, di tempat seperti itu banyak tumbuh kerang berisi mutiara. Silai menyelam dengan bantuan kaca mata selam. Diperhatikannya dengan teliti sisi-sisi karang. Benar saja, seperti petunjuk bapaknya, matanya menangkap beberapa benda agak kehitaman. Silai mengambil kerang itu dan memasukkannya ke dalam tas selempangnya. Setelah puas menyelam, mereka kembali ke pantai.
- Силай погрузился в группу коралловых рифов. По словам его отца, в таком месте растёт много ракушек с жемчугом. Силай погрузился с помощью очков для дайвинга. Он внимательно посмотрел по сторонам рифа. Отец был прав, его глаза уловили какие-то слегка черноватые предметы. Силай взял ракушку и положил её в свою сумку. Вдоволь нанырявшись, они вернулись на пляж.
- Silai anum ya'a re sodal betai dam'me. Ani bafa awuli, ya'a nangai ya'a sodal de dam'me eyam'mai betai. Silai anum afai akwalon. Ayokwa nam songai sodal dam'me. Naire ti, rufa re ani bafa awuli, mai dayofu re olai. Silai nal eyam ne afo asila sa'u ani koba yabil. Narboi fai a num ti, ir'ri damul ya'a taire.

- “Aku mendapat tiga kerang. Kalau ada mutiaranya, kita jual ke Ibu Odar.” ujar Silai sembari membuka satu kerang yang ada di dalam tas selempang. Jono dan Yakub mendekat. “Lai, sebaiknya kita bawa itu ke rumah Ibu Odar. Biar dia yang membukanya,” saran Jono. Silai mengiyakan. Ketiganya menuju rumah Ibu Odar yang tak jauh dari Pantai Wamar.
- “У меня три ракушки. Если в них есть жемчужины, мы продадим их госпоже Одар”, — сказал Силай, открывая одну из ракушек из своей сумки. Джоно и Якуб подошли к нему. “Лай, давай отнесем их госпоже Одар. Пусть она откроет.” — предложил Джоно. Силай согласился. Втроем они направились к дому Госпожи Одар, который расположен недалеко от пляжа Вамар.
- Silai afangar eyam dei ye, afo awuli, “Sa’u udfa eyam lai. Kotu afel eyam’mai afo ta kwangu ya’a Odar sin,” Jono afel Yakub dafan ren afo Jono awuli, “Lai, rufa ne sa tafoi Odar sin ani kwalar. Nama naen’ni afangar,” Silai atoran fo. Lai ye dabana Odar sin ni kwalar, nda afan sau f’fai Wamar tai re.

- Ibu Odar adalah pengusaha industri mutiara. Dia membeli kerang mutiara, baik kerang dari laut maupun yang dibudidayakan warga. Ibu Odar dengan senang hati menyambut mereka. Dalam rumahnya, terdapat rak kaca berisi butiran mutiara dan perhiasan bertatahkan mutiara.

Silai lalu memberi ketiga kerangnya kepada Ibu Odar. Perempuan paruh baya itu lalu membuka salah satu kerang yang besar. Tampak seongkah mutiara berbentuk bulat dengan warna kuning gading. Ukurannya sekitar empat belas milimeter dengan berat sekitar tiga gram. Dia menimang-nimang mutiara itu, memandang ketiganya, lalu memandang lekat mutiara yang dipegangnya.

- Госпожа Одар занимается бизнесом в жемчужной промышленности. Она покупает жемчужные ракушки, как морские, так и выращенные местными жителями.

Господжа Одар радостно встретила их. В её доме есть стеклянная полка, наполненная жемчугом и украшениями с жемчугом. Затем Силай отдал три ракушки Госпоже Одар. Затем эта женщина средних лет открыла одну из больших ракушек. Выглядела как круглая жемчужина желтоватого цвета слоновой кости. Её длина составляет четырнадцать миллиметров и весит около трех граммов. Она покрутила жемчужину и взглянула, на них троих, затем внимательно посмотрела на жемчужину, которую держала в руке.

- Odar sin ne tamatu sinai de datuar si dakwangu eyam'mai. Atuar bana de dame lau sak'u de tamatu dal'lessi ye. "Odar sin ne lungai rakur ya'a ayokwa ye. Ya'a ani kwalar yabil akwalun sinan ne salin fel eyam'mai. Silai nal ani eyam lai ya'a Odar sin. Afo tafoodan ne afangar eyam bar'ri ye. Afo adafa eyam'mai ye ani rufa kuning. Ani bar'ri urafin'awa milimeter afel ani ngengin lay gram. Alebi eyam'mai ne, ayokwa laye, afo ayokwa eyam'mai de nadi re.

- “Mutiara ini sangat berkilau dan cemerlang. Bayangan ibu bisa terlihat di mutiara ini. Artinya, kualitas mutiara ini adalah yang terbaik.” kata Ibu Odar. Mereka terkesima dengan penjelasan Ibu Odar.
 “Jika dilihat dari warna dan bentuknya di kalangan pedagang mutiara, jenis ini sering disebut mutiara dipsy, salah satu jenis yang langka dan unik. Ia termasuk dalam jenis kerang pinctada Maxima. Kalau ada orang yang menanyakan mutiara bibir emas, nah inilah dia.” lanjut Ibu Odar sembari mengangkat mutiara yang didapatkan Silai.
 “Harga pasarannya setelah diolah bisa jutaan rupiah.”
 “Serius?” tanya Jono.
 Ibu Odar menjawab, “Iya. Harganya memang mahal. Kalau mutiara yang baru dipanen seperti ini, harganya hanya ratusan ribu.”

- “Эта жемчужина очень блестящая и сверкающая. В ней я вижу свое отражение. Это означает, что качество этой жемчужины самое лучшее,” — сказала госпожа Одар. Они были поражены объяснением госпожи Одар.
 “С точки зрения цвета и формы среди торговцев жемчугом этот тип часто называют жемчугом дипси (dipsy), одним из редких и уникальных типов. Он относится к типу Pinctada Maxima. Если кто-то попросит жемчужину с “золотыми губами”, вот это она», — продолжала госпожа Одар, держа жемчужину, которую достал Силай. “Рыночная цена после обработки может составлять миллионы рупий.”
 “Ваууу, серьезно?” — спросил Джоно.
 Госпожа Одар ответила: “Да. Цена действительно высокая. Но такие свежесобранные жемчужины стоят всего сотни тысяч.”

- Odar sin awuli, “Eyam’mai nai rakur yu’u. sa’u uyokwa ana oui i eyam’mai nai. Eyam’mai nai loir yu’u,” ir’ri datol fel Odar sin ani sersifar.
 “Kotu tayokwa fai ani rufa si o’wui ya’a tamatu de dakwangu si datuar eyam’mai, de rufa nai sa dawuli dangai eyam’mai dipsy, eyam’mai de rufa nai tamatu dasalu ye feln matakwar. Eyam’mai nai ani rufa pinctada maxima. Kotu na tamatu darsaman ya’a eyam’mai alai m’masa, nai wa ti” Odar sin awuli ns nal eyam’mai ne Silai adafa re. “Feli serkwangu kotu dadem dam lo’ir safeli bari.”
 Afo Jono narsaman, “Mom tama?”
 Odar sin atorani fo nangai, “E. Feli bari. Kotu eyam’mai de oraman nama da’u ye feli di uran.

- “Oh ya, Bu, apakah mutiara sintetis sama dengan mutiara asli? Bagaimana cara membedakan keduanya?” tanya Silai penasaran.

“Memang keduanya hampir sama. Makanya orang yang awam soal mutiara bisa terkecoh. Cara untuk memastikan sebuah mutiara asli atau sintetis adalah dengan membakar mutiaranya dengan lilin. Jika meleleh, mutiara itu sintetis. Mutiara asli tidak akan meleleh, tapi hanya menghitam sedikit. Namun, jika dilap dengan tisu, permukaannya akan mulus kembali. Cara lainnya, yaitu dengan menggesekan mutiara tersebut ke bagian gigi depan kita. Jika terasa kesat dan agak berpasir, mutiara itu asli. Mutiara sintetis akan terasa licin permukaannya. Lalu, saat digigit, mutiara asli tidak berbekas, sedangkan mutiara sintetis akan terasa halus dan sedikit berbekas.” jelas Bu Odar.

- “А скажите, пожалуйста, синтетический жемчуг такой же по качеству как, как настоящий жемчуг? Как вы определяете разницу между ними?” — с любопытством спросил Силай.

“В действительности, они почти одинаковы. Вот почему людей, которые не разбираются в жемчуге, можно обмануть. Определить является ли жемчуг настоящим или синтетическим, можно

с помощью способа поджигания свечой. Если он тает – жемчуг синтетический. Настоящий жемчуг не расплавится, а лишь немного потемнеет. Однако, если протереть салфеткой, поверхность снова станет гладкой. Другой способ — потереть жемчужины о передние зубы. Если она покажется шероховатой и немного песчаной, значит, это настоящий жемчуг. Синтетический жемчуг будет ощущаться скользким на поверхности. И еще, на настоящем жемчуге нет следов если мы прикусим передники зубами, а искусственный жемчуг гладкий на поверхности и останется несколько следов после прикуса,” — пояснила госпожа Одар.

- Silai narsaman nangai, “Mom tama, Odar sin, eyam’mai kwangai ani rufa nal eyam’mai del’loar re? tafular ye tangaba?”

Odar sin awuli nangai, “Ye ani rufa fara nal ye. Kotu tamatu de nda darla’a sa’u eyam’mai atu daya’al ye fel. Kotu fara darla’a eyam’mai kwangai fel eyam’mai lo’ir sa dawau fai sai. Kotu nartar, eyammai ne kwangai. Eyam’mai de lo’ar e nda dantar, atu olai kwa-kwa te na en. Kotu da yasir ye sa atu rakwar e mul. Kotu nda sa, dakwau ya’a ngeyan’da. Kotu na l’liai, sare eyam’mai lo’ar ye. Eyam’mai kwangai atu mum’mur. Afo ta ara, eyam’mai lo’ir nda ada ngeyan da owui, kotu eyam’mai de kwangai atu nam owui,”

- “Lai, uang hasil menjual mutiara akan kau belikan apa?” tanya Yakub kepada Silai yang masih tampak takjub dengan penjelasan Ibu Odar.
“Akan kutukarkan dengan cincin itu,” jawab Silai sambil menunjuk sebuah cincin perak bermata mutiara hitam. “Akan kuhadiahkan kepada ibuku. Besok dia ulang tahun.”
Mendengar itu, Ibu Odar tersenyum. Ia mengambil cincin yang ditunjuk Silai. “Ini cincinnya. Nanti Ibu tambahkan uang setelah melihat mutiara dalam dua kerang lainnya, ya?”
- “Лай, что бы ты купил, если бы получил много денег от продажи жемчуга?” Якуб спросил Силая, который все еще выглядел пораженным объяснением госпожи Одар.
“Обменяю на вот то кольцо,” — ответил Силай, указывая на серебряное кольцо с черным жемчугом.

“Подарю маме. Завтра у неё день рождения.”

Услышав это, госпожа Одар улыбнулась. Она взяла кольцо, на которое указал Силай. “Вот держи кольцо. Я добавлю денег позже, когда увижу жемчуг в двух других ракушках, хорошо?”

- Yakub atol fel Odar sin ani sersifar, afo asaman Silai “Lai, atu m’tuar ya kotu ndafa ubal’laba betai fai m’kwangu eyam’mai nai?”

Silai atoran fel na aroru tang’an’ne afai eyam’mai olai, afo awuli nangai “Atu utuar tang’an’ne,” “Atu olin ya’a sinang’ngu. Maire ani mayira ne akwara mul.”

Odar sin arengin ri’a fafisukwai amel. Afo nal tang’an’ne Silai ar’rorun. “Tang’an’ne nai-nai atu sa’u ol ubal’laba aye fel tu kotu uyokwa eyam’mai ya’a eyam ro wadi yabal di?”

- Lalu Ibu Odar membuka kerang lainnya dan mengambil mutiara dengan jenis yang sama. Ia menambahkan uang lima ratus ribu. Silai memberikan Jono dan Yakub masing-masing seratus ribu. Sebelum pulang, Ibu Odar berpesan agar Silai dan teman-temannya menjaga kekayaan alam Pulau Dobo. Mereka pun berjanji untuk menjaga dan melestarikan kekayaan alam mereka.
- Затем она открыла другую ракушку и взяла такую же жемчужину. Она добавила пятьсот тысяч. Силай дал Джоно и Якубу по сто тысяч каждому. Перед отъездом домой, госпожа Одар попросила Силая и его друзей защищать природные богатства острова Добо. Они согласились и также пообещали оберегать и сохранять свои природные богатства.
- Odar sin afangar eyam de nangai afo nal eyam'mai fel ani rufa ne fedu. Afo nal ubal'laba ratu lima. Fara amul, Odar sin awuli ya'an fara Silai atura ni soba si ainai dasa'a Dobu ani lau si rasa. Ir'ri dam yet'tu ya'a dasa'a Dobu ani lau si rasa.

- Hari semakin senja. Mereka berjalan pulang melalui Pantai Wangel. Di pantai itu, ketiganya hendak menikmati panorama senja. Mentari kian mendekati garis batas laut. Warnanya menjadi jingga. Ketiganya melangkah secepatnya seakan ikut mengantar sang raja siang pulang ke peraduannya.
- День подошёл к концу. Они шли домой через пляж Вангель. И, похоже, все трое наслаждались закатом на пляже. Солнце все больше уходило за линию моря. Цвет становился оранжевым. Втроем они шли быстро, словно провожая полуденного короля обратно в его царство.
- Laru naire afan ti. Ir'ri dasamur mul dal Wangel tai re. ya'a tai re ne, ir'ri laye datalar dayokwa laru afan. Laru naire fara afan ti. Ir'ri laye dasamur dam lakwai dasamur dakuyar laru awui.

Добельский язык является местным языком в деревнях Досинамалау, Караваи, Балатан, Басада, Каивабар, Коброр, Коджаби, Мураи Бару, Мураи Лама, Варбола, Пононг, в районе Ару Тенгах Тимур, в области Кепулауан Ару, остров Баун, Провинция Малуку. Носителями языка являются 812 человек. Текущий статус языка – безопасный. (Источник: Институт по развитию языков)

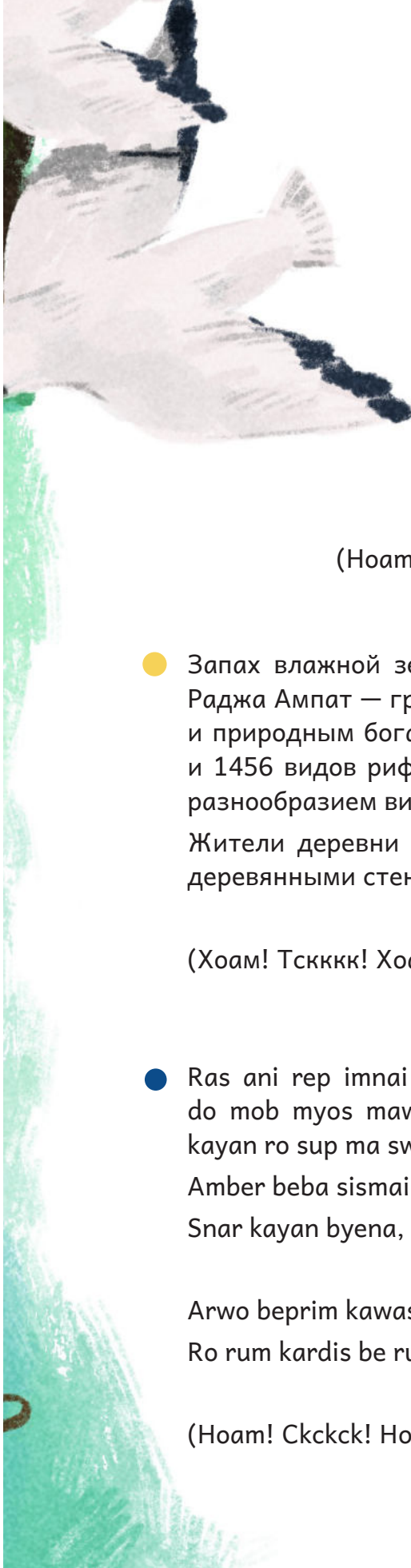
Синтике и традиция «Саси Лаут» в её деревне

Писатель:
Даю Рифанто

Иллюстратор:
Андрея Шарон

ТПереводчик с индонезийского на местные языки:
Пенина Мища Марьен

-
- Aroma tanah basah masih menggantung di kampung Kapatcol, Kepulauan Misool, Raja Ampat. Raja Ampat adalah gugusan pulau di Papua Barat yang terkenal akan keindahan dan kekayaan alamnya. Raja Ampat merupakan rumah bagi lebih dari 553 jenis karang dan menjadi tempat bagi 1.456 jenis ikan karang. Hal ini membuat Kepulauan Raja Ampat menjadi kawasan dengan ragam jenis karang dan ikan karang terbanyak di dunia.

Warga kampung bergegas bangun. Mereka menyiapkan diri menyambut hari yang baru. Dalam sebuah rumah berdinding kayu dan berwarna hijau, seorang anak bernama Sintike telah bangun dari tidurnya.

(Hoam! Ckckck! Hoam!)

- Запах влажной земли все ещё витает в деревне Капаткол, остров Мисул, Раджа Ампат. Раджа Ампат — группа островов на территории Западного Папуа, известная своей красотой и природным богатством. Раджа Ампат является домом для более чем 553 видов кораллов и 1456 видов рифовых рыб. Это делает острова Раджа Ампат регионом с самым большим разнообразием видов кораллов и рифовых рыб в мире.

Жители деревни спешат просыпаться. Они готовятся к новому дню. В одном из домов с деревянными стенами и зеленым цветом проснулась девочка по имени Синтике.

(Хоам! Тскккк! Хоам!)

- Ras ani rep imnai ma ifur saprok nadok ro mnu Kapatcol, Misool Raja Ampat. Raja Ampat I do mob myos mawa nasyos pampam ro bikor myos Papua, mob bepyum, bepduk, befo kuker kayan ro sup ma swan.

Amber beba sismai ros jenis di 553 kukro in sya jenis di 1.456.

Snar kayan byena, snai Raja Ampat be mob befo syadi ros ma in ro dunia.

Arwo beprim kawasa mnu sikboke. Sisyo ras be babo.

Ro rum kardis be rumek ro mnu fadadu, inai benir Sintike, dakboke bur anenef.

(Hoam! Ckckck! Hoam!)

- Biasanya Sintike dibangunkan oleh mamanya, tetapi pagi ini berbeda. Dia sangat menunggu hari ini karena sepupunya yang bernama Diego dan Yanti akan mengunjunginya. Diego dan Yanti tinggal di Kampung Folley, yang terletak di sebelah timur Kepulauan Misool. Perjalanan dari Folley ke Kapatcol membutuhkan waktu 3—4 jam menggunakan perahu bermotor, melewati gugusan pulau yang tersebar dari timur hingga barat Misool.

Sepupunya, Yanti baru kelas 5 Sekolah Dasar (SD) sedangkan Diego sudah kelas 1 Sekolah Menengah Pertama (SMP) dan Sintike sendiri kelas 6 SD. Di Kampung Folley sudah ada sekolah mulai Taman Kanak-Kanak (TK) sampai Sekolah Menengah Atas (SMA). Berbeda dengan di Kapatcol yang ada SD saja. Orang tua Sintike berharap kedatangan sepupunya ini akan membuat Sintike mau melanjutkan ke SMP di Folley.

- Обычно Синтике будит мама, но сегодня утром все было иначе. Она очень ждала этого дня, потому что должны были приехать её двоюродные брат и сестра по имени Диего и Янти. Диего и Янти живут в деревне Фолли, которая находится на востоке от островов Мисул. Дорога из Фолли в Капаткол занимает 3-4 часа на моторной лодке, проходящей через группу островов, которые простираются с востока на запад Мисула.

Её двоюродная сестра Янти учится в 5-м классе начальной школы (SD), в то время как Диего учится в 1-м классе неполной средней школы (SMP), а сама Синтике учится в 6-м классе начальной школы. В деревне Фолли уже есть школьные учреждения, начиная от детского сада (TK) и заканчивая средней школой (SMA). А в деревне Капаткол есть только начальная школа. Родители Синтике надеются, что с приездом её двоюродных брата и сестры, Синтике захочет продолжить учебу в средней школе в деревне Фолли.

- Bepon nawara, Sintike snari bebaun i. Impabe rasine demyer ikboke. Imarisen kaku snar rasine napirem byesu Diego ma Yanti su, su syama be sumam i. Diego ma Yanti su barek ro mnu Folley be ro myos Misool bar murem. Ayayun Folley be Kapatcol kuker johnson i do jam di kyor mura be fyak. Skoyun siser fofen myos mawa bekon syos ro Misool bar murem be mbarek.

Sintike napirem byedi, Yanti i ryo kelas rim rumfarkor SD, imboi Diego i ryo rumfarkor SMP kelas oser. Sintike i ma ryo Farkor SD kelas onem. Folley i wa sna rumfarkor faro romawa mnggun sya raker o rumfarkor romawa beba sya, rumfarkor SMA.

Imboi Kapatcol i do, nya rumfarkor SD ya monda. Sintike sinan bye su, su marisen kaku Sintike dakfarkur mufyas be SMP kako, SMP be ro Folley ya.

- Menjelang siang, Diego dan keluarganya tiba di Kapatcol. Bapak Melky dan Mama Anike, orang tua Sintike, sudah menunggu di depan dermaga.
 “Sintikeeee,” teriak Diego dan Yanti begitu perahu mereka menepi pada tangga dermaga.
 “Wah, Sintike sudah besar juga ya!” ucap bapak Diego.
 “Apakah bibi dan masyarakat di kampung mau buka sasi? Bapak tadi cerita selama perjalanan di perahu,” tukas Yanti.
 “Iya, hari Minggu rencananya kami akan buka sasi,” jawab Mama Anike pada Yanti.
 “Yanti dan Diego juga bisa ikut, nanti kita cari teripang sama-sama,” timpal Sintike.
 “Sambil menyelam, menangkap teripang besar pasti asyik sekali. Itu ‘kan kesukaan Diego,” jawab Yanti cepat.
 Ketiganya pun tergelak dan tertawa.

- К полудню Диего и его семья прибыли в Капаткол. Папа Мелки и мама Анике, родители Синтике, уже ждали у причала.
 “Синтикеее,” — закричали Диего и Янти, когда их лодка подошла к причалу.
 “Вот это да, Синтике уже совсем большая!” — сказал папа Диего.
 “Тётя и жители деревни планируют открыть сезон Саси? По пути сюда на лодке папа рассказал мне об этом,” — сказала Янти.
 “Да, мы планируем открыть сезон Саси в воскресенье,” — ответила мама Аника Янти.
 “Янти и Диего, вы тоже можете присоединиться, вместе мы будем искать трепангов,” — сказала Синтике.

 “Погружаться и ловить больших трепангов должно быть очень веселое занятие. Ведь это любимое занятие Диего,” — быстро ответила Янти.
 Все трое рассмеялись.

- Barbier meser, Diego i kukro bedadi, kma, ma snari skosun ro Kapatcol. Sintike sna kma byesu. Kamam Melky ma Awin Anike suwaf kwar ro abor barpon
 “Sintikeeee,” Diego ma Yanti suyor mura knik way skobedi ipyar fanam kakar abor ya.
 “Beee.. Sintike waba kwar!” Diego kmari ikofen. .
 “Mebin, mebin ma kawasa mnu ine, be mgoseben sasi e? Kamam sandi fyawar ro fyor nggayun be dine,” Yanti ifuken mura be mebin byedi.
 “Imbo, nari ras Minggu iyama nggoseben sasi’ awin Anike ikofen be Yanti i.
 “Yanti Diego mu bisa muso kako. Nari kosewar kaem pimam. ” Sintike dakofen
 “Karon bo kosofer pimam beba. Sye..ndrok pyum ra. Diego ro imarisen nairi.” Yanti dap fasaw
 Sintike, Diego ma Yanti sko, skombrif kaem.

- Tradisi sasi merupakan tradisi yang dilakukan masyarakat dalam mengelola dan memelihara keseimbangan alam dengan cara melarang masyarakat mengambil sumber daya alam tertentu dan dalam jangka waktu tertentu. Pelaksanaan sasi diatur berdasarkan musim yang berlaku. Apabila musim ombak pelaksanaan sasi diberlakukan di laut. Pada waktu pelaksanaan sasi laut masyarakat membuka sasi di darat. Semua hasil bumi di darat dapat dipanen oleh masyarakat.

Saat laut dalam keadaan teduh maka diberlakukan sasi darat. Semua tanaman atau tumbuhan yang ada di area sasi darat tidak boleh diambil, kecuali tumbuhan atau tanaman yang digunakan untuk kebutuhan sehari-hari. Pada waktu pelaksanaan sasi darat, semua masyarakat turun ke laut untuk membuka sasi laut.

- Когда на море не жарко, тогда как правило Саси распространяется на суше. Все растения, находящиеся на суше, в том участке где применяется традиция Саси, их нельзя собирать, за исключением тех растений, которые используются для повседневных нужд. Во время проведения саси на земле, все люди выходят в море, чтобы открыть Саси на море.

Когда на море не жарко, тогда как правило Саси распространяется на суше. Все растения, находящиеся на суше, в том участке где применяется традиция Саси, их нельзя собирать, за исключением тех растений, которые используются для повседневных нужд. Во время проведения саси на земле, все люди выходят в море, чтобы открыть Саси на море.

- Munara sasi swan ine sifur i do smam ro wam na. Wam ikrouw senadi warek swan sesasewar do, bar ine iso sor be Sasi swan. Fyor o se sasi banda, kawasa mnu sya sun kaker bero bonde na.

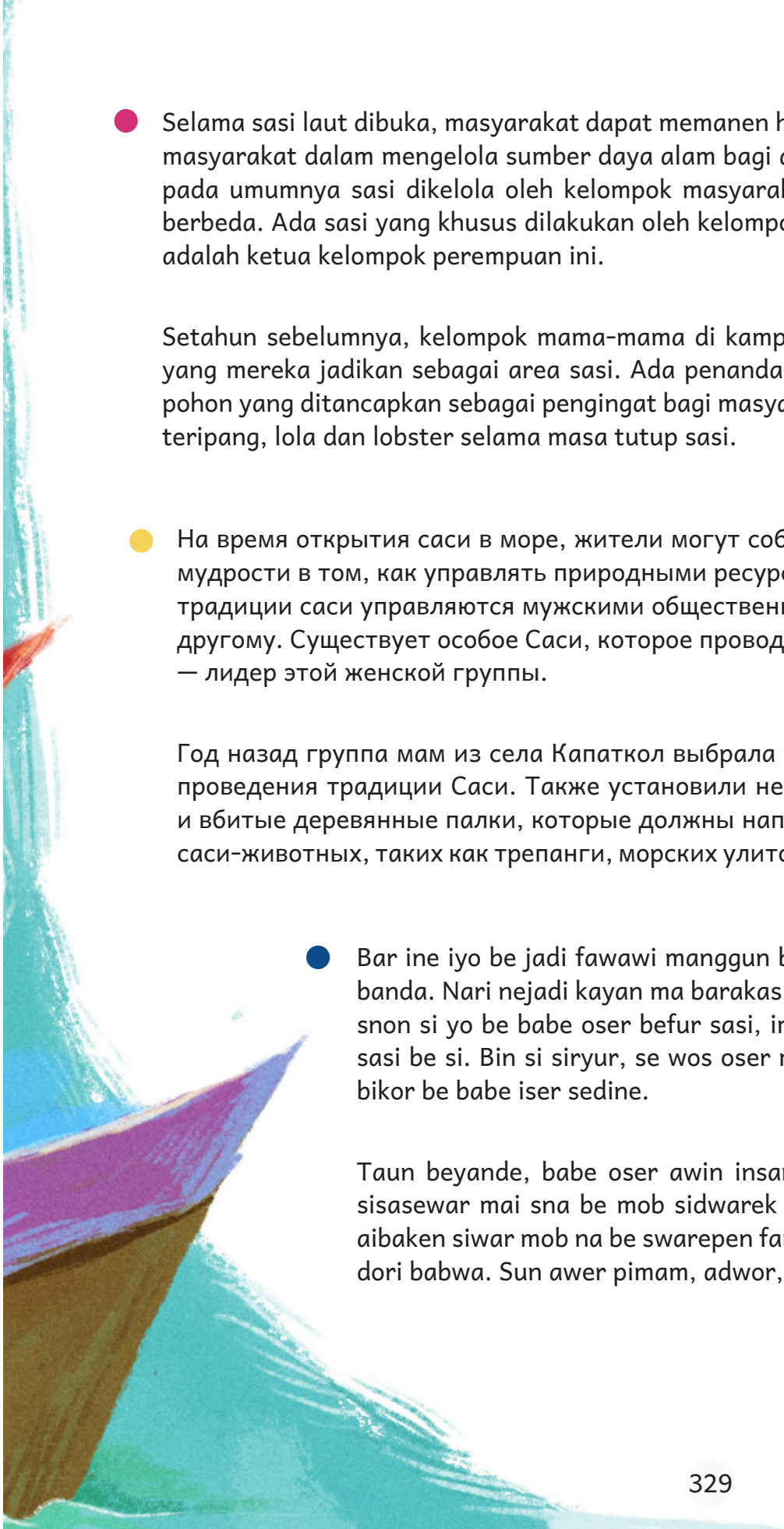
Wam bekrouw ani ibur ma swan ibrin ido, kawasa bero mnu sesasi bande. Rokaker sena senadi warek na. Oso ipok fa dun naba, sun I do sun rokaker san ro ras-ras na monda.

Fafisu sesasi bande i do, kawasa sun in ma pimam ro swan.

Sasi I do munara bekain ro kawasa mnu sya, fa siki mam ma sidwarek mob sbarek, snap, smun, san. Senadi sidwarek rokaker bero sup bande, ro bero swan ibunwa. Sidwarek na ro waf bekwan sendo nbarek nedofen insampe ras o skoryur kaem ma senadi siseben sasi ani ma sofer kayan sup ma swan byuk be si.

-
- Selama sasi laut dibuka, masyarakat dapat memanen hasil laut. Hal ini menjadi wujud nyata kearifan masyarakat dalam mengelola sumber daya alam bagi anak dan cucu di masa yang akan datang. Jika pada umumnya sasi dikelola oleh kelompok masyarakat laki-laki, di Kampung Kapatcol, ada yang berbeda. Ada sasi yang khusus dilakukan oleh kelompok perempuan atau mama-mama. Mama Anike adalah ketua kelompok perempuan ini.

Setahun sebelumnya, kelompok mama-mama di kampung Kapatcol telah memilih sebuah area laut yang mereka jadikan sebagai area sasi. Ada penanda berupa papan pengumuman dan juga batang pohon yang ditancapkan sebagai pengingat bagi masyarakat agar tidak mengambil biota sasi seperti teripang, lola dan lobster selama masa tutup sasi.

- На время открытия саси в море, жители могут собирать урожай в море. Это реальное пример мудрости в том, как управлять природными ресурсами для детей и внуков в будущем. Обычно традиции саси управляются мужскими общественными группами, в деревне Капаткол все по-другому. Существует особое Саси, которое проводится группой женщин или мам. Мама Анике — лидер этой женской группы.

Год назад группа мам из села Капаткол выбрала участок моря, который они сделали местом проведения традиции Саси. Также установили необходимые знаки в виде доски объявлений и вбитые деревянные палки, которые должны напоминать обществу, что нельзя вылавливать саси-животных, таких как трепанги, морских улиток и лобстеров, в период, когда Саси закрыт.

- Bar ine iyo be jadi fawawi manggun be si ma siki myamwarek mob sena. Bande ma banda. Nari nejadi kayan ma barakas be romawa pui sesi ro ras nayama. Fyor iwara snon si yo be babe osor befur sasi, imboi babo ine ro Kapatcol, bin sya semir sifur sasi be si. Bin si siryur, se wos osor mas sifur sasi ine ma be si. Awin anike i yo be bikor be babe iser sedine.

Taun beyande, babe osor awin insar bero Kapatcol ine sebadir mob ya ro swan sisasewar mai sna be mob sidwarek kuker sasi. Sbadi mob ani kukro ambafen ma aibaken siwar mob na be swarepen faro kawasa seindo sun awer robebor bero swan dori babwa. Sun awer pimam, adwor, ma barupu ro fyor seben banim sasi ani.

● (Tung! Tung! Tung!)

Suara lonceng dari gereja menggema, mengingatkan masyarakat ibadah minggu sekaligus ibadah membuka sasi.

Setelah ibadah di gereja, selanjutnya kelompok mama-mama pengelola sasi bersama perwakilan gereja dan adat bersepakat pergi menuju area sasi. Di tepi pantai area sasi, secara adat dilakukan seserahan sesaji bagi para leluhur.

Selepas itu kelompok mama-mama memimpin masyarakat yang lainnya ikut serta naik perahu menuju tengah laut dan memulai panen hasil laut.

● (Бам! Бам! Бам!)

Звон колоколов в церкви разносился эхом, напоминая общине о воскресном богослужении, а также о молитве для открытия сезона Саси.

После богослужения в церкви группа женщин, управляющих саси, вместе с представителями церкви и традиций договорились направиться в район для проведения Саси. На пляже в месте для Саси провели традиционный ритуал подношения предкам.

После этого группа мам возглавили остальную часть жителей и на лодке они поплыли к середине моря чтобы начать собирать морепродукты.

● (Kwin! Kwin! Kwin!)

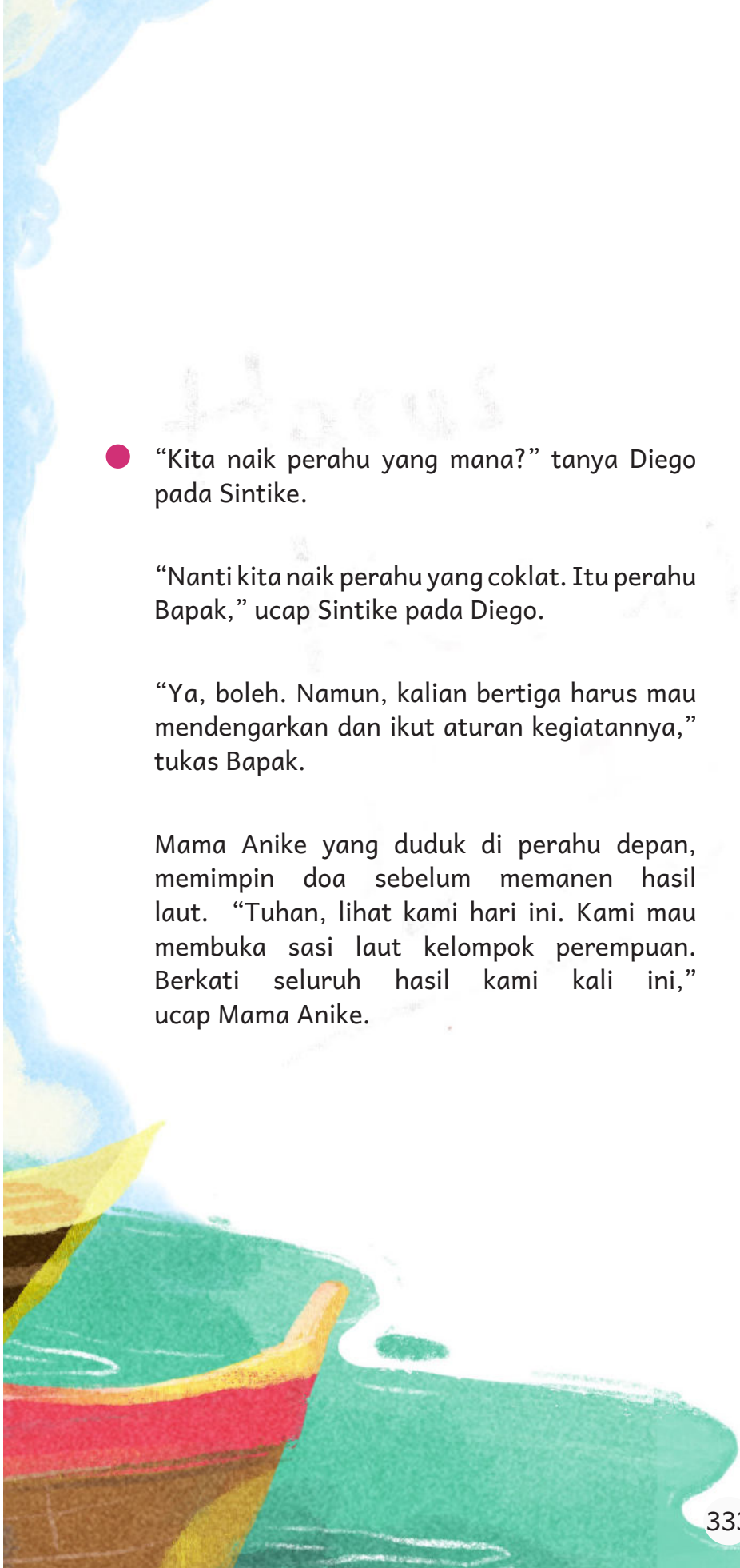
Mawon ani ryok kwar. Bye swaraprepen be kawasa be ro mnu sya ma sra seyari ro rum ari. Seyari ras Minggu kuker seyari abe seben sasi swan.

Sasyar kero ari ani, bar awin insar befrur sasi sya sifnouk majelis kukro mananwir sya se fayamyam ma sra be mob sifur sasi ya. Ro yen andir befnam be mob sasi ya, mananwir mnuk byuk fanfan ma byenadi dor be nanggi, be sinan kpu bena sup ine.

Simnai senadi, babe oser awin insar siryur kawasa ansi. Sek wai bo sibores be soren fadu abe sisofer pimam kuker o barudu.

-
- “Kita naik perahu yang mana?” tanya Diego pada Sintike.

“Nanti kita naik perahu yang coklat. Itu perahu Bapak,” ucap Sintike pada Diego.

“Ya, boleh. Namun, kalian bertiga harus mau mendengarkan dan ikut aturan kegiatannya,” tukas Bapak.

Mama Anike yang duduk di perahu depan, memimpin doa sebelum memanen hasil laut. “Tuhan, lihat kami hari ini. Kami mau membuka sasi laut kelompok perempuan. Berkati seluruh hasil kami kali ini,” ucap Mama Anike.

- “Мы на какой лодке?” — спросил Диего Синтике.

“Мы поплывем на коричневой лодке. Это папина лодка» — сказала Синтике Диего.

“Хорошо. Но вы втроем должны внимательно слушать и следовать правилам мероприятия,” — ответил папа.

Мама Анике сидела в первой лодке, там она возглавила молитву перед выловом морской живности. “Господи, посмотри на нас сегодня. Мы, женская группа, хотим открыть Саси на море. Благослови всю нашу добычу на этот раз,” — сказала Мама Анике.

- ‘Wai di sai koso i?’ Diego ifuken be Sintike i
“Nari koso wai be ra saprop iwa. Kamam I wai byedi ri.” Sintike ikofen kabere be Diego i

“Yo imboi. Na mgoso boi mgorower kafkofen beba sya.” Kamam i ikofen swarepen

Awin Anike i kyain ro barpon wai ya, byenadi. Nadi berfarser sir o knik be saron ra sun o kayan swan

“Manseren o, Mam munfes be nggo ro dine. Snar rasine, nggo ro do babe oser awin insar be ro Kaptcol in, Nggosne be nggo seben sasi swan. Buk aski bepyum faro sasewar nggobena ro ras ine,” Awin Anike byenadi

- Begitu doa selesai dipanjatkan, satu per satu dari mereka turun mengambil hasil laut. Tak jauh dari mereka, ada 7—8 perahu berlayar mengelilingi area laut di mana sasi akan dibuka.

Mereka membawa tombak yang bernama *kalawai* dan *kalun*. Beberapa anak yang lain menyiapkan kaca *molo*-nya, *ret* atau panah bawah laut, juga alat penangkap lobster bernama *gete*.

- Как только закончили молитву, они один за другим начали погружаться в море чтобы собрать морепродукты. Недалеко от них было 7-8 лодок, которые окружили морской участок, где проходило Саси.

Они взяли с собой копья, которые называются *kalawai* и *kalun*.. Другие дети приготовили *ret*, подводные стрелы и ловушку для лобстеров, которая называется *gete*.

- Nadi ani bye Amin, kawasa ansi sado asis, sinuren ma saron murbab sun robebor vbero war i dori.

Sun pasan, manora, mganden. Romawa kasun sya sun fanin kukro ret, faransres, ma sun kako inawen siki sofer barudu ma amos

- Diego melompat ke dalam air. Dia berenang menyelam mencari teripang di birunya laut yang dalam.

“Nah, itu dia!” Segera saja Diego mengayunkan kakinya dan menggapai teripang dengan tangan telanjang.

Ada begitu banyak teripang, ikan, lola, dan juga lobster.

Begitu muncul di permukaan, bapak melihat ukuran teripang yang dibawa oleh Diego.

- Diego doper be war i dori. Nyur e, ma daron ra dun pimam ro war beramen ani dori.

“Yoo.. au sine ye!” Diego i kif wesi bo daron fasau murbab dif pimam ansya kukro bramin bye su

Fabye... Barakas beba. Pimam, adwor, barudu ma amos. Sibor fayaya ba.

Diego pyisar ido, kamam i myam baba pimam o Diego dun i.

- Диего прыгнул в воду. Он плавал в поисках трепангов в глубоком синем море.

“Ну, вот он!” Тут же Диего свесил ноги и голыми руками схватил трепанг.

Там было так много трепангов, рыбы, морских улиток, а также лобстеров. Как только он появился на поверхности, папа увидел размер трепанга, который достал Диего.

- “Diego, kembalikan teripang yang kamu bawa. Itu kurang besar!” kata Bapak Melky, sambil memberi contoh ukuran menggunakan tangannya.

Sintike yang melihat Mama Anike mulai muncul di permukaan, segera memanggilnya, “Mama, mama, ayo, ke sini!” teriak Sintike.

Sintike pun segera mengambil teripang yang dibawa mamanya. Semakin sore, semakin banyak orang yang menyelam.

- “Диего, верни обратно трепанг, который ты поймал. Он недостаточно большой!” сказал папа Мелки, показывая пример размера на своей руке. Синтике, увидев, что мама Анике начала появляться на поверхности, тут же позвала её: “Мама, мама, иди сюда!” — закричала Синтике.

Синтике тут же взяла трепанг, который принесла её мама. Чем ближе к вечеру, тем больше людей ныряли.

- Bo dobe “Diego, buk I kabere byarek. Ibaba ime” Kamam I ikofen badir baba y abo dode pimam ro kun sya siba ra bramin byedi
 “Awin... awin o. Wamuma” Sintike dor be snari knik o snari pyisar be bo
 Sintike dun pyan pimam snari isofer sya
 Ras i ryo mun mandira kwar, mboi snonggaku sibor saron ime.

- Kali ini Sintike juga ikut menyelam. Dia menyusul Diego yang sedang mengejar lobster. Seperti anak-anak lain di Raja Ampat, Sintike terbiasa menyelam dari kecil.

Sintike melihat lobster di celah-celah karang. Dia memberi kode dengan gerakan tangan pada Diego yang menyelam di dekatnya.

Diego segera menyiapkan *gete*-nya untuk memburu lobster tersebut. Diego mengendap-endap dan *gete*-nya berhasil menjerat lobster itu.

“Wow, lobsternya besar sekali! Bapak Melky, yang seperti ini boleh ya?” tanya Yanti.

Bapak Melky sangat senang melihat lobster yang ditangkap Diego kali ini.

“Wah, kamu berdua hebat,” teriak Bapak Melky segera mengambil lobster itu.

- В этот раз погрузилась в воду и Синтике. Она догнала Диего, который в это время гнался за лобстером. Как и другие дети в Раджа Ампат. Синтике ныряла с раннего детства. Вдруг, она увидела лобстера в расщелинах скалы. Она подала знак жестом руки Диего, который нырял поблизости.

Диего немедленно приготовил свой *gete* для охоты на лобстера. Диего подкрался, и с помощью *gete* поймал лобстера.

“Вау, вот это огромный лобстер! Господин Мелки, а такой по размерам можно?” — спросила Янти.

Господин Мелки был очень рад увидеть лобстера, которого поймал Диего на этот раз.

“Вау, вы оба молодцы,” — закричал Господин Мелки и тут же взял лобстера.

- Sintike i daron kako. Ipur Diego ira suyaron barudu. Imnis romawa inai be ro Raja Ampat sya, sifawi kam saron ro swan ro sibaba ime Sintike daron i do, myam barudu ya ro swaf swaf ros na. Iway bramin bye su, byadir be Diego i. Diego daron mufa fyanam be Sintike i Diego i ikif inawen anya iso fasis barudu ani. Diego I byefasis mufa iser lobster anya ro inawen

“Bebée... Barudu ine iba kaku. Mem Melky, bera dine ni kun i ke roba?” Yanti ifuken mura be meri

Kamam Melky imarisen myam barupu Diego dun i.

“Behh be hebat kaku.” Kamam Melky dor naba sape dun barupu ani

- Saat Mama Anike beristirahat di perahu. Dia kembali mengingatkan warga, “Tidak boleh sembarangan mengambil teripang dan lobster, cari yang besar saja.”

“Bibi, kenapa harus begitu ?” tanya Yanti.

“Iya, biar yang kecil bertumbuh dan besar dulu. Kita ambil untuk pembukaan sasi yang akan datang.”

“Oh, berarti kalau sudah besar, baru boleh diambil, ya?”

“Iya, anak pintar,” ucap Mama Anike.

- В то время как мама Анике отдыхала на лодке, она ещё раз напомнила жителям: «Не стоит ловить всех трепангов и лобстеров, ищите только больших по размерам».

“Тётя, почему нужно так?” — спросила Янти.

“Да, для того, чтобы маленькие выросли стали большими. Мы поймаем их в следующее открытие Саси,”

“О, это значит, что когда они большие уже, мы можем их ловить, верно?”

“Да, молодец,” — сказала Мама Анике.

- Awin anike kyain saso ro way byedi, ikofen badir kabir be kawasa beyaron sya bo dobe “Mgun fanfnom awer, mgun pimam ma barupu beba sya monda”

Mebin, kun fanfnom awer kukro?? Yanti infuken

“Imbo kun fanfnom ba sendo be kasun sya siba pyum fasis ari. Nari kun sir o bababen sasi nawama wer” O besya do na siba sape kun beba sya monda ke?

“Yooo kaku beri. Au me wafawi nam” Awin Anike ikofen

-
- Selama masa buka sasi, hasil panen berupa teripang, lobster, dan hasil laut lainnya dibagi ke sesama masyarakat. Ada juga sebagian yang dijual untuk biaya sekolah atau keperluan lainnya.

Untuk ditutup kembali. Sebuah ritual dilakukan untuk menandakan penutupan sasi. Ritual ini melibatkan pihak gereja, adat, dan kelompok perempuan pengelola sasi tersebut.

Kapatcol, seperti kampung-kampung lain di Raja Ampat, memiliki pantai yang bersih dengan air yang jernih.

-
- В период открытия саси урожай в виде трепангов, лобстеров и других морских продуктов распределяется среди жителей. Некоторые из них также продаются для того, чтобы можно было оплатить обучение или для других целей.

Также проводится определенный ритуал в ознаменование закрытия Саси. В этом ритуале участвуют церковь, представители по сбережению традиций и женская группа, которая управляет саси.

В Капатколе, как и в других деревнях Раджа Амбата, пляжи очень чистые и с прозрачной водой.

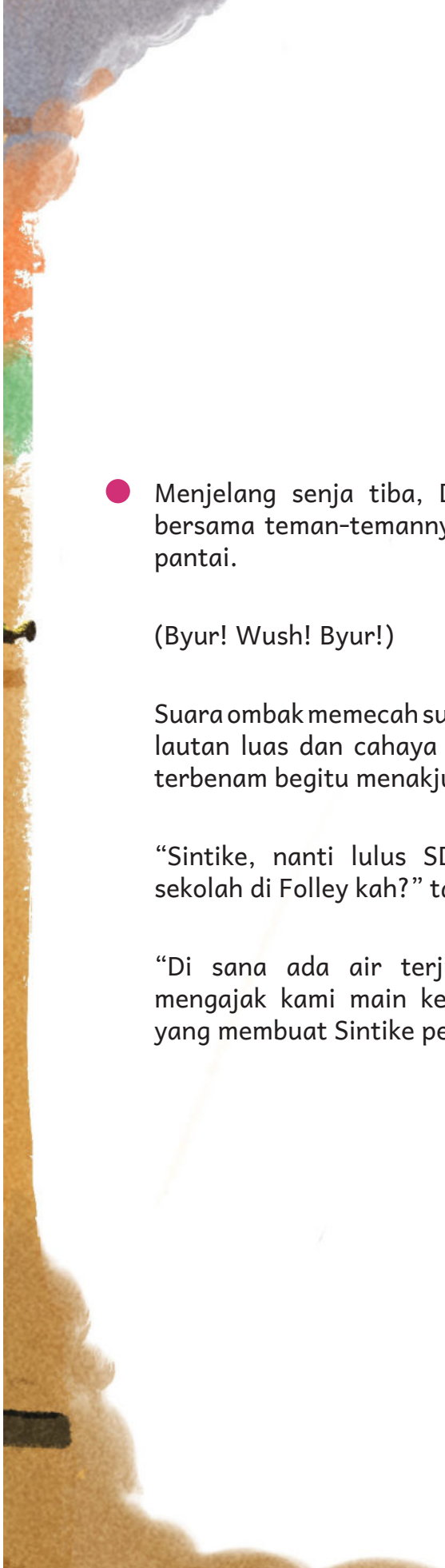
- Ro fyor seben sasi ini, robebor sun na, sbuk namnis be kawasa si kaem. Sino sibob mai sikmam romawa be farkor sya. Ma sikmam rofandun sena ro rum kako.

Ras di siw, seben sasi, sidwarek mob sasi ani wer.

Siwor ma sidisen sidwarek mob sasi ani. Warwor ma nadi ndrakero majelis sya, mananwir mnuk sya ma manggun awin insar befrur ro sasi rom nu ya.

Kapatcol imnis mnu bese bero Raja Ampat na. Mnu bena yen be pioper, war be sren. Ori iswar dado kwar, Diego, Sintike ma Yanti kurko nim byesa skofnak ro yendisare

-
- Menjelang senja tiba, Diego, Sintike, Yanti bersama teman-temannya bermain di pinggir pantai.

(Byur! Wush! Byur!)

Suara ombak memecah suasana. Pemandangan lautan luas dan cahaya kemerahan matahari terbenam begitu menakjubkan!

“Sintike, nanti lulus SD, kamu mau lanjut sekolah di Folley kah?” tanya Diego.

“Di sana ada air terjun. Bapak biasanya mengajak kami main ke sana,” lanjut Yanti yang membuat Sintike penasaran.

- Ближе к закату Диего, Синтике, Янти и их друзья играли на пляже.

(Бюр! Уш! Бюр!)

Ближе к закату Диего, Синтике, Янти и их друзья играли на пляже.

“Да, в Фолли есть водопад, еще есть Пещера Air Besar. На потолке пещеры много paniki,” — сказал Диего.

“Но самое интересное то, что мы сможем играть и учиться вместе каждый день,” — продолжила Янти, что вызвало у Синтике любопытство.

- Ori iswar dado kwar, Diego, Sintike ma Yanti kurko nim byesa skofnak ro yendisare

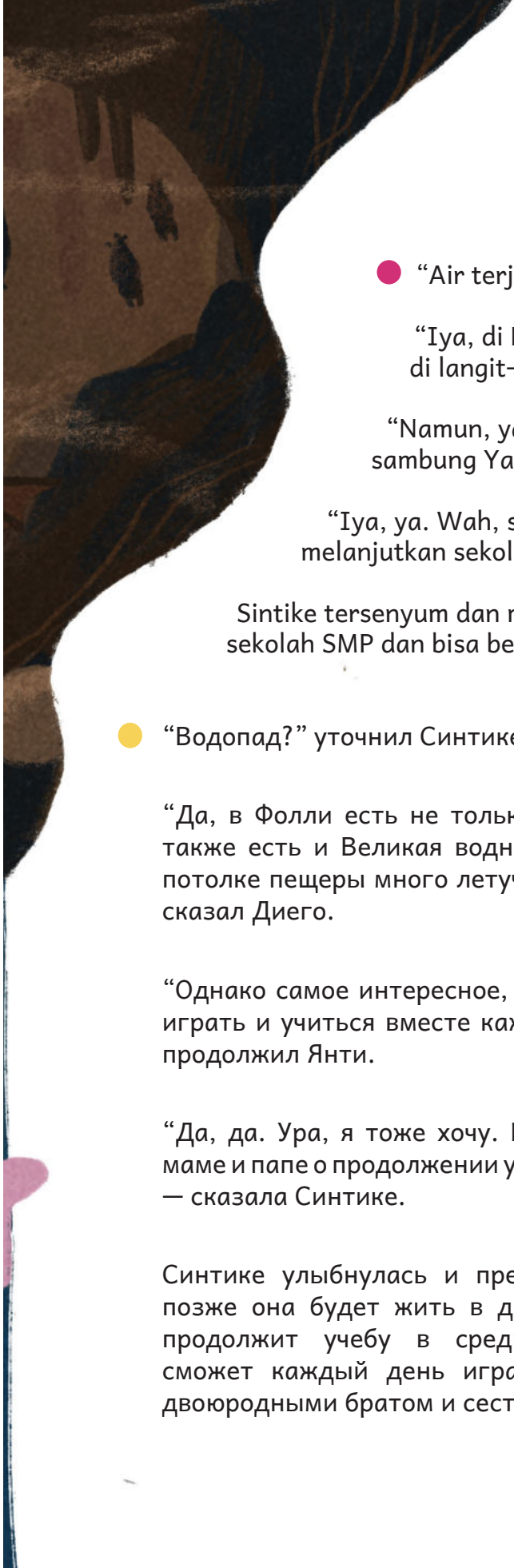
(Byur! Wush! Byur!)

Bak na nakmef ro yen andir. Mbrawes soren mbro. Ori ani syu ma nsauseuw mandep farauriwek

“Sintike, na wamnai ro SD i do, be wapdef be rumfarkor be ro Folley ke roba ? ” Diego ifuken.

Yanti dakofen bo dobe : “Di wa, war besyaf ya isya. Kamam i du fawawik nggo be di wa”

● “Air terjun?” ulang Sintike.

“Iya, di Folley ada air terjun, juga ada Gua Air Besar. Ada banyak sekali paniki di langit-langit gua,” timpal Diego.

“Namun, yang paling asyik, kita bisa bermain dan belajar bersama setiap hari,” sambung Yanti.

“Iya, ya. Wah, saya juga mau. Nanti saya bilang kepada Mama dan Bapak soal melanjutkan sekolah di Folley,” ucap Sintike.

Sintike tersenyum dan membayangkan saat nanti dia tinggal di kampung Folley, melanjutkan sekolah SMP dan bisa bermain dengan sepupunya setiap hari.

● “Водопад?” уточнил Синтике.

“Да, в Фолли есть не только водопад, но также есть и Великая водная пещера. На потолке пещеры много летучих мышей,” — сказал Диего.

“Однако самое интересное, что мы можем играть и учиться вместе каждый день,” — продолжил Янти.

“Да, да. Ура, я тоже хочу. Позже я скажу маме и папе о продолжении учебы в Фолли,” — сказала Синтике.

Sintike улыбнулась и представила, что позже она будет жить в деревне Фолли, продолжит учебу в средней школе и сможет каждый день играть со своими двоюродными братом и сестрой.

● “War besyaf?” Sintike ifuken kaber

“Imboi bae, Folley me nya war besyaf ya, abyab war beba ya. Manggwai sya sikef ro abyab ya.” Diego byetambah

“Mboi bepyum syadi ya I do, bisa kofnak kekro kofarkor ro ras ras,” Yanti dawos wer.

“Kaku kaku. Yamarisen. Na yakofen badir be kamam ma awin su, be yafarkor do Folley,” Yanti ikofen

Sintike kyain iwasen kuker marasrisen, iwasen mura be fafisu nari byarek ro Folley, dek be rumfarkor SMP ya fama ifnak kuker napirem bye su ne ro ras ma rob.

- Malam pun tiba. Mama Anike telah menyiapkan sagu bakar, papeda, dan ikan kuah kuning untuk makan malam mereka.

Sintike mendapatkan pengalaman yang sangat berkesan hari ini. Dia bangga menjadi anak Papua.

Ayo, datang ke Raja Ampat dan bertualang bersama Sintike!

- Наступила ночь. Мама Анике приготовила на ужин саго на гриле (sagu bakar) и густую кашу из саго (papeda), а также вкусную рыбу в жёлтом супе из куркумы.

У Синтике сегодня был очень запоминающийся опыт. Она гордится тем, что она родом из Папуа.

Приезжай в Раджа Ампат и отправляйся в приключение вместе с Синтике!

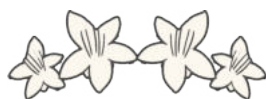
- Rob dado kwar, Awin Anike ifur kyum apyak na, sui ma in dur ya ma skan rob ani. Sintike nya fawawi bepduk ro ras ine. Imarisen iba be yo romawa be na sup Papua

Indo, mgora muma be Raja Ampat.

Kofnak, kombran farma kaem kukro Sintike.

Биакский язык является местным языком в области Биак Нумфор. Количество носителей составляет около 70.000 человек. Статус языка – безопасный. (Источник: Институт по развитию языков)

«Достидай высоких, как небо, амбиций.
Устремляйся к высоким, как небо,
мечтам. Потому что, если ты упадёшь, ты
будешь падать среди звезд.»

- Сукарно

**Property of the State
Not for commercial use**

INDONESIA

PACIFIC OCEAN

PAPUA

Sintike and the "Sasi"
at Kapatcol

SULAWESI

The Awe-inspiring
Mappalecce Bola

MALUKU

Diving for the
Perfect Pearl

SUMBA

Lota Ranga's
Towering House